HEDWIG COURTHS-MAHLER

ZABLUDA

Auf falschen boden

...ovo je priča o lijepoj djevojci, jedinici velikog kipara, udovca, prepunog skrbi i ljubavi za svoju kćerku i svoju umjetnost..

Duboko uzdahnuvši odložio je Sven Andersen svoj alat i maknuo sa uzavrelog čela vlažni uvojak kose. Visoko se uspravivši, promatrao je sretan upravo završeno djelo, koje su njegove ruke, nadahnute stvaralačkom snagom, isklesale iz mramornog bloka.

Mjesecima je s najvećim žarom stvarao, a proteklu noć nije pošao ni na odmor. Divni kameni kip nije ga puštao od sebe, sve dok nije bio dovršen.

Rukama, drhtavim od velikog napora, skinuo bi još po neko zaostalo zrnce prašine. Još je jednom pogledao kip sa svih strana, a zatim je bacio platneni pokrov preko njega i prišao visokom prozoru kroz koji je prodiralo jutarnje svjetlo.

Otvorio je prozor i stao duboko udisati mirisni zrak. Pred njegovim se očima pružao prostrani lijepi park. Bilo je očigledno da se za njega nisu odviše često brinule marljive ruke. Iako su uske staze bile čiste i pošljunčane, a udobna mjestanca uređena za odmor, drveće i grmlje nije bilo obrezano kako treba. Raslo je i bujalo na sve strane. Grane su se pružale prema suncu, a vojska ptica, nastanjena u njima, očigledno je uživala u toj zelenoj divljini. Veselo cvrkutanje dopiralo je do Andersenovih ušiju. Jedva primjetan smiješak ozario mu je lice.

Nasuprot ateljea, na drugoj strani vrta, uzdizala se dražesna, mala vila, a kraj nje velika staklena građevina koja je služila istoj svrsi kao i ova prostorija u kojoj je boravio Andersen.

Bio je to stan njegova učitelja profesora Rasmussena, koji je već godinama sa svojom kćerkom Hellom boravio ovdje, daleko od velegradske buke. Sven Andersen je sa oduševljenjem, prije četiri godine, uselio u malu vrtnu kuću u susjedstvu. Prostorija u prizemlju s velikim prozorima okrenutim prema sjeveru postala je njegov atelje. Na nju se nadovezivala mala komorica u kojoj su se mogli spremiti najraznovrsniji predmeti. Kraj toga se nalazila uska soba u kojoj je stanovao i spavao Andersenov sluga.

Slugu, koji se zvao August Brosselt, uzeo je mladi umjetnik k sebi izvukavši ga iz propasti i bijede. Brosselt je bio ružan, imao je jedno spušteno rame i smiješnu veliku glavu. Nitko ga nije htio zaposliti. Bio je sluga, kuhar i dobri kućni duh ujedno. Bio je beskrajno zahvalan svom gospodaru i duboko ga je poštovao.

Dok je Andersen stajao kraj prozora, Brosselt je ušao pozvavši ga: – Gospodine Andersen!

Sven se polagano okrenuo. – Što je, Brosselt? – zapitao je ljubezno.

– Spremio sam vam kupelj, a i kava će odmah biti gotova. Gospodin profesor i gospođica će odmah nakon doručka doći ovamo.

Sven se razveselio. – Zar su oni već ustali?

– Da, gospodin profesor je već bio u ateljeu, a gospođica ga je upravo pozivala na doručak, kada sam izručio vašu poruku.

– Tako? Zar je gospođica Hella čula što sam im javio?

– Naravno.

– Onda brzo pospremite, Brosset! Kada kava bude skuhana, donesite mi je gore.

Andersen se okupao i doručkovao, a zatim je brzo krenuo u svoj atelje. Na stubama mu je Brosselt došao u susret. – Gospoda dolaze! – javio je.

Mladi je umjetnik, stigavši dolje, pogledao kroz prozor u vrt. Kući se približavao visoki, otrnjen gospodin sa sijedom bradom. Nosio je kaput od sukna i veliki, mekani slamnati šešir. Kraj njega je išla mlada, vitka djevojka. Jednostavna sportska bijela haljina obavijala je u mekim naborima njezin dražestan lik. Pogled Svena Andersena počivao je toplo na njezinu milom licu. Povukao se u pozadinu ateljea, pa je tako mogao promatrati pridošlice, a da ga oni nisu zapazili.

Srce mu je udaralo brzo i snažno dok je promatrao svog učitelja i njegovu kćerku. Andersenovo ne baš lijepo lice, s nešto prevelikim nosom i oštrim crtama, odavalo je karakternog čovjeka. Iznad snažnog, uglatog čela, u genijalnom neredu rasla je gusta smeđa kosa. Celo je bilo podijeljeno dubokom borom između obrva. To je licu davalo nešto mračno. Taj je izraz bio još više naglašen snažnim obrvama iznad očiju koje su najčešće promatrale svijet s velikim zanimanjem. Bile su to oči umjetnika. One su htjele shvatiti život, tražeći ljepotu u svemu. Izraz tih očiju pomalo je ublažavao mračan izraz lica. Mogle su gledati meko i dobrodušno i odavati veliku radost, kao sada kada je promatrao mladu djevojku.

Sven Andersen nije nosio bradu. Tamnija boja kože oko ustiju i energične brade odavala je čestu upotrebu britve. Glava je, baš zbog toga što nije nosio bradu, bila naročito markantna. Bio je visok i snažan. Na prvi se pogled moglo zapaziti da to nije običan, prosječan čovjek. Imao je oko trideset godina. Prije deset godina profesor ga je susreo na svom putovanju na sjeveru. Andersen je bio sin švedskog seljaka, i Rasmussen je slučajno zapazio njegov izvanredan talent. Ne oklijevajući, poveo ga je sa sobom u Berlin, i u njegovoj se školi Andersenova nadarenost razvila do neslućenih razmjera.

Rasmussenova supruga, blijeda i nježna žena, brižnom je rukom izgladila Svenove nespretnosti, koje je znao pokazivati u društvu. Njezina jedina kćerka Hella, kojoj je tada bilo deset godina, brzo se sprijateljila s mladićem. To divno, veselo dijete duge zlaćane kose, pričinilo mu se bićem iz bajke. Još nikada nije vidio nešto tako lijepo i nježno.

Njegov ozbiljan, gotovo tužan, izraz lica gubio se u času pred njezinom djetinjskom radošću, kao što sjena izmiče pred suncem. Kada se ona šalila, mogao je i on biti beskrajno radostan. Ona ga je ubrzo stala smatrati starijim bratom, raspolažući njime kao da je to samo po sebi razumljivo i diveći se zajedno s njime svom ljubljenom ocu.

Kada je nakon dvije godine umrla gospođa Rasmussen, Sven je našao prave riječi utjehe za Hellu. U njegovom zagrljaju isplakala je prvu bol svog mladog života, jer se u prisutnosti oca nastojala svladati da mu ne bi zadavala još veće boli.

Sven je promatrao tu nježnu djevojku kao neko više biće. Čitav žar svoje umjetničke duše, koja se zatvarala pred vanjskim svijetom, poklanjao je tom djetetu i njegovu ocu.

Rado se dao tiranizirati od nje, ili pak razmaziti, ovisno o njezinu raspoloženju. Što je Hella postajala starija, to je sve više srastala s njegovim cijelim bićem.

Neopazice se iz tog osjećaja razvila duboka, žarka ljubav, utjelovljenje svega dobroga i lijepoga. Ipak se nije usudio iskazati svoje osjećaje tom dražesnom stvorenju. On je sačuvao svoju naivnu skromnost još i tada kada je uspjeh već stajao iza njega.

Rasmussen je iz zatvorene duše seljačkog momka izmamio pravo blago. Kao dodirnut čarobnim štapićem mladić se za nekoliko godina razvio u izvrsnog kipara. Njegova su djela pobuđivala pažnju svojim osebujnim shvaćanjem i genijalnom obradom materije. Rasmussen je bio ponosniji na svog učenika nego na svoje vlastito djelo, a Sven je zahvaljivao svom učitelju bezgraničnom odanošću.

Živeći neprekidno kraj oca i Svena, kraj dva divna umjetnika, razvila se kod Helle prava žeđ za ljepotom. Sve što je bilo lijepo upijale su njezine velike, sjajne oči. Znala je satima boralo

viti u ateljeu svog oca, promatrajući kako njegova djela nastaju od samog početka. Često bi, od kada je Sven unajmio vrtnu kuću, potrčala i k njemu. Kroz vrt Rasmussenove kuće prokrčili su ugodan prolaz, i tako se često događalo da se Hellina glavica pojavila na prozoru ateljea, tražeći dopuštenje za ulaz. Tada bi ona tiho promatrala Svena pri radu, ni ne sluteći da ga njezina prisutnost ispunjava blaženstvom.

I tako je to troje ljudi živjelo zajedno, prisno sjedinjeno. Rasmussen i Andersen već su dugo bili iskreni prijatelji. Razumijevali su se ne samo kao umjetnici, već i kao ljudi.

Rasmussen je bio vedar i veseliji, a Sven je u svemu bio ozbiljniji. No, jedan je drugome, bez zavisti, priznavao njegove odlike, a to ih je kao umjetnike čvrsto vezalo. I za obojicu je Hella predstavljala svu radost, pa su joj poklanjali svu ljubav i pažnju i usađivali najplemenitije sjeme u njezino mlado srce.

Rasmussen je u pratnji Helle ušao u Andersenov atelje.

– Dobro jutro, Svene! Stigli smo kako bismo se radovali vašem novom djelu.

Profesor je srdačno stisnuo mladićevu ruku, a Sven je izrazio svoju radost što su njegovi gosti tako rano stigli.

– Svene, kako ste mogli i pomisliti da bismo mogli izdržati u kući, kada znamo da nas ovdje čeka »novi Andersen«. Jedva smo stigli doručkovati. A sada nas nemojte dulje mučiti. Vi ste svoje novo djelo stvarali vrlo tajanstveno. Silno sam znatiželjna! – zaviknula je Hella.

Andersen se nasmiješio i primakao joj stolicu. Rasmussen je ostao stajati, naslonivši se na veliki, neizrađeni blok kamena.

Sven je pristupio prekrivenom kipu, i polagano stao skidati platneni pokrov. Njegove su oči promatrale lice učitelja želeći pročitati njegovu presudu, još prije nego što je usta izraze.

Zrake sunca pale su na mramorni kip.

Divno proporcionirani muški lik, s krasno isklesanim mišićima, nagnuo se nad pijuk kojim je kopao po kamenu tlu, želeći izvaditi uvelu biljku, koja je žalosno spustila svoje listove. Sven je to svoje djelo nazvao »Na neplodnom tlu«. Sve je to bilo lako shvatljivo. Vrtlar je htio presaditi zakržljalu biljku u plodnije tlo, gdje bi bolje uspijevala. Ali kako je to divno bilo riješeno! Činilo se kao da tijelo tog čovjeka živi, a izraz lica odavao je duboku brigu tražeći kamo bi presadio biljčicu da bi radosno uspijevala. Lice je nalikovalo licu Rasmussenovu. Upravo se taj izraz često mogao primijetiti u njegovim očima.

Sada su profesorove oči, naravno, odavale najveću radost. Oduševljeno je promatrao djelo svog učenika. Odmah je primijetio sličnost sa samim sobom, a to je vidjela i Hella, ostavši pri tom bez daha. Rasmussen je shvatio i misao na kojoj je djelo bilo temeljeno. Sven ga nije bez razloga od samog početka skrivao pred njim. Trebao je djelo ugledati dovršeno kao znak najdublje zahvalnosti što je on, vrtlar, presadio mladog čovjeka sa škrte zemlje njegove domovine na plodonosno, bogato tlo. »Na neplodnom tlu« stajao je Sven Andersen, dok ga Fritz Rasmussen nije sigurnim pogledom i spretnom rukom presadio onamo gdje je njegova sposobnost mogla uroditi plodom.

Fritz Rasmussen je dugo promatrao kip sa svih strana, šuteći pri tom. Napokon je progovovorio: – To meni ne bi uspjelo, dragi Svene! Nadmašili ste svog starog učitelja. Mogu vam se samo bezgranično diviti.

Još je jednom stisnuo Svenu ruku, kao da mu je želi zdrobiti. Pogledi obojice muškaraca sreli su se u srdačnom razumijevanju. Tada je Rasmussen ponovno pristupio kipu, i stao ga u tihoj radosti promatrati u svim pojedinostima.

Sven je pristupio Helli. Ona mu je također pružila ruku, a oči su joj bile vlažne.

– Dragi Svene, otac vam je rekao svoje mišljenje. Ja mu se mogu samo pridružiti. No, nije dobro, što ste ponovno radili cijelu noć. Uništit ćete se. On je sa smiješkom odmahnuo glavom, pa je snažnim pokretom pružio obje ruke pred sebe. – Nema opasnosti, Hella! Snažna švedska seljačka krv u meni neće se dati tako lako uništiti.

– Ipak je dobro što ćemo poći nekoliko tjedana na more. Tamo ćete se oporaviti. A danas više ne smijete ništa raditi. Ručat ćete s nama, a zatim nas otpratiti. Otac i ja želimo danas cijeli dan ljenčariti.

– Naravno, rado ću vam se pridružiti.

– To je i vaša dužnost, Svene! A sada, doviđenja! Očekujem vas kasnije s ocem kod nas.

S tim se riječima oprostila od dvojice gospode, i kroz vrt krenula kući. U kuhinji je srela malu, okruglu ženicu, ravne sijede kose i prijazna lica.

– Gospođo Liebentrut, molim vas, stavite nekoliko zrna graška više u lonac. Gospodin će Andersen ručati s nama – rekla je Hella, i povjerljivo položila ruku na rame stare žene.

Gospođa Liebentrut je kimnula. – U redu, gospođice Hella!

– Da li bih vam pomogla, ili ćete uspjeti sami?

– Ne morate uprljati svoje ručice zbog jednog gosta. Kad Anna pospremi sobe, može mi pomoći u kuhinji. Neka smiješa puding. Moramo spremiti nešto slatko za desert. – Da, to moramo. Neka sve bude pomalo svečano u čast ovog dana.

– Čemu u čast? Ima li gospodin Andersen rođendan? Ne, pa to je istom u rujnu, što se dogodilo, gospođice?

– Završio je novo djelo, pa danas više neće raditi.

– A tako. Je li to opet neka žena. . .

– Ne, ovog je puta muškarac – odgovorila je smijući se Hella.

– Da li je bar pristojno obučen?

– Naravno da nije.

– Ne smatram to baš tako naravnim. Ne znam zašto gospodin profesor i gospodin Andersen uvijek rade ljude tako. . . tako bez ičega na sebi. Pa tko se tako gol šeće uokolo? Kod divljaka je možda tako, ali kod nas, na sreću, nije.

– To vi zaista ne razumijete. Umjetnik mora prikazati ljepotu prirode, onakvu kakva je stvorena, a ne odijela, koja je krojač sašio i često pri tom unakazio ljudsko tijelo.

– Dobro, dobro, to ste mi već često pokušali objasniti. Ja se ipak ne mogu naučiti na to.

– Uboga moja! A baš je vas sudbina morala dovesti u kuću kipara!

– Ne rugajte mi se, gospođice! Kada sam prije osam godina došla u ovu kuću, kako bih vodila kućanstvo profesoru, plašila sam se pomalo gledajući one bijele prikaze poredane u ateljeu, i sve one ruke i noge što su ležale po podu. Neću nikada zaboraviti koliko sam se uplašila. Ipak nisam otišla, jer je gospodin profesor divan čovjek. I vi ste bili onda milo malo dijete. Zalila sam vas, jer je vaša majka upravo umrla. I tako sam ostala, i naučila se i na umjetnost.

Hella je nježno pogladila njezine naborane obraze. – Eto, kako je to. Onaj koji bi htio zadržati umjetnost za sebe, tome ona izmiče, a onoga koji je neće, toga se drži.

– Gospođice Hella, vi se možete pomalo rugati meni, staroj ženi. Ja vam to ne zamjeram. Vi ste inače tako dobri i mili, i ne činite nikome ništa nažao. Ne može se zahtijevati od vas da dijelite moje mišljenje. Vi ste odrasli između tih kamenih lutaka, a ono što čovjek neprekidno promatra, to mu više ne pada u oči. Ali sada više nećemo brbljati, neću stići završiti ručak na vrijeme.

– Znači, želite mi reći: napolje iz moje kuhinje! Dobro! Već idem, draga moja! Ili se možda ipak ljutite na mene?

– Ni govora, pa to ni vi sami ne vjerujete – nasmijala se stara gospođa. Kada je Hella izašla, ona je duboko uzdahnula.

– To dijete raste između ta dva muškarca poput male divljakinje. Pravo je čudo što je tako dobra i mila. Naravno, to se može samo meni zahvaliti! Hella je svukla svoju bijelu haljinu, i obukla vrlo elegantnu svijetlosivu toaletu. Pri tom je pjevušila. Zatim je stavila opasač i ovratnik od tamnozelenog baršuna, koji se isticao na nježnoj tkanini i divno je povezivao sa zlaćanom kosom.

Nije joj bilo potrebno mnogo vremena. Čim se obukla, ponovno se spustila u donje sobe.

One su bile umjetnički i originalno namještene. Zavjese u skladnim bojama, šareni svileni jastuci, divan starinski brokat, perzijski sagovi, staro oružje, bronca, vaze, lijepo staro pokućstvo sa skupocjenim intarzijama. Sve je to bilo postavljeno u harmoničnom neredu i pri tome izvanredno djelovalo.

Tko je ušao u te prostorije, morao je osjetiti da u njima stanuju osebujni ljudi nepodvrgnuti šablonama.

Obje čuvarice plaže, sa svijetlim maramama na glavama i bijelim pregačama, stajale su na otvorenim vratima drvene kućice koja se nalazila na kraju mola. Od tih vrata, uske drvene stube vodile su u more.

More je sjalo i odsijavalo pod toplim podnevnim suncem. lijeno su se valjali široki, niski valovi, i udarali o stube i drvene ograde

Zabluda na kojima su ležali molo i kabine za presvlačenje.

Sve se više praznio dio mora omeđen jakim konopcima i drvenim stupićima. Napokon su izašle iz mora i posljednje kupačice, ogrnule se kupaćim ogrtačima i skinule mokre kupaće kostime.

Samo se jedna još nije htjela odvojiti od mora. Ona je otplivala ispod užadi, čvrstim zamasima ruku, prema otvorenu moru.

Jedna od čuvarica kupališta, žena zlovoljna izgleda, prinijela je fućkaljku ustima. Prodoran ton zazvučao je preko mora. Čuvarica je željela time upozoriti hrabru plivačicu da je zabranjeno otploviti dalje od naznačene granice i dozvati je natrag. Ali to joj nije uspjelo.

Žena je mirnim jednoličnim pokretima plivala sve dalje prema pješčanom otočiću koji se protezao poput svijetložute trake u istom smjeru kao i obala.

Još jedan fićuk! I još jedan! i sada brzo jedan za drugim.

Sve bez uspjeha.

Starica je glasno prigovarala, dok je druga čuvarica kupališta, smijući se, vješala mokre kupaće kostime na drvenu ogradu mola. Tada se okrenula prema svojoj drugarici. – Neka samo pliva! Ona neće odustati dok ne dopliva na otočić. Nakon toga će se vratiti.

Ona druga se ljutito okrenula. – Što će biti, ako se nešto dogodi? Tada ćemo mi biti krive. Takva glupost!

Osamljena plivačica stajala je sada kraj otočića do koljena u vodi, i veselo im domahivala. Sunce je obasjavalo njezinu žutu kapu za kupanje i svijetloplavi kostim. Čuvarice kupališta sada su mogle jasno zapaziti kako se taj posljednji gost kupališta još uvijek ne sprema na povratak.

Ponovno se začuo dugi zvižduk.

Veseli uzvik odgovorio je izdaleka. Tada je voda visoko štrcnula, a iznad vode se mogla zapaziti još samo žuta kapa. Ona se sada približavala obali, i nije dugo trajalo, pa se stala uspinjati uskim drvenim stubama.

Stara žena je sada iznenada postala vrlo ljubazna i nježna. Čekala je s pripremljenim ogrtačem za kupanje, i gledala s iščekivanjem u veselo lice Helle Rasmussen.

Mlado lijepo biće stalo se brzo uspinjati, skinuvši kupaću kapu, tako da su zlaćani uvojci pali niz zatiljak. Brzo ih je pokušala priljubiti uz glavu.

– Jao, opet se smočila! Te glupe kape ne štite kosu dovoljno – ljutila se.

Žena joj je položila ogrtač na nježna ramena, i nije se mogla suzdržati a da ne pogleda s oduševljenjem njezino lijepo tijelo. – Gospođice, ne smijete plivati tako daleko napolje! To je protiv propisa – rekla je blago u očekivanju velike napojnice.

Hella se radosno nasmijala. – Ne ljutite se! Tako je lijep dan, i more tako mirno. Bilo je divno u moru. Ne morate biti zabrinuti zbog mene, ja se ne usuđujem plivati dalje no što to moje snage dopuštaju.

– Sve je u redu, ako se ništa pri tom ne dogodi.

– Budite mirni, ja pazim. Kod visokih valova ne plivam tako daleko.

Lakim je korakom pretrčala preko saga od lika, i nestala u kabini.

Za manje od deset minuta ona se ponovno pojavila, već obučena, i pružila čuvarici kupališta željno očekivanu napojnicu. Brzim je korakom krenula molom prema obali. Sve je bilo prazno, jer je već bilo vrijeme ručka. Sve su kućice na obali bile napuštene, osim jedne u kojoj su profesor Rasmussen i Sven sjedili i čekali Hellu.

Obojica gospode nijemo su promatrala more utonulo u laganu maglu.

Svuda je vladala duboka tišina. Vodena površina pružala se pred njihovim očima i ležala u daljini mirna poput zrcala. Pijesak je zaslijepljivao oči, jer je sunce udaralo u njega. Bilo je to gotovo nalik snježnoj površini. Bezbroj iskopanih jama i jamica u pijesku bile su dokaz gužve koja je do maloprije ovdje vladala.

– Niste valjda zaspali? – zaviknula je Hella. – Tako je tiho kraj vaše kabine.

Rasmussen se okrenuo prema njoj. – Ne bi bilo čudo, ti vodeni štakoru! Sven i ja već smo se odavno obukli, i čekamo te ovdje po ovoj vrućini. Osim toga, i gladni smo.

– Ubogi otac, ubogi Sven! Ne ljutite se! Danas je bilo tako divno u vodi. Ali sada brzo kući, da biste se mogli najesti. Svene, pomozite mi odvesti oca, on je potpuno iznemogao od gladi.

– Još mi se i rugaš! Zašto joj ne kažete svoje mišljenje, Svene?

Andersen je promatrao mladu djevojku zaboravivši na sve oko sebe. Sada se trgnuo i nasmiješio: – Rado sam čekao. Glavno da vam se sviđalo, Hella!

Djevojka je gurnula svoju ruku pod očevu. – Tvoje pomoćne trupe prešle su na moju stranu, oče!

– To sam mogao i predvidjeti. Sven uvijek drži s tobom.

– Iz uvjerenja i pristojnosti. Zar ne, Svene? – Tako je – potvrdio je on.

Njih je troje krenulo. Rasmussen je brižljivo vodio Hellu po putu od dasaka, dok je Sven kraj njih hodao po pijesku.

Kada su prešli preko pješčane obale, ubrzali su korak. Stanovali su u jednoj vili u Šumskoj ulici. Tamo su se hranili. Hella je sa ocem stanovala u prizemlju u dvije svijetle sobe povezane međusobno terasom, a Svenova se soba nalazila na prvom katu.

Nakon ručka, kada je ostala sama sa ocem, Hella mu je sa smiješkom rekla: – Znaš li što, oče, Sven je ipak dobar čovjek. Mislim da mi on ne bi mogao reći ni jednu jedinu neljubeznu riječ.

Pri tom je svojim lijepim vedrim očima promatrala kipara. Bile su to čudne oči, modre i duboke poput planinskog jezera, a u isto vrijeme iskrene i otvorene. Bile su pravi odraz njezine duše. Ljudi s takvim očima ne mogu se pretvarati.

Rasmussen je ozbiljno promatrao te dvije modre zvijezde. – Imaš pravo, Hella! Sven je dobar čovjek, i tebi ne bi mogao nanijeti bol. On te voli.

– I ja njega, oče! Ne bih ga mogla više voljeti ni da mi je brat.

Rasmussen joj je zamišljeno pogladio kosu. On je duboko u duši već dugo skrivao potajnu želju. Za njega bi bila najveća radost, kada bi se Sven i Hella, to dvoje ljudi koje je on najviše volio na svijetu, jednog dana udružili zauvijek. Da sa Svenove strane nisu postojale nikakve zapreke tome, to je on već dugo spoznao. Isto je tako siguran bio i u to, da Hellino srce nije pripadalo nikome. Ponašala se prema Svenu bez ikakvih primisli. U njezinu je srcu on zauzimao mjesto brata, pa ona nije ni pomišljala na to da bi to moglo biti drugačije.

Njezin je otac znao da ne bi valjalo poremetiti njezine osjećaje. Bit će sretan bude li se njezino srce jednog dana probudilo i obratilo Svenu. Tada će znati da je nj'egovo dijete našlo

najvjernije i najplemenitije srce. Morat će se međutim pokoriti i tome ako se njezino srce prikloni drugome. Ona je trebala biti slobodna u svom izboru, ne obraćajući pažnju na njegove želje.

Netko je pokucao. Sven je ušao u sobu. – Hoćete li doći sa mnom u šumu, Hella, ili ćete se radije odmarati kod kuće? – zapitao je svojim oštrim naglaskom odavajući još uvijek da je stranac.

– Naravno da ću poći s vama, Svene! Užasno je dosadno ovdje dok se otac odmara. Bit ću odmah gotova.

Pošla je u svoju sobu. – Tako je – potvrdio je on.

Njih je troje krenulo. Rasmussen je brižljivo vodio Hellu po putu od dasaka, dok je Sven kraj njih hodao po pijesku.

Kada su prešli preko pješčane obale, ubrzali su korak. Stanovali su u jednoj vili u Šumskoj ulici. Tamo su se hranili. Hella je sa ocem stanovala u prizemlju u dvije svijetle sobe povezane međusobno terasom, a Svenova se soba nalazila na prvom katu.

Nakon ručka, kada je ostala sama sa ocem, Hella mu je sa smiješkom rekla: – Znaš li što, oče, Sven je ipak dobar čovjek. Mislim da mi on ne bi mogao reći ni jednu jedinu neljubeznu riječ.

Pri tom je svojim lijepim vedrim očima promatrala kipara. Bile su to čudne oči, modre i duboke poput planinskog jezera, a u isto vrijeme iskrene i otvorene. Bile su pravi odraz njezine duše. Ljudi s takvim očima ne mogu se pretvarati.

Rasmussen je ozbiljno promatrao te dvije modre zvijezde. – Imaš pravo, Hella! Sven je dobar čovjek, i tebi ne bi mogao nanijeti bol. On te voli.

– I ja njega, oče! Ne bih ga mogla više voljeti ni da mi je brat.

Rasmussen joj je zamišljeno pogladio kosu. On je duboko u duši već dugo skrivao potaj nu želju. Za njega bi bila najveća radost, kada bi se Sven i Hella, to dvoje ljudi koje je on najviše volio na svijetu, jednog dana udružili zauvijek. Da sa Svenove strane nisu postojale nikakve zapreke tome, to je on već dugo spoznao. Isto je tako siguran bio i u to, da Hellino srce nije pripadalo nikome. Ponašala se prema Svenu bez ikakvih primisli. U njezinu je srcu on zauzimao mjesto brata, pa ona nije ni pomišljala na to da bi to moglo biti drugačije.

Njezin je otac znao da ne bi valjalo poremetiti njezine osjećaje. Bit će sretan bude li se njezino srce jednog dana probudilo i obratilo Svenu. Tada će znati da je nj'egovo dijete našlo najvjernije i najplemenitije srce. Morat će se međutim pokoriti i tome ako se njezino srce prikloni drugome. Ona je trebala biti slobodna u svom izboru, ne obraćajući pažnju na njegove želje.

Netko je pokucao. Sven je ušao u sobu. – Hoćete li doći sa mnom u šumu, Hella, ili ćete se radije odmarati kod kuće? – zapitao je svojim oštrim naglaskom odavajući još uvijek da je stranac.

– Naravno da ću poći s vama, Svene! Užasno je dosadno ovdje dok se otac odmara. Bit ću odmah gotova.

Pošla je u svoju sobu. – Kada se moramo vratiti, gospodine profesore?

Rasmussen je pogledao na sat. – Sada će biti tri sata. Recimo, dakle, u četiri. A onda ćemo zajedno krenuti u lugarnicu.

– Dobro – dogovoreno.

Hella je stigla spremna za izlazak. Poljubila je oca na rastanku.

– Do viđenja oče, i dobro se odmori!

– U četiri sata doći ćete dakle po mene. Ona je veselo kimnula, i izašla zajedno sa Svenom.

Rasmussen je gledao za njima kako su polagano hodali ulicom i zatim krenuli u šumu.

Hella je živahno razgovarala sa svojim pratiocem. Nije joj upalo u oči da on malo govori. Bila je naučena na njegovu šutljivost, i nije tome obraćala pažnju.

Sven je čudnim, mekim i sanjarskim pogledom, promatrao svoju pratilju. Bio je neizmjerno sretan što se ona nalazila kraj njega, i što je mogao slušati njezin meki glas i osjećati njezinu blizinu. Ponekad bi se u njemu rodila žarka želja da joj kaže što osjeća. Ali čim bi ga njezine oči pogledale onako nevino, on bi potisnuo svoju želju. Ni za što na svijetu ne bi je htio prestrašiti svojim žarkim izjavama ljubavi. Strah od toga da bi ga ona mogla odbiti, pa bi on tada morao napustiti sretan život s njom i njezinim ocem, tjerao ga je na još veću opreznost i suzdržijivost.

Taj čovjek, koji se silnom energijom uspio uzdići od seljačkog sina do priznatog umjetnika, i koji je svojim stvaralačkim talentom stvorio bezbroj djela velike vrijednosti, osjećao se slab i bespomoćan pred ovim modrim djevojačkim očima.

– Svene, zašto opet gledate tako tužno! Čovjek bi vas se mogao prestrašiti – iznenada je primijetila Hella.

On se trgnuo i pogledao je. Mračna bora na njegovu čelu nestala je pod njezinim pogledom, kao da ju je neka ruka izgladila.

Ona ga je pogledala sa smiješkom. – Vaše je čelo bilo nalik tmastim oblacima, a oko ustiju sijevale su munje i gromovi. Zašto izgledate uvijek tako ljuto, Svene? Onaj tko vas ne pozna tako dobro kao otac i ja, mogao bi vas smatrati ružnim vampirom.

Njegovim su licem stali prolaziti trzaji. Ružan? Znao je da je ružan, bar u Hellinim očima. A ona je ljubila samo lijepo, sve ružno joj je bilo neugodno, pa joj je čak prireñivalo i fizičku nelagodu.

Samo da joj nešto odgovori, on je rekao: – Neka ljudi misle o meni što hoće, Hella! Meni nije stalo do toga. Samo kada vi i vaš otac imate dobro mišljenje o meni. Ona je povjerljivo položila svoju ruku na njegovu. – Valjda se ne ljutite na mene, Svene, što sam vam prigovorila?

Okrenuo je glavu od nje i trenutak čvrsto stisnuo usne, jer nije više mogao izdržati njezin pogled.

Hella je to primijetila i iznenada zastala pred njim, prisilivši ga da je pogleda. – Jesam li vam svojim ludim riječima zadala bol?

On se prisilio načiniti vedro lice, pa joj se stao smijati: – Vi meni ne možete zadati bol.

Ona je zadovoljno kimnula, i pošla dalje.

***

Zrak je bio nesnosno topao i sparan. S mora nije dolazio osvježavajući povjetarac, a kupači su ležali umorno pod razapetim suncobranima na plaži, bez ikakve volje da nešto poduzmu.

Hella i Sven su, za vrijeme dok se profesor odmarao poslije ručka, pošli na plažu.

Mlada je djevojka sjedila opuštena u kabini, i gledala velikim, sanjarskim očima prema mirnom i nepomičnom moru.

Sven joj je sjedio nasuprot. Odmaknuo je bijelu kapu sa čela, i nešto štapom crtao po pijesku. Pri tom je neprekidno promatrao dražesno zamišljeno Hellino lice. – Recite nešto, Svene, ovako se samo takmičimo s ribama.

– Nisam vas htio smetati. Gledali ste tako zamišljeno u more, kao da se vaša duša nalazi U nekoj čarobnoj zemlji.

– I bila je tamo. Zamišljala sam kako sjedim uz obalu Sredozemlja, prije mnogo stotina godina. Ne, već mnogo tisuća godina. Čekala sam poput Kirke na Odiseja, ali on nije dolazio.

– Na njegovu sreću, jer da ste vi bili Kirka, on vam se sigurno ne bi mogao oduprijeti.

Ona se veselo nasmijala. – Svene, pazite što govorite. Komplimenti iz vaših ustiju zaista smiješno zvuče.

– Da – odgovorio je on uzbuđeno. – Ja jesam i uvijek ću biti medvjed, nespretni seljak. Bolje će biti da se u tome ni ne iskušavam.

Ona je živahno kimnula. – To vam i ne pristaje, Svene! Na vama je sve veliko, teško, silno. Ne smijete se baviti sitnicama. Pogledajte svoje ruke. One su stvorene za to da učine nešto veliko, sve sitno bi vam ispalo iz prstiju.

On se dobrohotno nasmijao i položio svoju veliku ruku kraj njezine kao da ih uspoređuje. – Zato je vaša ruka pravo malo čudo ljepote i draženosti. Hoćete li mi ispuniti jednu želju, Hella?

– Ako je to u mojoj mogućnosti, rado. . – Dopustite mi da modeliram vašu ruku kada stignem kući. To već dugo želim.

Ona je znatiželjno pogledala svoju ruku. – Zar je ona tako lijepa? – zapitala je iznenađeno.

– Predivna je! Vaša ruka nadahnjuje. Slična je pjesmi što dira srce.

Hella se u neprilici nasmiješila još uvijek promatrajući svoju ruku. – Sada ste čak postali i pjesnik. To ste vi zapravo uvijek kada govorite o svojoj umjetnosti. Vi, inače tako šutljiv čovjek, govorite poput pjesnika kada je riječ o vašoj umjetnosti.

– Govorite li sve to samo zato, jer ne želite odgovoriti na moje pitanje?

– Kakvo pitanje?

– Smijem li modelirati vašu ruku?

– Pa to je posve naravno, Svene! Naravno da to smijete, ako želite. Jeste li doista povjerovali da izbjegavam odgovor? Pa toga među nama nema. Mi smo iskreni jedno prema drugome.

– Ne gledajte me tako prijekorno, Hella! Kada čovjek nešto odviše želi, uvijek se plaši da se to neće ispuniti.

– Zar vam je toliko stalo do toga da modelirate moju ruku?

– Iskreno i silno to želim. – Zašto mi to niste već prije rekli? Otac je često modelirao moju glavu, pa mi nije teško da budem mirna.

– Vaš otac ima pravo na to.

– A vi ste mi uz oca najbolji i najdraži čovjek na svijetu.

– Hella, zar doista malo volite starog, ružnog Svena?

Kada ona ne bi bila tako nevina i povjerljiva,'sigurno bi osjetila onu napetost kojom je zračilo to pitanje. Tako je samo zamišljeno položila prst na fini nosić, i pogledala ga sa zanimanjem. – Star i ružan? Dajte da vas pogledam, Svene! Koliko vam je zapravo godina?

– Trideset i dvije.

– Prava starost. Jedanaest ste godina stariji od mene. Dakle, stari jeste. A sada točka druga: Ružan?

Promatrala ga je kritičkim pogledom, nabravši čelo kao da se radi o nečem vrlo važnom.

Njegove su oči pune iščekivanja promatrale njezina lijepa usta.

– Ne, lijepi niste – napokon je iskreno rekla. – Ali, budući da niste tašti, neće vas to ražalostiti. Celo vam je snažno i teško. Takvo je čelo možda Zeus skrivao iza svojih olujnih oblaka. Nos je očigledno prevelik, usta prestroga. Odviše stroga, i gorka. Izražavaju sav vaš švedski seljački prkos. A bore oko ustiju još se trzaju u teškoj borbi. Brada je preširoka i odviše naglašena. Dokazuje energičnu otpornost vaše rase. Crte su neujednačene, i odviše naglašene. Ne, vi niste Adonis, Svene! Kada ne bi bilo vaših doista lijepih sivih očiju koje gledaju tako toplo i dobro, tada bi sve to bilo još i gore.

On je tobože šaljivo duboko uzdahnuo, ali njezine su ga riječi pogodile dublje no što je to htio pokazati. – Dakle, beznadan slučaj – kazao je tiho.

Ona se srdačno nasmijala. – Kako ste to rekli! Počinjem vjerovati da ste taštiji no što se to čini.

– Vrlo tašt! Dao bih mnogo da budem tako lijep, da vi meni dodijelite prvu nagradu.

– Ostanite radije kakvi ste. Morala bih se prvo naučiti na lijepog, novog Svena. Ovaj star i ružan dobro mi je poznat još od djetinjstva. Neću se čak dati ni zastrašiti njegovim mračnim izgledom, jer znam kakvo dobro srce on ima, pa oprašta svojoj nestašnoj Helli sve njezine ludosti. No, govorimo o nečem drugom. Jeste li već vidjeli novog stanara našeg pansiona? Stigao je danas u podne, dok sam nakon ručka stajala na terasi i čekala vas.

– Sreo sam ga na stubama kada sam silazio.

– Vidjeli ste ga?

– Jesam. – Nije li prekrasan? Bila sam oduševljena njime. Ima crnu kosu, modre oči i klasičan profil. Uz to je vitak i elegantan. Divno ga je pogledati. Pravo oličenje ljepote. Srce mi se zagrijalo promatrajući ga. Ah, Svene, od svih lijepih stvari na svijetu, ipak je najkrasniji lijep čovjek.

– Sigurno, ako se tome pridruži još i lijepa duša.

– U tako savršenu tijelu mora stanovati lijepa duša.

– Ponekad i nije tako.

– Nemojte mi svojom sumnjičavošću kvariti radost koja me preplavila vidjevši tog lijepog čovjeka. Željela bih da mi sjedi nasuprot za stolom, kako bih ga u miru mogla promatrati. Zar ne biste željeli modelirati njegovu glavu?

– Vidio sam tog mladog čovjeka samo u prolazu, i nisam zapazio ništa, osim da je djelovao vrlo elegantno. Lice mi se činilo dosta beznačajnim.

– Nije lijepo od vas, što mi želite pokvariti veselje.

On ju je uhvatio za ruku i pogledao je ozbiljno. – Hella, radije bih samom sebi nanio bol, nego vam uništio nešto što vas raduje.

Ona se brzo umirila i nasmiješila mu se. – Nisam to tako ozbiljno mislila. Tog trenutka nagnula se prosij eda glava kroz platneni zid u kabinu.

– Oče! – zaviknula je Hella. – Jesi li se napokon naspavao?

– Zar ti je predugo trajalo? Čini se da je niste baš najbolje zabavljali, Svene?

– To na žalost nikada ne činim, a danas je vjerojatno bilo gore nego inače, jer sam oneraspoložio Hellu.

– Ne vjeruj mu, oče! On samo računa na tvoju samilost. No, gospodo, ja bih rado na terasi hotela pojela čašu sladoleda. Hoćete li doći sa mnom?

– Naravno, iako ja čašu pilsenskog piva pretpostavljam sladoledu. A čini mi se i Sven.

– Krenimo dakle u hotel.

Sutradan, za vrijeme ručka, novi je gost sjedio doista nasuprot Helli. Predstavili su im ga kao gospodina Bossnecka. On se pokazao kao ugodan i pristojan sugovornik.

Nakon ručka namjeravali su krenuti jedrilicom u susjedno ribarsko selo. Rasmussen se zbog toga odrekao svog poslijepodnevnog počinka, i polagano krenuo s Hellom i Svenom prema obali.

Sa mola je već dopirao zvuk zvona koji je objavljivao da su ribari pripremili jedrilice. Na taj znak stali su se sa svih strana približavati gosti koji su htjeli poći na jedrenje. Kada su stigli na molo, već su prve jedrilice isplovile. Neko su vrijeme sve to promatrali nagnuti na ogradu i napokon su se smjestili u posljednjoj jedrilici.

Sven je brižljivo ogrnuo Hellu ogrtačem, jer je sa mora dolazio svjež povjetarac. Zatim je sjeo njoj nasuprot. Rasmussen se smjestio kraj kćerke. Njihova jedrilica nije bila popunjena kao ostale.

Kada je ribar htio krenuti, stao im se brzim koracima približavati jedan gospodin. Elegantno je uskočio u jedrilicu, i naklonio se.

Sven je pogledao Hellu. Njezino je lice oblilo rumenilo, a izražajne oči su oduševljeno promatrale pridošlicu. Bio je to gospodin Bossneck. Nosio je bijelo odijelo. Izvanredno mu je pristajalo, i isticalo tamnu kožu njegova lica. Bio je visok i vitak. Imao je kratko podšišanu kosu, i doista izvanredno izgledao.

Njegove modre oči smjesta su stale zavodnički promatrati Hellu, dok je u isto vrijeme svojom vitkom rukom prešao preko usana.

Hella je pocrvenjela primijetivši njegov pogled i okrenula se. No, nakon nekog vremena, pogledala ga je ponovno kao da je privlači neka magnetska sila. Ponovno je srela njegov očaravajući pogled.

Sven je, osjetivši naglu bol, čvrsto stisnuo usne. On je primijetio taj pogled, i osjetio strah

Zabluda u srcu. Sav žar i snaga njegovih skrivenih osjećaja bili su usredotočeni na Hellu. Iako se nije usudio ponadati da će je osvojiti za sebe, ipak do sada još nije trebao strahovati da će ona svoju ljubav pokloniti drugome. Bila je jednako ljubezna sa svim mladim ljudima koje je sretala. Danas je Sven po prvi puta zamijetio u njezinim očima stran izraz koji ga je podstaknuo na razmišljanje.

Poput strašne more pojavila se pred njim mogućnost da je izgubi, pa se taj snažni čovjek stresao kao u groznici pri pomisli da bi onaj salonski čovjek, s drskim pogledom osvajača, mogao steći pravo zagrliti Hellu.

Pred njegovim se očima stala dizati kao krv crvena magla, a zubi su mu cvokotali kao u zimici. Osjetio je neizmjeran strah. Nije znao gdje se nalazi.

Tog mu je trenutka pristupio Bossneck i rekao mu, lagano se naklonivši: – Dopustite mi sjesti kraj vas.

Sven se trgnuo kao iz teškog sna, i pomaknuo se na stranu.

Bossneck je smjesta započeo razgovor. Kada su stigli do ribarskog sela, Bossneck ih je zamolio smije li im se pridružiti. Rasmussen mu je bez ikakvih primisli to dopustio.

Zajednički su krenuli u gostionicu. Hella je isprva bila suzdržana, ali je doskora počela živahno pričati s novim poznanikom. Nije joj palo na pamet izigravati ravnodušnost, kako bi to većina djevojaka na njezinu mjestu učinila. Otac ju je odgojio da bude prirodna i iskrena. Njegova kćerka nije smjela skrivati svoje osjećaje iza lažnog ponašanja i pretvaranja, već je morala biti iskrena i poštena.

Franzu Bossnecku je to Hellino ponašanje neizmjerno laskalo. Pričinilo mu se da je ona vrlo zabavna i osebujna djevojka koja se znala izvanredno koristiti svojim lijepim očima. Dosad još nikada nije upoznao neko žensko biće koje bi mu pomoglo bolje shvatiti Hellino ponašanje. Smatrao je koketerijom i proračunanošću ono što je bio odraz poštenog karaktera. No, kako mu je ta tobožnja koketerija bila vrlo ugodna i laskala mu, Hella ga je privlačila.

Pogledom dobrog poznavaoca, on je neprestano promatrao lijepu Hellinu pojavu. Njeno zaobljeno vitko tijelo isticala je bijela elegantna suknja i prozračna bluza. Činilo mu se da još nikada nije vidio ništa ljepše. Franzu Bossnecku je bilo teško sačuvati svoj mir, dok je promatrao njezinu finu glavu, sa osebujnom frizurom, nošenom s ponosom. Slatki mali flert činio je dio boravka u morskom kupalištu, a ova dražesna plavojka bila je kao stvorena zadržati njegovo prevrtljivo srce i dulje vremena. Ionako je to bio njegov posljednji izlet u slobodu. Očeva riječ dala mu je naslutiti kraj tih divnih dana. Neće više biti onih divnih stvari zbog kojih se isplatilo živjeti. Trebao se vratiti u mali tihi grad u kome se nalazila velika tvornica njegova oca. U njoj je radilo tisuće ljudi, pa je ocu bila potrebna njegova pomoć. Do sada je živio samo za uživanje, putujući iz jednog velegrada u drugi, i iz jednog kupališta u drugo. Sada je bilo gotovo s time, a

što je bilo najgore, dali su mu čak i naslutiti da su već našli ženu za njega, čiji je imetak odgovarao njegovome.

Nije smio misliti na to sada dok je taj divan cvijet cvao i mirisao kraj njega. Htio je uživati do posljednjeg trenutka, i opijati se slatkim čarom kojim je zračila djevojka kraj njega.

Topli pogled u Helline oči prekinuo, je te njegove misli. Pogled muških očiju kakav još nikada nije prodro do njezine mlade duše.

Ona je zbunjeno pogledala u pod. Od toga. je časa neki nemir obuzeo njezinu dušu, pa je njezine harmonične misli i osjećaje neobjašnjivo uskomešao.

***

Franz Bossneck je bio sin jedinac. Imao je još samo jednu sestru. Do sada nije u životu učinio ništa, osim što je trošio novac svog oca. Uz izgovor da vrši poslovna proučavanja, posjećivao je po očevoj želji mnoga poduzeća u zemlji i inozemstvu koja su poslovala s njihovom tvornicom. On nije trebao raditi ništa drugo, već svuda biti ljubezan. Pri tom mu je mnogo koristilo njegovo dobro poznavanje engleskog i francuskog jezika.

Njegov otac, Ernst Bossneck, nije škrtario potrebnim novčanim sredstvima, pa je sin mogao otmjeno nastupati. Ma kako taj stari gospodin inače bio štedljiv, a moglo bi se kazati i gotovo škrt, htio je ipak pokazati svoju firmu u najboljem svjetlu. Osim toga, laskalo mu je i to, što je imao sina koga su svi hvalili zbog njegova elegantnog i sjajnog izgleda.

No, to ga je stajalo mnogo novaca. Sada je došao kraj tome. Franz je napokon morao misliti na ozbiljan rad i pomoći svom ocu. Bio je krajnji čas naviknuti se raditi nešto ozbiljno u životu.

Otac je pisao svome sinu u tom smislu, i ujedno mu natuknuo da bi se on uskoro trebao i oženiti i tako započeti nov, ozbiljniji život. Već mu je bilo dvadeset i devet godina, a Elsa Kleefled, kćerka gradskog savjetnika, bila je baš prava žena za njega. Preko Berte, Franzove sestre, koja je bila prisna Elsina prijateljica, saznali su kako se on samo trebao pojaviti u toj kući. Elsa je već dugo potajno uzdisala za njim, a njihovi roditelji smatrali su tu vezu vrlo povoljnom.

Franz je odgovorio da uviđa da je kucnuo čas pomoći ocu u poslu, iako mu nije bila mila pomisao na život u tišini. No, što je moralo biti, to se nije moglo promijeniti. On je bio spreman vratiti se kući, samo je zamolio neka mu dopuste proboraviti još nekoliko tjedana u morskim kupkama, gdje bi izliječio posljedice teške nahlade.

Ta nahlada naravno nije nikada postojala, i samo mu je služila kao ostvarivanje zabave.

Zenidbeni plan svog oca on je za sada odbio. Elsa Kleefeld nije odgovarala njegovom ukusu. Koliko se mogao sjetiti, ona je imala blijedo, podbuhlo lice i orlovski nos. K tome je bila mala i debela. Osim toga, činilo mu se da je bila i dosta glupa. Nije bio nesklon braku, ako je to baš moralo biti, ali postojale su i druge djevojke koje su mu isto tako imovno odgovarale. Uostalom, o tome se moglo razgovarati nakon njegova povratka kući.

Nakon toga ponovno je primio dugo pismo od kuće, od svog oca. Pisao mu je vrlo ljutito, što se njegov sin usudio odbaciti plan koji je on stvorio:

»Ne shvaćam kako se usuđuješ odgovoriti mi u tom tonu. Nije važno je li Elsa Kleefeld lijepa ili ružna, važno je da odgovarate jedno drugome. Ne zahtjevani da se u nju zaljubiš do ludila. Imao si dosta vremena za ljubavne pustolovine kroz sve ove godine. U braku to nije važno. Naprotiv, zaljubljeni muž najčešće strada. Brak nije zabava, već nužno zlo. I ja sam se oženio tvojom majkom zato što su se naši očevi, nakon dugog razmišljanja, dogovorili o svemu. I

tako je bilo dobro. Ostao sam gospodar u svojoj kući, jer nisam izgubio glavu od ljubavi. I tako neka bude i kod Tebe. Kasnije ćeš mi zbog toga zahvaljivati, kada dođeš k pameti.

Odobravam Ti zatraženi odmor da se izliječiš. Bit će Ti za to dovoljno četiri tjedna, jer je i kod nas zrak vrlo dobar. Tako dobar da bi se mogao prištedjeti boravak na moru. No, želim da uvidiš, da Ti dajem još te posljednje tjedne slobode. Iskoristi ih, i pomiri se s mišlju da sada za Tebe počinje ozbiljniji život.«

Franz je ljutito bacio pismo. Pomisao na Elsu Kleefeld bila mu je preko svake mjere užasna. Ali je poznavao i strogost svog oca protiv koje se nije bilo moguće buniti.

Kada jednom stigne u uski krug svoje kuće, neće mu biti moguće boriti se protiv te užasne Else.

To ga neće zadržati da iskoristi do kraja preostale dane svoje slobode. Napokon, ako se jednom mora oženiti, bilo je zapravo posve svejedno s kime. Naravno, kada bi se radilo o nekoj slatkoj, lijepoj djevojci, tada bi to bilo mnogo ugodnije. Ali gdje naći takvu koju bi on mogao ponuditi ocu kao iole dostojnu zamjenu za Elsu? Ženska bića s kojima je do sada bio u vezi, bila su doduše zgodna, ali nisu bila za brak. To je i on sam uviđao. A kada bi se sjetio djevojaka svog rodnog grada, koje bi osim Else Kleefeld dolazile u obzir, morao je reći da ni jedna nije ni bila ljepša ni pametnija od nje.

Gospođa Emilija Bossneck stajala je pred ormarom za rublje, i spremala, uz pomoć svoje kćerke Berte, pojedine komade što ih je vadila iz velike košare.

Pri tom je bila vrlo pažljiva. Gospođa Bossneck bila je vrlo pedantna domaćica, a najveći ponos njezina života bio je taj ormar s rubljem. Kada bi čovjek htio povezati tu ženu s nekim idealom, to bi sigurno bio taj ormar za rublje. Njezine hladne, svijetloplave oči, koje su inače gledale tako prazno pred sebe, zadobile bi izraz naj uzvišenijeg ponosa, dok bi promatrala strogo poredane hrpe rublja.

Nikada nije smio nedostajati ni jedan komadić. Gospođa Emilija ne bi prije zaspala dok ga ne bi pronašla. Najmanja šteta smjesta bi se popravila, a nije postojala najmanja rupa koja bi izbjegla njezinu pogledu.

U čitavoj je kući izgledalo tako kao u ovom ormaru za rublje. Nigdje nije bilo ni zrnca prašine, komada pokućstva na čijoj bi se polituri mogla zapaziti i najmanja mrlja. Slike na zidovima, bez obzira na njihov neukus, zarobljene u napadne zlatne okvire, visjele su na vlas ravno. Ručni ukrasni predmeti odavali su čestu uporabu sapuna i vode. Stajali su već godinama na istom mjestu moleći za oprošten je zbog svoje beskorisnosti.

Prozori i zrcala napadno su blještali od čistoće, a naškrobijene zavjese tako su se često prale i izmjenjivale da se na njih nije uspjelo uhvatiti ni zrnce prašine. Podovi su sjali, sagovi su bili izbačeni iz soba, jer su nepotrebno sakupljali prašinu, pa ih se moglo naći samo u sobi za posjete.

Čitav zrak u kući kao da je bio pun mirisa sapuna.

Gospođa Bossneck bila je mršava žena, srednje visine, s glatko počešljanom prosijedom kosom. Od jutra do večeri prolazila je neumorno kućom, pa nije ni sebi, ni kćerki, a ni služinčadi davala ni trenutak mira i spokoja.

Vrlo rano ujutro izašla bi iz svoje sobe, uredno obučena, i čim bi završila s doručkom, započela bi svakodnevne, uvijek iste, ponavljane poslove, kao da je o tome ovisila dobrobit i sreća cijele Evrope. Njezin duhovni horizont bio je vrlo uzak. Čitala nije gotovo ništa, a ni njezina kći. To je bilo prema njenom mišljenju samo beskorisno gubljenje vremena. Poći u kazalište, iako su ponekad gostovale vrlo dobre grupe iz susjednih većih gradova, slovilo je gotovo kao nemoral. Na koncerte su odlazili, jer je to zahtijevao društveni položaj. Ali, ni gospođa Bossneck, a ni Berta nisu pri tom uživale.

U slobodno vrijeme, gospođa Bossneck je rado sjedila kraj prozora u sobi za dnevni boravak i kačkala. Njoj nasuprot, kraj drugog prozora, sjedila je njezina kćerka Berta i također kačkala. Upravo s glupom izdržljivošću te su dvije žene satima sjedile zajedno, bacivsi tek ponekad pogled na ulicu. Izmijenile bi po koju riječ i kačkale dalje. Kačkale su neizmjerno duge trake čipke, zaboravljajući da život može pružiti i nešto drugo.

Berta je bila pomlađena slika i prilika svoje majke. Bila je također mršava i šiljasta. S dvadeset i četiri godine već je bila ocvala. A možda ta uboga bogata djevojka nije nikada ni procvala. I ona je rijetku kosu nosila glatko začešljanu. Njezine su oči gledale hladno i tupo, poput očiju njezine majke. A blijeda usta, koja i nisu bila tako ružna, dobila su izraz dosade zbog spuštenih uglova usana. Iako je bila kćerka »bogatog Bossnecka«, još je nitko nije zaprosio.

Jednom, prije mnogo godina, ona se zaljubila u zgodnog knjigovođu svog oca. Taj siromašak je vjerojatno želio postati zet svog šefa, ali je ipak izjavio kako se ne usuđuje zaprositi jeBerta se tada odlučila na herojsko djelo zbog kojeg bi se još sada prestrašila kad bi ga se sjetila. Pošla je ocu, priznala mu svoju ljubav i zamolila da pristane na njezinu vezu s knjigovođom.

Bossneck je pogledao kćerku sa hladnim smiješkom od kojeg joj se još i sada ledila krv u žilama. Otac joj je prezrivo udario prstom po čelu i rekao: – Sigurno si bolesna. Vrati se svom poslu, i izbij sebi te gluposti iz glave.

Zgodnog su knjigovođu odmah otpustili. I tako je završio jedini roman njezina života.

Otac se prema njoj odnosio dugo vremena kao da je kaznio zbog toga što mu je htjela dovesti u kuću siromašna zeta. Bila je sretna kada je otac napokon opet progovorio s njom. Otada je tupo čekala na drugog prosca. Za vrijeme kačkanja u njoj bi se počesto rodilo nešto nalik na čežnju za nekim tko bi mogao zauzeti mjesto onog knjigovođe u njezinom okamenjenom srcu. Ali nije se pojavio nitko tko bi je htio uzeti za ženu. Siromah to ne bi smio, a bogataš je tražio drugu ženu.

Ipak se ona nikada ne bi usudila buniti protiv svoje sudbine. Od najranije mladosti bila je naučena na pokoravanje. Despotizam njezina oca ugušio je svu njezinu volju. Kako nije bila drugačije naučena, a i njezina se majka tako ponašala, ona se bez jadikovanja i prigovaranja pokorila tom životu. Postala je prava uskogrudna žena, koja je s prezirom i zlobom promatrala sve što njezin uski misaoni krug nije obuhvaćao.

Najljepši časovi njezina života bili su oni koje je provodila sa sebi jednakima kraj stola u kavani. Svakog tjedna majka i kćerka bi se jednom tamo sretale sa ženama iz njima poznatih obitelji.

Sve ono što se u toku tjedna dogodilo u gradiću bila je tema njihovog nesmiljenog ogovaranja. Jao onome kome se mogla dokazati neka krivnja. Podvrgle bi ga najnesmiljenijem sudu. Jao si ga i onome tko se usudio biti drugačiji od ostalih. I njemu se sudilo bez milosti.

Ali ti su sastanci imali i svojih dobrih strana. Tamo se moglo točno saznati kakav čovjek nije smio biti. Razgovaralo se o dobrim i lošim osobinama posluge. Izmjenjivali se kuhinjski recepti, i plelo i kačkalo bez prekida. U toj atmosferi rješavale su se ljudske sudbine, i što se žučnije nekome sudilo, to su se pletače igle brže pomicale.

Obitelj Bossneck stanovala je u velikoj dvokatnoj kući. Zapravo samo u prizemlju i prvom katu. Drugi je kat za sada bio prazan. Tamo je kasnije, kada se oženi, trebao stanovati Franz Bossneck.

Kuća, sa sivom dosadnom fasadom, ležala je na samoj ulici. Redovi prozora stajali su tako ravno, kao i pokućstvo u kući. Ništa nije smetalo tim ravnim linijama, ni najmanji ornament, ni trag neke arhitektonske ideje. Sve do pod krov bila je to jedna jedinstvena siva fasada s tri puta po šest prozora.

Iza kuće prostirao se dosta veliki vrt. Većim je dijelom u njemu bilo posađeno korisno raslinje. Gredice povrća nalazile su se jedna kraj druge. Oko plota rasli su grmovi malina, a voćke

su pružale širom svoje plodne grane. U jednom se kutu čak uzdizala lijepa velika lipa. Ispod nje je bila podignuta sjenica, a oko nje gredice sa cvijećem i nekoliko grmova ruža.

Gospođa Emilija Bossneck je sve potrebno povrće dobivala iz tog vrta, a imala je i preko cijele godine dovoljno voća za kompote. Na to je bila posebno ponosna.

Mora se priznati, tu se dobro kuhalo. Za to se brinuo kućegazda. Volio je dobro jesti, kao što je uostalom zahtijevao za sebe i sva druga uživanja. Imao je dobra vina, pušio fine cigare, i putovao kada bi god to poželio. O tome što je tada radio u susjednom velikom gradu nikada nije govorio.

Ernst Bossneck bio je vrijedan i dobar poslovni čovjek. Ujutro u devet sati krenuo bi kroz vrtna vratašca ravno u tvornicu, koja je od kuće bila odijeljena samo uskom pješčanom stazom i potokom. Most je povezivao dva zemljišta.

Kada je Ernst Bossneck ujutro preko tog mosta ušao u veliko dvorište tvornice, i stao sve promatrati svojim prodornim pogledom, nije mu izmakla ni najmanja nepravilnost. Jao, ako nije sve bilo u redu! A onako kako je bilo u dvorištu, tako je isto bilo i u tvorničkoj zgradi. Svaki radnik, svaki činovnik morao je biti na svom mjestu, ako nije želio da ga zaspe bujica grubih riječi. Naravno, njegovi ga ljudi nisu voljeli, ali u tom malom gradu bilo je malo tvornica, pa su ljudi bili sretni što su mogli ovdje dosta dobro zaraditi. Zbog toga se nisu usudili buniti.

Ta neograničena moć odgovarala je Bossneckovom despotskom karakteru. Iz godine u godinu njegova je moć sve više rasla cvjetajući najružnijim cvjetovima. U toj je okolici odrastao Franz Bossneck. On je bio jedini čovjek za koga je njegov otac osjećao neku vrst naklonosti, iako to nije pokazivao.

***

Gospođa Emilija Bossneck je napokon završila sa spremanjem rublja. Zadovoljno je zatvorila ormar, dok je Berta odnijela praznu košaru u kuhinju.

Kada su obje žene sa svojim ručnim radom upravo zauzele mjesta kraj prozora, ugledale su neku onisku, debeljuškastu ženu kako se približava kući. Ona im je već izvana kimnula i ušla. Gospođa Emilija je odložila ručni rad, i krenula joj u susret. Mala je žena bila sva zasoptana, pa je morala najprije časak odahnuti, i tek nakon što je sjela, mogla je progovoriti.

Berta ju je pozdravila s pristojnim »Dobar dan, dobra tetko Kleefeld!«, pa se povukla. Tetka Kleefeld joj je kimnula, još uvijek bez daha, a zatim je maramicom obrisala kaplje znoja s debelog, crvenog čela.

– Ta vrućina, draga Emilijo, ta vrućina! – jadikovala je ona, kada joj je napokon uspjelo progovoriti. Glas joj je kriještio dok je očajnički promatrala mirno lice gospođe Bossneck.

– Hoćeš li čašu limunade, Friederika? – Ne, hvala ti, već se bolje osjećam. Kod vas je tako ugodno hladno. Ali, prvo da ti poželim dobar dan, mila moja! Kako ste vi svi?

– Hvala, dobro! Nadam se da je i kod vas tako.

– Osim te vrućine, sve je u redu. Ali to mi užasno škodi.

– Nisi smjela izaći tako rano poslije podne. Ma koliko se veselila tvom dolasku, žao mi je što si tako izmučena.

– Moram govoriti nešto važno s tobom. Kako je dragi Franz?

– On je otputovao na četiri tjedna na Istočno more kako bi se posvema izliječio od neugodne prehlade. Nakon toga će se zauvijek vratiti kući.

– Hvala Bogu, što će tada opet biti kraj vas. Reci, Emilija, jeste li mu nešto odali o našem planu?

Emilija se pretvarala kao da ništa ne zna, iako je smjesta razumjela što Friederika želi. – kojem planu, draga moja?

Kleefeldova se vragoljasto nasmiješila. – Oh, molim te, pa ti to dobro znaš. Tvoj Franz moja Elsa!

– Ah, tako, sada te razumijem. Ne znam da li mu je moj muž pisao štogod o tome.

– To nije niti važno. Ima vremena, kad se on vrati kući. Ono što me danas dovodi k tebi s time je u vezi. I sama znaš da je načelnikova Marija umrla kratko prije vjenčanja?

– Naravno, pa to cijeli grad zna. Gospođa Kleefeld je kimnula. – Naravno

da i ti to znaš. Zamisli, gradonačelnik je danas u podne bio kod nas, i raspitao se je li istina da će se Elsa uskoro vjenčati. Oprema njegove pokojne kćerke još uvijek stoji kod trgovca pokućstvom, a sada je za njega postala nepotrebna. On pita ne bismo li je jeftino prekupili za Elsu. Dat će nam je trideset posto jeftinije.

– To je izvanredno povoljna ponuda.

– Zar ne? Ali mi nemamo gdje smjestiti to pokućstvo. Stoga sam vas htjela pitati, ne bismo li ga postavili u budući Franzov stan. Pa vaš je cijeli drugi kat prazan.

– Reći ću to svom suprugu, draga Friederika! Neka on o tome odluči.

– Čini se da baš nisi oduševljena mojim planom.

– Jesam, on je vrlo razuman. No bit će bolje, ako sami kupimo pokućstvo za našeg Franza. Nadam se od srca da će oni i tvoja Elsa postati par, ali prije toga se ipak ne može sve sa sigurnošću ustvrditi. Dogodi li se slučajno nešto nepredviđeno, bilo bi neugodno ako bismo morali pokućstvo ponovno otpremiti. O tome bi govorili u cijelom gradu. Mislim samo za slučaj da

Zabluda se tako što dogodi, na što radije ne bih ni pomislila. Razumiješ me, draga Friederike?

Draga Friedrike bila je pomalo uvrijeđena. – Pretpostavljaš da bi tvoj Franz mogao imati nešto protiv moje Else?

Emilija je, kao u obrani, dignula ruke. – Ne, ti me dobro ne razumiješ, draga! Pa moglo bi se dogoditi i da se Else predomisli. Mladi se ljudi posljednjih godina gotovo nisu ni vidjeli. Ne može se znati. . .

– Zbog toga ne brini. Moja Elsa će uzeti Franza ili nikoga. Ona je vrlo vjerna. No, nama će biti pravo, ako vi sada kupite pokućstvo. Možemo kasnije obračunati. Treba iskoristiti ovu povoljnu priliku.

– Naravno, moj će muž sigurno pristati. Može sutra sa tvojim suprugom otići gradonačelniku i sklopiti ugovor. Još ću mu to danas reći.

– Učini to, Emilija! A sada moram otići. Htjela bih se oprostiti od drage Berte.

Gospođa Bossneck je pozvala kćerku, a tada se »dobra tetka Kleefeld«, kako ju je Berta zvala od djetinjstva, oprostila. Jednako je tako i Elsa gospođu Emiliju zvala »dobra tetka Bossneck«.

Majka i kćerka su neko vrijeme gledale za malom okruglom ženom, a zatim su odmah opet prionule ručnom radu. Kada je navečer Ernst Bossneck saznao za pokućstvo, nije rekao što on o tome misli već je primijetio: – Ja ću ovu stvar urediti.

Nekoliko dana kasnije zaista su postavili pokućstvo u drugi kat. Ernst Bossneck ga je kupio za svog sina. Sada je bio još odlučniji u svojoj odluci da se Franz mora oženiti Elsom Kle-efeld.

***

Franz Bossneck se sve više i više povezivao s profesorom Rasmussenom i njegovom kćerkom. Nije se dao zbuniti suzdržanim ponašanjem Svena Andersena. Sudjelovao je na svim izletima, pa je uvijek spretno znao ostati nasamu kraj Helle.

Mlada djevojka bila je potpuno osvojena njegovom ljubeznošću, pa ni njegovu, a ni Svenovu pogledu nije izmaklo kako su njezine oči zasjale čim bi se Franz pojavio. Bila je osim toga nemirna i rastresena ako se on nije bavio njome.

Franz je znao zadobiti i simpatije profesora Rasmussena svojim pristojnim, vedrim ponašanjem. Samo mu nije uspjelo osvojiti Svena. On nije imao povjerenja u tog zalizanog salonskog čovjeka. Ton kojim je Franz govorio s Hellom nije po Svenovu mišljenju ukazivao na dovoljno poštovanja. On, koji ju je smatrao nekim višim bićem, nije mogao shvatiti kako je netko drugi mogao s njom razgovarati na tako površan način. Ipak je bio dovoljno iskren prema samom sebi priznavajući da je njegovo neraspoloženje prema Bossnecku izazvano ljubomorom.

Sven je svakodnevno trpio tisuću muka, kada bi to dvoje vidio zajedno. Ponekad bi se toliko razbjesnio, da bi najradije oborio Bossnecka na tlo. To što Rasmussen nije ništa zapažao, bilo mu je posve nerazumljivo. Najradije bi mu u silnom strahu doviknuo: – Čuvajte svoje dijete, profesore, opasnost mu prijeti! – Ali tada se samom sebi pričinio smiješnim.

Kakvo je on imao pravo umiješati se u to! Činilo se da je Hella sretna. Sva je sjala od radosti.

To je zamjećivao i Franz Bossneck. Ta slatka, mila djevojka zagrijavala ga je. Neki je čudan čar obavijao njezin lik. A kako je tek mogla gledati! Krv mu je brže stala teći žilama, kada bi se toga sjetio. Divna, čista Hellina ljubeznost, bila je nešto što on još nikada u životu nije sreo, i zbog toga je nije shvatio onako kako bi je trebalo shvatiti. Znao je samo da je ta mala ludo zaljubljena u njega, pa je to iskorištavao s najvećim oduševljenjem. On je razvio sve svoje čari, pa je to naivno djevojče, koje se ponašalo onako prirodno kao što su mu to njegovi osjećaji nalagali, pokleknule pred njegovim osvajačkim pogledima.

Ona je ukrasila tog čovjeka, koji je u tren oka osvojio njezinu dušu, svim onim osobinama koje je sama osjećala. Smatrala ga je najplemenitijim i najboljim čovjekom na svijetu, pa se rado prepuštala čaru njegova žarkog pogleda. Nije razmišljala o sebi, i o onome što ju je poput oluje obuzelo. No vjerovala je da je to ljubav koja je uzbudila njezinu dušu, pa joj se sva sretna prepustila.

Jedva je zapažala koliko je tužan i tmuran bio Sven. Što je sada značio Sven za nju, što je značio čitav svijet! Postala je sebična zbog svoje ljubavi. Za nju je sada postojao samo jedan čovjek kome su pripadale sve njezine misli. To je bio Franz Bossneck.

A on je posve točno znao što znači Helli, ali je i njegovo srce sve toplije osjećalo za nju. Bilo je časova kada je sa užasom pomišljao na to da će ovaj slatki san o sreći i ljubavi ubrzo završiti. Već je prošlo pola onog vremena koje mu je otac odobrio. Još dva tjedna, i on će se morati rastati od te slatke djevojčice, i oženiti se Elsom Kleefeld.

Ali zar je moralo doći do tog rastanka?

Znao je da Rasmussen doduše nije bogat čovjek kao njegov otac, ali je ipak živio u vrlo dobrim i sređenim prilikama. Nije naravno imao pojma o pravom značaju tog umjetnika. Zbog odgoja i sklonosti, umjetnost mu nikada nije bila bliska.

Što bi bilo kada bi jednostavno hrabro prekršio očev plan, i ovdje se zaručio Hellom Rasmussen?

Pri toj pomisli stresla ga je neugodna zimica sjetivši se očeva bijesa. No, bude li o svojim zarukma javio odavde, proći će prvi val srdžbe dok on stigne kući. Već je dugo bio punoljetan, pa

nije bilo potrebno da s njime postupaju kao s glupim dječakom. Stavljen pred gotov čin, njegov će otac biti bespomoćan.

On će mu sigurno, koliko ga je on poznavao, prijetiti oduzimanjem nasljedstva, i neće mu davati novac potreban za život. No, u izvršavanju toga, napokon će ga zadržati njegov vlastiti ponos. Nikom neće htjeti pokazati kako je Franz učinio nešto protiv njegove volje.

Najbolje će biti da Franz Bossneck uopće ne dopusti ocu da mu zaprijeti. Mogao mu je jednostavno javiti da še zaručio Hellom Rasmussen i zamoliti ga za oproštenie što je postupao protiv njegove volje, ali i izjaviti kako se nikada neće moći nje odreći. Što će njegov otac tada moći učiniti? Moglo se možda diplomatski dodati kako se on ne misli odreći tih zaruka niti ukoliko ga otac razbaštini i liši sredstava potrebnih za život. U tom slučaju će profesor Rasmussen vrlo rado pružiti mladom paru potrebna sredstva. Sjajno, to je moralo koristiti. Ponos njegova oca neće dopustiti da njegovog sina netko drugi uzdržava.

Franz je dobro poznavao svog oca, i u njemu se rodio izvjesni prkos protiv toga što mu je neprekidno zapovijedao. Odlučio je da se više ne suzdržava prema Helli. Morao ju je posjedovati. Ona ga je i odviše očarala.

Nakon takvih hrabrih planova, dolazili bi opet časovi trijeznog razmišljanja. On bi tada odlučio da odmah otputuje, da je više ne sretne i zaboravi. No tada je dostajao novi susret, i plamen bi se ponovno rasplamsao.

Rasmussen je pozvao Svena i Bossnecka na vožnju parobrodom. Hella je trebala ostati kod kuće u društvu vlasnice pansiona, jer je lako dobivala morsku bolest, pa nije uživala u plovidbi. Sven je smjesta pristao, ali je Bossneck odbio, izgovarajući se da mora u susjednom mjestu posjetiti neke poznanike.

To je međutim bio samo izgovor da bi ostao sam s Hellom.

Kada se mlada djevojka vratila s kupanja, i htjela se odmoriti u kabini na plaži, našla je tamo Franza Bossnecka. Dočekao ju je s toplim pogledom.

Ona je žarko porumenjela i rekla brzo: – Mislila sam da ste već odavno krenuli. Otac i gospodin Andersen otplovili su prvim parobrodom.

– Znam, gospođice! Sreo sam gospodu prije nego što su isplovili. I ja sam s njima trebao krenuti.

– A zašto niste?

– Zar vam je neugodno što smo sami?

– Oh, ne – naprotiv! To znači... čudim se...

– Ne biste se čudili kada biste vidjeli što se događa u mom srcu.

Hella je sjela s druge strane platnene kabine. Naslonila je glavu u ruke i gledala more, ne odgovorivši mu.

– Smijem li vam činiti društvo ili želite da odem?

Odmahnula je. – Ne, neću vam reći da odete odavde – odgovorila je tiho. On je uhvatio njezinu ruku i poljubio je toplim usnama. Ona se trgnula i povukla ruku. On ju je neprekidno gledao. Njegove su oči govorile tople, smjele riječi. Ona se prestrašila tog pogleda.

Nastojeći svladati svoju zbunjenost, zapitala je nakon duže stanke: – Zašto ne govorite?

– Jer su sve riječi presiromašne, a da bih mogao izraziti njima ono što osjećam za vas.

– Pričajte mi nešto o svojoj obitelji – molila je ona, da bi ga odvratila od takva razgovora. On je skinuo laki ljetni šešir, i prošao uskom bijelom rukom kroz kosu – Nemam mnogo što o njima pričati, gospođice! Moj je otac vlasnik velike tvornice. To vam je već poznato On je sposoban poslovni čovjek, i upravlja odlučno i brižno svojim poslovima. Kada se vratim kući, morat ću ga rasteretiti.

– Jeste li i vi poslovni? Volite li svoje zvanje?

– Otvoreno govoreći, ne volim ga.

– Što biste radije bili?

– Budući da sam jedini sin, koji će kasnije morati preuzeti tvornicu, nije mi ništa drugo preostalo.

On je to rekao s izrazom lagane rezignacije. Hellino je srce zadrhtalo od samilosti.

– Teško je za čovjeka kada mora na taj način izvršavati svoju dužnost. Znade li vaš otac kakvu žrtvu za vas predstavlja nastaviti njegovo životno djelo?

On je duboko uzdahnuo. – Ne, nisam ga htio bez razloga rastužiti.

Pogledala mu je u lice. – Kako ste plemeniti! On joj je ponovno poljubio ruku. – Te riječi iz vaših ustiju usrećile su me.

– Vi vrlo volite svog oca, sar ne?

– Da! – A majku sigurno još i mnogo više. Mora biti lijepo imati majku. Ja sam svoju izgubila kada sam još bila vrlo mlada. Nisam tada shvatila, što mi je sudbina oduzela. Moj dragi otac nastojao ju je nadoknaditi. Zbog toga ga bezgranično volim.

– On je šarmantan stari gospodin.

– Stari? Ne znam, otac mi se čini uvijek tako mlad. Čak mlađi od Svena Andersena. Sven je uvijek tako ozbiljan i tih. Otac je mnogo živahniji i veseliji. To se vidi i na njegovim djelima. Poznajete li djela mog oca?

– Žao mi je, ne poznajem ih.

– Tek ćete ga tada moći posve upoznati. On je velik umjetnik. Divan čovjek i mislilac. Ponosna sam na svog oca. Vrlo ponosna!

– S punim pravom!

– To i ja mislim. Ali, htjeli smo govoriti o vašoj obitelji.

– O tome vam ne mogu ispričati ništa zanimljivo, gospođice – branio se Franz. Taj mu razgovor nije bio ugodan. Mogli su bolje iskoristiti dragocjene trenutke sada dok su sami.

– Mene to zanima. Morate mi bar pričati o svojoj sestri. Je li ona lijepa?

Franzu je postajalo sve neugodnije. Zapravo se nikada nije brino za sestru. Bio je, što se ticalo žena, i odviše sin svog oca. I odviše mu je ušla u krv i meso misao, da su žene podređena bića. Nikada nije imao nekih toplih osjećaja za svoju sestru, a ni za majku. Za njega su samo lijepe žene imale neku važnost, jer je njihova jedina životna svrha bila u tome da uljepšavaju život muškarcima. Nije se međutim moglo zanijekati da je njegova sestra jedna od najneprivlačni j ih primjeraka svog spola. On je uzdahnuo.

– Ne, moja sestra nije lijepa, a i ne mogu vam mnogo pričati o njoj. Živi mirnim, skromnim životom u roditeljskoj kući, a ja sam bio često na putovanjima. Zbog toga smo se malo otuđili.

– To će se popraviti sada kad budete opet boravili kod kuće – stala ga je Hella tješiti.

– Sigurno. No, razgovarajmo sada o nečem drugom. Znate li što moja obitelj zahtijeva od mene?

– Što?

– Da se oženim.

Hellino je srce stalo snažno udarati, a krv joj je navrla u lice. – A što vi kažete na to? – zapitala je tiho.

On ju je pogledao, a rumenilo na njezinu licu postalo je sve tamnije. – Isprva mi se ta pomisao nije sviđala, ali sada sam upoznao jedinu koja bi me neizmjerno usrećila, ako bi pristala postati mojom ženom. Ove je posljednje riječi izrekao tihim strastvenim glasom, a njegov je žarki pogled uronio u njezine oči.

Ona je iznenada osjetila strah. Plašila se, da će on o njoj nastaviti govoriti. Skočila je. – Moram poći kući, i presvući se.

On se također digao. Njegovu želju je njezino izmicanje samo još više podstaknulo. – Smijem li vas pratiti?

– Ako nemate važnijeg posla.

– Važnijeg sigurno nemam.

Neko su vrijeme šuteći hodali jedno uz drugo. On ju je potajice promatrao, i nije mogao odvojiti pogled od nje. Bila je neizmjerno slatka i dražesna. Hodala je kraj njega glave lagano nagnute u stranu. On bi se usudio prkositi cijelom svijetu. Njegove su usnice gorjele u čežnji za njezinima. Čar njezina bića posvema ga je zaokupio.

Hella se sada smirila, pa je mogla započeti s njim bezopasan razgovor.

On je samo nerado pristao na to, ali morao se pokoriti. Budući da je ona izbjegavala da ga pogleda, nije ni on mogao iskoristiti snagu svog pogleda. Smatrao je njezinu iznenadnu suzdržanost proračunanom koketerijom. Sigurno je svojim hladnim ponašanjem samo željela podstaknuti žar njegovih osjećaja. Kao da je to bilo potrebno! Ionako je već bio ludo zaljubljen u nju, i spreman učiniti zbog nje i najveće ludosti.

Kada se ona pred kućom brzo oprostila od njega, bio bi je najradije zadržao i smjesta je zaprosio. Ali ona je nestala prije no što je on mogao izvršiti svoju namjeru.

Za vrijeme ručka samo su se nijemo pozdravili i sudjelovali u razgovoru ostalih gostiju.

Poslije podne je Hella ostala kod kuće. Vidjela je s verande kako Franz Bossneck čeznutljivo promatra njezine prozore, ali ona se nije pojavljivala iz svog skrovišta, pa je on, oklijevajući, nastavio put prema šumi. Još se nekoliko puta okrenuo, a zatim nestao.

Hella nije slutila da se on sakrio u blizini, i sjeo na klupu zaklonjenu gustim grmijem. Odanle je mogao promatrati kuću. Ona je pokušala čitati, ali su joj misli odlutale. Zašto je bila tako luda i osudila njega i sebe na samoću?

On je od izleta odustao sigurno samo zato da bi mogao biti nasamu s njom. Nije bila u pravu što mu se namjerno sklanjala s puta.

Zašto je to dakle činila? Zašto nije slijedila poziv svog srca, koje joj je govorilo da pođe k njemu?

Zar se plašila da će on izreći odlučujuće riječi? Pa on vjerojatno nije ni pomišljao na to. A što ako to učini? Nije li bilo ludo od nje, što je u svojoj djevojačkoj plahosti bježala od njega? Ona ga je ljubila. Zašto nije bila iskrena, i zašto je skrivala svoje osjećaje?

Takve su joj se misli vrzmale glavom, pa je napokon skočila i odlučila poći na plažu. Više nije mogla izdržati na ovoj tihoj verandi. Pogled na ljubljeno more vratit će mir njezinoj duši.

Stavila je na glavu mali engleski šeširić i napustila kuću. Polagano je krenula prema obali, i naslonila se na drvenu ogradu pristaništa. More je bilo uzburkano. Valovi su divlje udarali o drvene stupove na kojima je počivao most. Udarali su i o obalu. Drveni je most podrhtavao i zibao se lagano. Kapljice su prskale sve do Hellinog lica. Ponekad je to bio i pravi mlaz, kada su se valovi pod njom sudarili. Bila je to stara, ali uvijek i nova igra.

Promatrala je vodu pod sobom kao hipnotizirana, ne odvraćajući pogled s valova koji su se pod njom valjali.

Ta očaravajuća igra, koja uvijek djeluje na osjećajne ljude, umirila je Hellu. Svježi se vjetar dizao s mora, i ona ga je duboko udisala. Osjećaj ugodnosti prostrujio je njezinim tijelom.

Dugo je tako nepomično stajala. Nije ni slutila da je Franz Bossneck krenuo za njom, i da je sjeo na klupu blizu nje. On se pažljivo ogledavao. Nigdje nije bilo nikoga. Samo su u daljini, na pješčanoj plaži, ljudi ležali na toplom pijesku. Bosonoga djeca tražila su u plitkom moru školjke. On je bio posve sam s Hellom.

Promatrao ju je žarkim pogledom. Ona je postala nemirna, kao da taj pogled osjeća, kao da je nešto privlači. Okrenula se i uzdrhtala susrevši pogled njegovih očiju.

Njegov ju je pogled zadržao, nije se micala. Nije se mogla osloboditi tih strastvenih očiju. Nije se branila od utjecaja tog pogleda. On nije progovorio ni jednu jedinu riječ, da ne bi prekinuo čar tog trenutka. Polagano je ustao i pristupio joj, ne ispuštajući je iz vida. Ona je shvatila da će se sada riješiti njezina sudbina, pa je u dirljivoj bespomoćnosti sklopila ruke.

Tada je iznenada do njih dopro glasni krik s plaže. Trgnuli su se i oklijevajući razdvojili poglede.

Na obali su stajale neke žene i kršile ruke. Mali čamac na vesla, u kojem se nalazilo dvoje djece od dvanaestak godina, ljuljao se na valovima. Djeca su bespomoćno pružala svoje ruke prema njima.

U igri su gurnula brod, koji je mirno ležao na pijesku, u more. Dvoje se popelo u njega, a sada ih je struja odvukla na pučinu. Djeca nisu mogla bez opasnosti izaći iz čamca. Majke su začule njihove uplašene pozive, a jedna od njih je prestrašeno kriknula.

Hella je zabrinuto zaviknula: – Struja odnosi djecu sve dalje!

On ju je uhvatio za ruku. – Već će dovući brod natrag na obalu. Ne razmišljajte sada o tome, gospođice!

Nastojao je ponovno privući njezinu pažnju, ali Hella je čula jadikovke žena i djece, pa je nastojala poći k njima.

– Pa tko će ih dovući natrag? Ribari nisu prisutni, a na plaži se ne nalazi niti jedan muškarac. Bože moj, struja odnosi djecu sve dalje!

Potrčala je brzo onamo gdje su žene stajale. Franz je krenuo za njom, ozlojeđen time što mu je ponovno propala prilika.

– Moramo pozvati pomoć iz sela – primijetio je. – Umirite se, gospođice!

– To će predugo trajati. Siromašne majke!

– Trebale su bolje čuvati djecu, pa se to ne bi dogodilo – rekao je ljutito.

– Za takve prigovore je sada prekasno.

U međuvremenu su se približili grupi žena koje su jadikovale. Jedna od njih potrčala je Franzu u susret. – Pomozite, spasite ih, gospodine! I druge su ga žene sada preklinjući okružile.

Samo Hella nije ništa govorila. Gledala ga je, problijedjevši, svojim velikim ozbiljnim očima. Neka je prisila ležala u tom pogledu.

Franz se odlučno uspravio. – Nabavite mi vesla! – naredio je ženama, i dok su jedne od njih potrčale, on je uz pomoć drugih gurnuo u more čamac koji je ležao na pijesku.

Hella je sjajnim očima potrčala za ženama koje su krenule po vesla. Sjetila se da je spremište za čamce zaključano. Tik kraj vrata ona je u prolazu opazila mali prozorčić kroz koji su se vidjela na drveni zid prislonjena vesla. Stigla je u pravi čas da pomogne ženama koje su bespomoćno stajale pred zaključanim vratima. Odlučno je s nekom dječjom lopaticom, zaboravljenom u pijesku, razbila staklo na prozoru i izvukla kroz njega vesla. Brzo su ih odnijeli do čamca, i Franz je skočio u njega. Pogledao je Hellu i smiješeći se rekao: – Smirite se, dobro veslam. Dovest ću djecu natrag, budu li mirna u čamcu.

– Mnogo sreće! – dobacila mu je ona, i pogledala ga tako da je njegovo srce stalo snažno udarati.

On je sada pogledao gdje se nalaze djeca. Nisu još bila predaleko. Sjeo je i uhvatio vesla.

Zabluda Snažnim zaveslajima otisnuo se od obale i stao se udaljavati. Nije bilo lako napredovati. Morao je to činiti vrlo spretno, jer ga je more bacalo na sve strane.

Hella je stajala blijeda, sklopljenih ruku, među ženama. Sve su oči slijedile spasioca. On se mladoj djevojci činio vrlo lijep i hrabar. Kako ga je ona ljubila! A ipak se plašila zbog djece. Hoće li mu uspjeti spasiti ih?

Franz Bossneck nastojao je svim svojim silama dostići djecu. Doskora su mu se na čelu pojavile kapljice znoja. Nije uz to bio baš najbolje volje. Ta nije pošao na izlet zato da bi spašavao tuđu djecu. Baš je sve najbolje krenulo s dražesnom Hellom, kad. . . Ali činilo se kao da sudbina ne želi da on izgovori odlučujuću riječ.

Sjedio je sada ovdje u čamcu u najnemogućijoj situaciji. Hella je bila kriva za to. Da nije bilo njezinog preklinjućeg pogleda, nikada mu ne bi palo na pamet izigravati spasioca.

Ne, to je trebalo dokrajčiti. Oženi li se tom Hellom Rasmussen, ona će uspjeti ovladati njime.

Odlučio je zbog toga otputovati još danas!

Gdje su bili ti mali lopovi sa svojim čamcem? Pogledao je i primijetio da se razmak između njega i djece u međuvremenu ipak smanjio. Mogao im je sada već doviknuti neka sjede posve mirno.

Mali dječak promatrao ga je prkosno, suzdržavajući suze i tješeći svoju malu prijateljicu. Ona je tiho plakala. Sigurno se sjetila kakav strah sada proživljava njezina majka. Dječak je hrabro gutao suze, jer nije prijateljicu želio još više uplašiti. Zbog toga joj je ljutito doviknuo: – Prestani napokon s tim tvojim cmizdrenjem! – Tada je opet nijemo stao iščekivati spasioca.

Kada im se Bossneck već posve približio, mališan se uspravio i uzdahnuo. Pogledao je svoju malu, uplašenu drugaricu.

– Osim toga dobit ćemo još i batina! – glasno je razmišljao dječarac.

Djevojčica je odmahnula. – Majka će biti sretna kada opet budem kraj nje. Sigurno me neće tući.

– Mene hoće!

U to je mali mornar bio siguran i vidjelo se kako sa spartanskom hladnokrvnošću očekuje buduće događaje. Batine su ipak bile ugodnije od potpunog odricanja svih zemaljskih blagodati.

Franz se uzaludno pokušavao približiti čamcu. To je bilo teže no što je pretpostavljao, pa je postajao sve zlovoljniji. Morao je biti vrlo oprezan, jer bi jedan čamac mogao prevrnuti drugi. Prokletstvo!

Nekoliko je puta bijesno opsovao, a tada je uvukao vesla u čamac. Da je bar imao komad konopca koji bi dobacio djeci, tada bi bilo lakše toliko privući čamce da bi se on mogao popeti u čamac s djecom, ili pak djeca u njegov.

Činilo se kao da je dječak pogodio njegove misli. – Imam špagu u džepu! – doviknuo je Bossnecku.

– Izvadi je! Zadrži jedan kraj u ruci, a meni dobaci drugi.

Dječak je brzo poslušao njegovu zapovijed. Na sreću je špaga bila dovoljno čvrsta.

– Zaveži jedan kraj za željezni prsten, a tad se čvrsto pridržite za klupe – naredio im je Franz. Kada se to dogodilo, on je polagano privukao čamac. Nije to bilo lako, jer su ih valovi neprekidno nastojali odvojiti. Napokon su se čamci čvrsto sudarili, a Franzu je uspijevalo samo svim svojim snagama držati zajedno rubove čamaca.

– A sada brzo k meni u čamac! – doviknuo im je. – Ali pazite da ne padnete u more!

Djeca su ga poslušala; pomažući jedno drugome, napokon im je uspjelo prijeći u drugi čamac.

Bio je krajnji čas! Njihov spasitelj više nije mogao držati čamce jedan uz drugi. Vršci prstiju su mu krvarili, slomio je svoje njegovane nokte držeći grčevito rubove zajedno.

Proklinjući, zaronio je ruke u more, da bi stišao bol.

Djeca su sjedila nasuprot njemu. . . Blijeda i nijema držala su se za ruke. Međutim, njegovo srce nije bilo dirnuto tim dirljivim prizorom. On se samo ljutio na njih.

Čamac, u kome su prije bila djeca, otplovio je. On nije obraćao pažnju na to. Nije se naravno mogao još i za to brinuti.

Oduševljeni doček na obali stišao je malo njegov bijes. A kada je ugledao blijedo Hellino lice i njezine oči koje su grozničavo sjale, te njene uzdrhtale usne, iznenada je ponovo osjetio toplinu oko srca.

Ona mu je oduševljeno prišla, drščući od sreće i uzbuđenja. Kada je primijetila njegove krvave ruke, kriknula je i uhvatila ih, te ih je, zaboravljajući sve oko sebe, prinijela usnama i poljubila.

On je doživio nešto nalik na strujni udar kada je osjetio njezine tople usne u svojoj ruci i drhtaj njezina tijela. Zaboravio je sve svoje namjere i zagrlio je: – Hella, mila, Hella!

Ona ga je pogledala očima punim ljubavi, i nije se branila kada je pritisnuo svoje usne na njezine. Ne obraćajući pažnju na ljude oko sebe, ona je izrekla iskreno svoju ljubav prema njemu. Prema čovjeku kome se toliko divila.

Franz je prvom poljupcu brzo dodao drugi, i osjetio se, usprkos svim svojim malo ranije donesenim odlukama, vrlo sretnim. Iako se trenutak kasnije sjetio svog oca, ipak se njegov prkos borio protiv tiranije. Želeći samom sebi spriječiti mogućnost povlačenja, on ju je naglo zapitao: – Hoćeš li postati moja, Hella?

– Hoću – odgovorila je ona jednostavno i toplo.

On ju je zagrlio i odveo iz kruga žena koje su ih okruživale. Oba spašena djeteta i njihove majke htjeli su mu se zahvaliti. On se smiješeći branio protiv toga, i pošao rukom pod ruku dalje s Hellom.

– Tvoje uboge ruke! – govorila je ona uzbuđenim glasom.

– Brzo će opet zacijeliti, ali moje srce neće nikada, slatka čarobnice! Reci brzo da me ljubiš.

– To ti dobro znaš.

– Ali želio bih to čuti.

– Da, ja te ljubim, jer si dobar i plemenit. I tako lijep!

– Ti si tisuću puta ljepša, Hella! Ludo sam zaljubljen u tebe. – Ne govori tako – molila je ona – to zvuči lakomisleno i prazno.

– Ludice, posve je svejedno kako čovjek

tome govori. Najvažnije je da moje srce gori od ljubavi za tobom. Nisam nikada mislio da bih se mogao tako zaljubiti.

Pošli su kući šuteći. Kada su se vrata zatvorila za njima, on ju je zadržao.

– Sada ćeš mi dati pravi zaručnički poljubac – rekao je on, i tako je čvrsto zagrlio da ona umalo što nije izgubila svijest. Njegovi su poljupci gotovo bolno žarili njezine usne, a krv joj je brujila u ušima.

Napokon ju je pustio iz zagrljaja.

– Zbogom, najdraža! Moram urediti ruke, a zatim se presvući. Tada ćemo poći na šetnju po šumi. Hoćeš li?

Ona je samo nijemo kimnula i pošla u svoju sobu.

Tamo je dugo stajala na mjestu stisnuvši ruke na srce koje joj je snažno udaralo.

Franz Bossneck ohladio je ruke u vodi, i pregledao što im se zapravo dogodilo. Nije bilo ništa opasno. Pažljivo je odrezao iskrzane nokte pri tom mislio na Helline poljupce. – Sada me ta slatka mala napokon ulovila – rekao je samom sebi. – No, htio bih vidjeti onoga koji bi joj se mogao oduprijeti. Tada je stao razmišljati što bi trebalo učiniti.

U svakom slučaju morao je ocu napisati pismo koje je već zamislio u vrijeme, dok je o svemu zaljubljeno maštao. Morao je govoriti i s Rasmussenom. Da li danas ili sutra, o tome je morala odlučiti Hella.

Sada je najprije htio iskušati svoju novu sreću. Sve vrijeme do navečer provest će sam s Hellom. Vlasnica pansiona će biti sretna što se on brine za Hellu. Htio je iskoristiti te sate bez razmišljanja i zabrinutosti.

Kada se uredio, sišao je dolje. Na stubama je sreo vlasnicu pansiona koja mu je upravo donosila zavoje, jer ju je Hella obavijestila o svemu što se dogodilo.

On se nasmijao, i pokazao joj svoje ruke na kojima se vidjelo samo nekoliko ogrebotina.

Stara gospođa čestitala mu je na njegovoj hrabrosti i obasula ga pri tom pravim slapom riječi. On je dotle nestrpljivo promatrao Hellina vrata, i napokon prekinuo gospođu, zamolivši je neka javi Helli da je on spreman za šetnju.

Ona je poslušala njegove želje, pa se Hella malo zatim pojavila.

Krenuli su na šetnju u šumu. Bio je divan, radostan ljetni dan, i svijet je bio tako lijep! Kada je Rasmussen stupio navečer u sobu svoje kćerke, ona se bacila u njegov zagrljaj. – Oče, dragi oče! – viknula je toplo i zagrlila ga.

On se nasmijao. – Zar me tako željno očekuješ, draga?

– Da, pričinilo mi se kao da te cijelu vječnost nema. Moram ti toliko toga ispričati.

On joj je pogladio čelo i nasmiješio se. – Vruća si kao da imaš groznicu. Što te tako uzbudilo?

– Sjedni, najdraži oče, i poslušaj me. Sjela je kraj njega na divan, uhvatila njegovu ruku i iskreno ga pogledala.

– Oče, danas poslije podne zaručila sam se sa Franzom Bossneckom. Sutra će on s tobom razgovarati.

Rasmussen se trgnuo. Izraz njegova lica nije se izmijenio, samo što je sada bio vrlo ozbiljan. – Kako se to moglo tako brzo dogoditi? – zapitao je nježno.

Hella je stala nepovezanim riječima opisivati, što se sve toga dana dogodilo. On ju je šutke slušao, ne prekidajući je. Neprekidno je promatrao njezine sretne oči, koje su s toliko povjerenja promatrale oca.

Hella je bila sve što je on posjedovao na svijetu. Njegov je život bio tako usko povezan s njezinim, te je njezina sreća bila u isto vrijeme i njegova. Sa svojim zarukama ona je unistila njgovu najmiliju potajnu želju. No to nije bilo važno, ako ona bude sretna. Ali hoće li to biti s čovjekom kome je poklonila svoje mlado srce? Tko je to mogao znati unaprijed? Ljubav i sreća kreću čudnim putevima. Ne može ih se unaprijed odrediti. Je li smio uskratiti Helli odobrenje, iako baš nije bio oduševljen njezinim izborom? Ne, svaki čovjek mora sam graditi svoju sudbinu, nitko nema pravo spriječiti ga u tome.

Hella je završila sa svojim izvještajem. Ništa ocu nije zatajila. Sada ga je gledala s velikim iščekivanjem.

– Voliš li ga toliko, drago dijete, da bi ga htjela slijediti u njegovu domovinu? Poznaješ ga tek kratko vrijeme.

– Mislim da ga od prvog dana ljubim. Čim sam ga ugledala, sviđala mi se njegova prekrasna glava. Uz to on je tako dobar i plemenit.

– Ne znam mnogo o njemu, draga!

– I tebi se on odmah sviđao.

– To nije dovoljno kada se radi o čovjeku kome se povjerava sve svoje dobro. On je vrlo ugodan u društvu, ali nismo se inače više zbližili. Nisam stekao loše mišljenje o njemu na temelju svog životnog iskustva i poznavanja ljudi, samo sam ponekad osjetio nešto što. . . On nije čovjek naše vrste. Umjetnost mu je strana. U to sam siguran. – Sjeti se, on potječe iz trgovačke obitelji. Nije odrasao u našim krugovima. Ali to će se promijeniti, kada budemo zajedno živjeli. Naučit ću ga voljeti umjetnost. A sada mi kaži, hoćeš li nam dati svoj pristanak?

– Neću stajati na putu tvojoj sreći. Ako ga toliko ljubiš da ne možeš živjeti bez njega, tada neka ti bude sa srećom.

– Ali nisi sretan zbog toga, oče?

On se bolno nasmiješio. Kako bi on radosno pristao na brak sa Svenom Andersenom! Taj je san sada nestao, a njegov će mladi prijatelj patiti, što će je se morati odreći. To je on dobro znao.

Hella ga je plašljivo gledala. Tada se on svladao. Nije htio ni trenutak pomutiti njezinu sreću.

– Zahtijevaš li od mene da se radujem što me namjeravaš napustiti? Moraš mi dati vremena da se na to naviknem. No, ne brini, već ću se smiriti. Dokle god bude sreća sjala iz tvojih očiju, ja ću biti zadovoljan.

– Mili, dragi oče!

– Ljubljeno moje dijete! – On ju je poljubio u čelo. – Budi sretna! A sada ću se presvući. Sven je još htio sići na kratko vrijeme. Zvat ćeš me kada on dođe?

– Da, oče! On je pošao u pokrajnju sobu, a Hella je sjela na verandu, nakon što je zapalila svjetlo.

Gledala je zamišljeno pred sebe. Bila je pomalo razočarana zbog načina na koji je njezin otac prihvatio vijest o zarukama. Zapazila je kako on nije bio iskreno oduševljen. To joj je bilo žao i bacalo je laganu sjenu na njezinu radost.

Bila je tako zadubljena u misli da nije ni primijetila Svena Andersena kada je stupio na verandu.

– Dobar večer, Hella – rekao je.

Ona se trgnula i nasmiješila se samoj sebi zbog toga. Ustala je i pružila mu ruku. – Dobro veče, Svene! Dođite i sjednite!

Sven se, nakon što je Hella također ponovno sjela, naslonio na ogradu verande. Glavu je prislonio na kameni stup, koji je držao verandu i bio sav obrastao bršljanom. Njegovo markantno lice obasjavala je svjetlost. A jednako tako i lice mlade djevojke. Uživao je promatrajući je, kao da je se već godinama morao odricati.

Ona je preko stola uhvatila njegovu ruku. – Svene, vi ste mi uvijek bili vjeran prijatelj, gotovo brat. Vi ćete nakon oca biti prvi koji ćete saznati, da sam se danas poslije podne zaručila sa Franzom Bossneckom.

Naglo je istrgnuo svoju ruku iz njezine. Skočio je i povukao se u sjenu. No, Hella je ipak mogla primijetiti da je iz njegova lica nestalo sve boje, i da je njegov izraz sada bio tako bolan da se ona usred te tople ljetne večeri zgrozila.

Gledala ga je prestrašeno. Činilo se kao da je iznenada nestalo sve radosti iz njezinog života. Osjećaj boli stisnuo je njezine grudi. Nešto predivno dotaklo je njezin put, i nestalo još prije no što ga je ona mogla uhvatiti. Nije joj bilo jasno što se u njoj događalo. Gledala je užasnuta lice tog čovjeka zgrčena od bola. Smatrala je do sada da je on dio njezina života. Zadrhtala je osjetivši neshvatljivi strah.

– Sven! – za viknula je tiho.

Bio je to plašljivi drhtavi zvuk. Ali ma kako on tih bio, Svena je ipak priveo k svijesti.

Svom svojom snagom nastojao je suspregnuti užas koji ga je obuzeo. Uspravio se. Njegovo lice više nije bilo onako okamenjeno. Samo je izraz njegovih očiju ostao isti. Hella to patničko lice nije mogla zaboraviti od tog trenutka, iako je to nastojala odbaciti, jer je to remetilo mir njezine duše.

Sven se uspio savladati. Nastojao se nasmiješiti: – Iznenadili ste me, draga Hella, pa sam ostao bez riječi. Želim vam mnogo sreće na tom koraku. Vaš život će to odvesti u posve drugačije tokove. Njegov glas zvučio je strano i njemu samome. Činilo mu se kao da to neki drugi čovjek govori.

Poljubio joj je ruku i uspravio se kao netko tko se neće dati pobijediti.

Zahvalila mu je u nekoliko riječi, pa je zatim pošla pozvati oca. Gledao je za njom sve dok nije nestala u kući. Tada je iznenada skočio preko ograde u mračni, tih vrt. Bacio se u svojoj preogromnoj boli na travnjak. Zagnjurio je lice u svježu travu i grčevito zario ruke u zemlju. Stao je muklo uzdisati.

Taj izljev bola smanjio je užasan pritisak u njegovim grudima. Najradije bi se negdje sakrio i rikao poput smrtno ranjene zvijeri. No, to nije smio tog trenutka učiniti. Hella je već bila dovoljno uplašena zbog njegova čudnog ponašanja. Morao je nastojati izbrisati taj dojam, da bi se ona smirila. Njezina sreća bila mu je važnija od njegove.

Polagano se digao sa zemlje. Ugaslih očiju promatrao je divno zvjezdano nebo. Zašto je sudbina to dopustila? Zašto je srce te jedinstvene djevojke poklonjeno čovjeku, koji nije mogao shvatiti njegovu pravu vrijednost? Zašto priroda nije njemu, ružnom Svenu, poklonila takve lijepe crte lica koje bi rasplamsale Helline osjećaje, žedne ljepote? Zašto? Zašto je on morao biti ružan? Ruke su mu mlohavo pale niz tijelo, kada je umorno krenuo uskom pješčanom stazom. Primijetio je Rasmussena kako stoji na verandi i ogledava se kao da nekog traži.

– Gdje ste, Svene?

– U vrtu, gospodine profesore!

– Što radite tamo?

– Odavde, iz mraka, pogled je na zvjezdano nebo mnogo ljepši.

– Tada ću doći k vama. Možemo se zajedno baviti astronomijom.

Spustio se niz kamene stube. Sven je bio sretan što se ne mora izlagati svjetlosti.

Profesor je gurnuo svoju ruku pod Svenovu. Oni su neko vrijeme šetali rukom pod ruku. Tada je Rasmussen tiho rekao: – Hella vam je saopćila da se zaručila?

– Da!

Stari je gospodin shvatio kako se duboka bol krije iza tog kratkog odgovora. Čvrsto je stisnuo Svenovu ruku. – Sada ćemo nas dvojica uskoro biti sami. Naše sunce će nas napustiti. Zajedno ćemo snositi tu bol, mladi prijatelju!

– Sve će biti u redu bude li ona sretna.

– Bude li! Svene, srce mi je teško. Ne želim pomutiti sreću svog djeteta crnim slutnjama, ali bojim se, ona ne pristaje svom zaručniku.

Učinio je nekoliko koraka i stao. – A ipak nanije avate dati svoj pristanak?

Pogledao je Svena.

– Ipak namjeravam. Ako joj ga sada uskratim, ona će to smatrati okrutnim i neće me razumjeti. Ne mogu kazati ništa protiv tog mladog čovjeka. – Razmišljao je glasno. – Ili bi ona pošla za njega i bez mog pristanka, ili bi me poslušala i odrekla ga se. U oba slučaja njezina bi sreća bila uništena. Prema tome, preostaje mi samo dati svoj pristanak. To bar ostavlja mogućnost da ipak postane sretna. Imao sam druge nade i želje, ali su one večeras nestale.

– Mnogo toga lijepoga nestaje i umire, ali nama preostaje još uvijek naš rad. Naša umjetnost! Gospodine profesore, dopustite mi da pođem kući. Moj me atelje privlači. Krenuo bih već sutra. Ne mogu izdržati taj nerad.

Rasmussen je neko vrijeme razmišljao. Tada je zamolio: – Ostanite bar još nekoliko dana, Svene! Znam da zahtijevam veliku žrtvu od vas, ali vaš iznenadni odlazak pobudio bi pažnju. Ostanite bar dotle, dok ne nađemo dobar izgovor.

– Imate pravo, nisam na to mislio. Predomislio sam se, ostajem.

– Hvala, dragi prijatelju! Pružite mi svoju ruku. Mi se razumijemo i bez riječi. Stisnuli su si ruke, duboko dirnuti. Osjetili su se još snažnije povezani.

Tog je trenutka Hella stupila na verandu. U rukama je nosila poslužavnik s bocom vina i nekoliko čaša. Stavila je sve to na stol. Njezino je lice bilo obasjano svjetlom, pa se plava kosa prelijevala poput zlata.

– Oče! – pozvala ga je sa verande.

– Već dolazimo, dijete! Sven i ja smo samo malo promatrali zvijezde, pa smo sastavili horoskop.

– Nadam se da je povoljan.

Domalo je njih troje sjelo za stol, i stali su razgovarati kao svako veče. Trudili su se izgledati veselo i smireno, no osjećali su nešto što je kvarilo dosadašnju harmoniju među njima.

Kada su nakon jednog sata poželjeli jedni drugima laku noć, bili su i odviše umorni, a da bi se dalje pretvarali.

To im je bilo tako novo i strano. Prvi puta nakon toliko godina, oni su se rastpli s osjećajem olakšanja.

Pretvarati se pred ljudima koje voliš, vrlo je teško.

***

Obitelj Bossneck sjedila je kraj jutarnje kave. Glava obitelji, gospodin Ernst Bossneck, bio je čovjek podebeo, osrednje visine. Imao

Zabluda je crveno lice i veliku ćelu, okruženu rijetkim vijencem sijede kose. Kratka sijeda brada okruživala je donji dio njegova lica, i skrivala neugodan izraz oko debelih usnica. Bossneck je bio sve prije nego lijep, iako je njegovo lice odavalo izvjesnu sličnost s licem njegova sina. Događa se, eto, da vrlo ružni ljudi i oni prekrasni imaju neku obiteljsku sličnost. Možda je stari gospodin u svojim mlađim danima posjedovao još više te sličnosti. Ona je na svaki način još uvijek postojala.

Ponekad bi svojim hladnim, oštrim očima nestrpljivo pogledao prema vratima. Činilo se kao da novine, koje je držao u ruci, ne zaokupljaju potpuno njegovu pažnju. Izraz beskrajnog samozadovoljstva i ogromne zajedljivosti ustuknuo je pred očiglednim bijesom i nestrpljenjem.

Njegova žena i kćerka, obje s ručnim radom u nemirnim rukama, sjedile su nijemo nasuprot njemu, i polagano ispijale posljednju šalicu kave.

Nisu progovorile ni jednu riječ, jer je kućegazda običavao za vrijeme doručka čitati novine i pregledavati poštu.

Danas je morao nešto dulje nego obično ^čekati na svoja pisma, a to je već bilo dovoljno da ga oneraspoloži. Napokon se više nije mogao suzdržati, pa je ljutito tresnuo rukom o stol, tako da su se obje žene prestrašeno trgnule.

– Dođavola, što je danas s poštom? – zavikao je.

Njegova se žena odmah digla i krenula prema prozoru da bi pogledala približava li se poštar. – Već dolazi – primijetila je kratko i ponovno sjela.

Odmah zatim je sobarica donijela poštu, i položila je na stol.

Bossneck je složio novine, i bacio ih na stol. Zatim je naočale čvršće pritisnuo na oči, i stao pregledavati pisma. Poslovna pisma položio bi, nakon što ih je pročitao, na stranu. Neku obavijest o zarukama djece znanaca dobacio je bez riječi svojoj ženi, jednako kao i ponudu neke tvornice konzerva.

Napokon je uzeo u ruke pismo svog sina. Mirno ga je otvorio i stao čitati službeno poput svih ostalih pisama. Međutim, dok je čitao, njegovo se lice uzbudilo. Strašno je pocrvenjelo, a

čelo je bijesno nabrao. Očima je gotovo probijao pismo, i užasan bijes pokazao se na njegovu licu.

– Takav lopov i ljenivac! – zaurlao je napokon. – čovjek bi mogao poludjeti. Meni to učiniti? Pokazat ću ja tom bezobrazniku. Neka se samo pojavi! Te ću mu ludosti istjerati iz glave! Njegova žena bacila je plašljiv pogled na pismo. Prepoznala je rukopis svog sina. Nije se usudila uzeti ga u ruke. Ona i njezina kćerka bojažljivo su promatrale bijesnog oca.

– Što sjedite ovdje i zurite u mene? – vikao je on ljutito što ne može ni na kome iskaliti svoj bijes.

– Što se dogodilo, Ernst? – zapitala je prestrašena žena.

On se podrugljivo nasmijao. – To će te sigurno radovati. Tvoj divni sin pripremio nam je iznenađenje. Zaručio se, – i još je jednom zaurlao: – protiv naše volje! Sa kćerkom nekog umjetnika. Vjerojatno kruha gladnog. Ta lukava osoba uhvatila je mastan zalogaj. Ali ja to neću dopustiti. Neću! Što taj klipan zamišlja! Mi smo mu odabrali sjajnu partiju. On je samo trebao sjesti u napravljeno gnijezdo. Umjesto da nam je zahvalan, on želi tu djevojku, kćerku nekog beskorisnog čovjeka, uvesti u naš dom. To je bezobrazno. To ja neću dopustiti!

Trčeći gore-dolje, dovikivao je sve to svojoj ženi, i ona je postajala sve bljeđa. Njezino hladno lice pokazivalo je najveću odbojnost, kao da se i ona želi poput svog supruga oduprijeti toj neželjenoj snahi.

Berta je širom rastvorila svoje vodenasto-plave oči, i zurila prestrašeno u oca. Kad je završio sa svojim urlanjem, zastao je sopćući pred svojom ženom. – Nećeš li napokon nešto reći? Vi ste žene doista glupe i dosadne. S vama čovjek ne može progovoriti ni jednu jedinu pametnu riječ.

Gospođa Emilija pomislila je u sebi kako joj on još nije dao izreći ni jednu riječ, i da je njegovo bjesnilo bar tako nerazumno kao njezina šutnja. Ali ona se dobro čuvala ne izreći glasno svoje misli. Bila je odviše naučena pokoravati se njegovoj volji, pa se nije ni u svojim svijetlim trenucima usudila protivurječiti mu. Prije, dok se ona još ponekad usudila izraziti svoje mišljenje i suprotstaviti se njegovom, on bi je zasuo hladnom podrugljivošću i gorkim sarkazmom, pa je zatim tjednima s njom postupao kao sa zrakom.

Odlučila je ne suprotstavljati mu se ni u čemu, i samo bi ponekad sama u sebi potajice osuđivala njegovo ponašanje. To je bio njezin recept za očuvanje mira, koji je doduše nalikovao groblju.

– Smijem li pročitati pismo? – zapitala je tobože mirno.

– Naravno! Samo pročitaj to zabavno izlaganje svog gospodina sina – rugao se on.

Ona je uzela pismo u pomalo uzdrhtale ruke. Franz je pisao vrlo razumno i promišljeno. Srce te žene nije još bilo tako okamenjeno, da to ne bi ostavilo dojam na nju. Ali ona se borila protiv tih osjećaja. Pred njezinom sitnom dušom stao se pomaljati strah, koji je sve plemenite osjećaje ugušio u začetku.

Što će ljudi reći na to? Prije svega Kleefeldovi? Rugat će im se u gradu zbog tih zaruka. Prilikom svih susreta ogovarat će Bossneckove. Kada to bar ne bi bila kćerka nekog umjetnika! Sigurno je to bila jedna od onih neurednih, luckastih osoba muškaračkog ponašanja i bezobrazna nastupa. Nešto poput one jahačice koja je prošle godine došla sa cirkusom u njihov grad. Protrnula je kada se toga sjetila.

Sva izvan sebe spustila je pismo i pogledala svog supruga. On se podrugljivo cerekao.

– Dražesno, zar ne? Čestitam ti na snahi. Čestitam!

– Ne mogu to shvatiti – primijetila je ona tiho.

– Naravno da ne možeš. Tvoj vrapčiji mozak ne može nikada shvatiti ništa što bi dopiralo dalje od kuhinjskih lonaca. Meni je to sve potpuno jasno. Taj magarac upao je u zamku kokote. Ali na sreću, ja sam još tu. Već ću ga vratiti pameti, tog glupana.

– Bože moj, što će na to reći Kleefeldovi? On ju je šuteći promatrao. Njegove male oči krijesile su kao u neke grabežljive zvijeri. – Uboga Elsa! – progovorila je sada Berta.

– Šuti, i gubi se napolje! Moram razgovarati s tvojom majkom! I ne usudi se nekome spomenuti ni riječi o svemu tome! Jesi li me razumjela?

Berta je kimnula glavom i brzo napustila sobu.

– Uboga Elsa! – rugao se otac. – Mene nije briga za tu gusku, ali ona donosi lijepi, okrugli milijun, a taj glupan će to izgubiti.

Berta je bila sretna što je pobjegla od svog oca. Beskrajno zloban smiješak pojavio se na njezinu licu kada se sjetila »uboge Else«. Ta je već svuda izigravala potajnu zaručnicu lijepog Franza Bossnecka. Kakva sramota za tu utvaranu osobu, ako se Franz doista neće htjeti oženiti njome! Ona joj je to željela od sveg srca, iako to nikome nije govorila. A zapravo je to i svom ocu priuštila. U svojoj uskogrudnoj duši gajila je potajnu želju za osvetom prema njemu, jer joj nije dopustio ostvariti njezinu malu sreću. Nije bila svjesna tog ružnog osjećaja, i vjerojatno bi se prestrašila kad bi to shvatila. Ali želja za osvetom ipak je postojala, iako duboko skrivena u njezinoj duši.

Roditelji su neko vrijeme šutjeli nakon što se Berta povukla. Napokon je žena prestrašeno rekla: – Možda bi se te zaruke mogle razvrgnuti? Pa on se vezao bez naše privole.

– Ako je to sva tvoja mudrost, tada to ništa ne vrijedi. Franz je punoljetan i zakonski mu ništa ne možemo. To možeš vidjeti i iz njegovog pisma.

– Ali on je zapravo već zaručen s Elsom.

– Ne pričaj mi neprekidno o Elsi. Ni ja baš ne bih bio oduševljen, kada bih je morao uzeti za ženu. Vjerojatno se i dao tako lako uhvatiti, jer se užasava vezati za tu gusku. Bilo bi bolje da mu o tome i nisam pisao. Pokaži mi još jednom to pismo, želim ga u miru pročitati.

Njegova mu je žena pružila pismo. Pristupio je prozoru i stao ga još jednom čitati.

»Dragi oče, i draga majko! Vi sigurno nećete baš radosno prihvatiti ono što vam pišem. Svjestan sam da ću Vas razljutiti, ali vjerujte mi, ne mogu drugačije postupati. Ja sam se danas zaručio s gospođicom Hellom Rasmussen, kćerkom kipara profesora Rasmussena. Ne ljutite se, ali ja ne mogu ispuniti Vašu želju i oženiti se Elsom Kleefeldovom. Ta mlada dama mi je, koliko je se sjećam, bezgranično nesimpatična. Gospođica Rasmussen je lijepa i mudra. Ona je jedina kćerka znamenitog kipara i nije siromašna. Mi se ljubimo i molimo Vas, da dadete svoj pristanak za naše zaruke. Ja ću u svemu drugome ispuniti sve Tvoje želje, dragi oče, i Ti se nikada više nećeš morati potužiti na mene.

Ja znam da ćeš Ti poduzeti sve da bi raskinuo moje zaruke. Zbog toga, samo zato da bih Ti prištedio nepotrebna uzbuđenja, javljam Ti da bi sve što bi poduzeo bilo besmisleno. Ne bih se odrekao Helle niti u slučaju kada bi mi Ti ubuduće uskratio materijalnu pomoć, i zatvorio vrata svoje kuće. Njen je otac toliko voli da bi nam bez oklijevanja osigurao potrebna sredstva za život, dok ne bih stvorio sam svoju egzistenciju. Kada Te prvi bijes prođe, uvidjet ćeš da nisam učinio ništa tako užasno i dat ćeš nam svoj pristanak. Još Te jednom srdačno molim za to. Htio bih još samo nešto primijetiti. Želimo se vjenčati što prije. Dogovorit ću sa svojim tastom vjenčanje za kraj mjeseca rujna.

I na kraju, još jednom oprostite, i blagoslovite svog sina, koji Vas srdačno pozdravlja.«

Kada je pročitao pismo, bacio ga je u novom nastupu bijesa na pod i stao ga gaziti nogama. Tada se stao zamišljeno šetati. Podigao je pismo, i još ga jednom pročitao.

Napokon je progovorio sa suspregnutim bijesom: – Tu se ne može ništa učiniti. On mi je svezao ruke. Naravno, za sve su krive te propalice. Profesor! Tako se nazivaju svi ti propali umjetnici. Poznajem ja njih! I takve bih osobe trebao primiti u svoju obitelj. Čovjek zaista može svašta doživjeti od svoje vlastite djece! A sada ne mogu učiniti ništa drugo nego kazati »da« i

»amen«. Inače će me moj sin jednostavno napustiti, iako mi je za posao tako nužno potreban. Da mu bar nisam odobrio taj dopust! Čovjek je uvijek predobar.

Ponovno je uzeo pismo u ruke. Ponovno ga je pročitao, nadajući se da će pronaći nešto što će mu omogućiti spriječiti taj brak. Uzalud. Njegov je sin postupao vrlo lukavo. Nadmudrio je svog oca. – Ništa ne mogu poduzeti, moram dati svoj pristanak.

– Ali, Ernst, što ćemo reći Kleefeldovima?

– Naravno, istinu. Naš se gospodin sin dao uloviti, pa se odrekao »drage Else«. Alaj će se oni naljutiti kada im ja tu vijest obzirno saopćim. Pomisao na to mogla bi me čak i razvedriti samo kada bih u ovom času bio raspoložen za to.

– A što će biti s pokućstvom? Pa mi smo ga već kupili.

– Da, to je od svega najljepše! – Podrugljivo se nasmijao. – Kleefeldovima se s time tako žurilo. Sada će morati gledati kako će se neka druga uvaliti u gotovo gnijezdo.

– I to sam ja morala doživjeti – jadikovala je njegova žena. – Ljudi će prstom po" kazivati na nas. – Zašto žene uvijek misle prvo na ono što nije važno. Ja sam se prvo sjetio pitanja novca, a zatim da ću morati tu ogavnu osobu prihvatiti u svoju kuću. No, neka se čuva, ako se ne bude ponašala onako kako ću ja to od nje zahtijevati! Tada će me upoznati. Ako je već Franz izgubio pamet, ja ću se pobrinuti za to da sve bude u redu.

– Ernst, a što ćemo s pokućstvom?

– Pa to je jasno. Kupili smo ga za našeg sina i ono stoji u stanu u kome će on stanovati nakon vjenčanja. Kupoprodajni ugovor zaključio sam u ime svog sina. U njemu nema spomena o nekoj ženi. Prepusti to meni. Daj rni šešir i štap! Poći ću odmah Kleefeldovima, i sve im ispričati. Htio bih se toga što prije riješiti. A tada ću svom gospodinu sinu napisati pisamce koje on neće tako skoro zaboraviti.

Žena mu je sva prestrašena pružila šešir i štap, a kada je otišao, ostala je sjediti skrštenih ruku. To se toj uvijek zaposlenoj ženi rijetko događalo.

Berta je ponovno ušla u sobu. Znatiželjno je gledala majku. – Što će biti s Franzom, majko?

– Dovest će nam u kuću stranu osobu.

– Zar će otac pristati na to?

– Ne može ništa drugo učiniti. – Zašto ne? Pa i meni je uskratio svoj pristanak.

Gospođa Emilija se uspravila. – Ne govori više o tome! Dosta mi je ove sramote. Budi sretna, što je otac tada mogao spriječiti da ne učiniš i ti glupost. Što bi bilo od tebe!

Berta ju je ljutito pogledala. U njoj se probudila davno uspavana bol. Zavidala je bratu, što je mogao slobodno odabrati ženu. Osjećaj ogromne gorčine za trenutak je preplavio njezinu glupu ravnodušnost. – Možda bih postala sretna žena – rekla je s hrabrošću zbog koje se sama prestrašila.

Majka ju je strogo i prijeteći pogledala. – Što to govoriš, Berta! Ne želim više čuti takve riječi. Zarazilo te bratovo ponašanje. Nemoj da otac čuje te riječi, jer ćeš nastradati.

Berta se nijemo nagnula nad ručni rad. Nestalo je pobunjeničkog duha, i ona je bila opet ono isto mirno stvorenje kao i prije. No duboko u duši rodila se odluka. Ako Franz zaista bude doveo tu stranu djevojku, tada će i ona postati odlučna bude li se još jednom pojavio netko tko bi se želio oženiti njome. Makar on bio i siromah. Ono što je smio Franz, smjela je i ona.

Potajno se pogledala u ogledalo. Nije se više mnogo nadala, da će doći neki prosci. Obeshrabreno se stisnula u stolicu. Gospođa Bossneck pozvala je sobaricu, i naredila joj da pospremi stol. Tada je uzela ključeve i stala se baviti svakodnevnim poslom. Nije se smjela prepustiti svome jadu.

***

Savjetnik Kleefeld bio je trgovac drvom, pa mu je time uspjelo udvostručiti naslijeđeni imetak. Bio je to mršav čovjek, osrednje visine sa zalizanom sijedom kosom i crvenim nosom usred inače bezbojnog lica.

On je tobože mirno saslušao Bossneckove riječi, i pri tom je samo nemirno trljao bradu.

Kada je Bossneck završio, on je isprva rekao samo: Hm, hm – tako, tako! To je neugodno! – Zapravo je bio bijesan, ali nije to htio pokazati pred Bossneckom.

– Možete zamisliti, dragi Kleefeld, kako mi je to bilo teško reći vama.

– Naravno, naravno. Pa nije sitnica za vas što ćete umjesto djevojke iz dobre kuće dobiti za snahu kćerku nekog vajnog umjetnika.

Bossneck se uspravio. Nije smio dopustiti da ljudi o tome govore na taj način. Time bi sebi najviše štetio. – Samo se mom povrijeđenom očinskom srcu smije pripisati što sam u svojoj srdžbi govorio pomalo oštro o zaručnici svog sina. Ta mlada dama je kćerka znamenitog profesora kipara Rasmussena.

Kleefeld se nasmiješio. – Naravno, razumijem da ne želite samom sebi nanijeti štetu. Ta je stvar neugodna za nas obojicu. Ja sve to gledam mirno, jer moja kćerka može dobiti deset drugih supruga. Ali što će žene reći na to? Elsa je sebi zabila u glavu tog vašeg Franza. Ne smijem ni pomisliti koliko će cmizdriti.

– I još nešto. Pokućstvo vam sada neće ničemu služiti. Bit će najbolje, ako ga zadržim za svog sina. Kada bi ga otpremili, došlo bi samo do nepotrebnih brbljarija.

– Toga će biti i bez toga. Bit će najbolje ono što ste vi rekli. No, sada me morate ispričati Moram svojim damama sve to saopćiti. Ne bih hito da to čuju od drugih ljudi.

– Do viđenja, dragi Kleefeld! I ne ljutite se na nas. Nadam se da će se naše prijateljstvo nastaviti. Moramo držati zajedno već zbog ljudi. Tako ćemo prekinuti sve brbljarije u samom korijenu.

– Hm, hm, to je istina. Vidjet ću što će žene reći. Među nama muškarcima ostat će naravno sve po starom.

– To se i ja nadam. Pozdravite svoju dragu ženu i Elsu, i recite im kako mi od sveg srca žalimo što se to dogodilo. – Učinit ću to. Molim vas, pozdravite i vi svoju suprugu i kćerku.

S tim riječima oni su se rastali.

Savjetniku Kleefeldu nije baš bilo lako. Kćerka je stala grčevito plakati kada je čula njegove riječi. Njegovoj je ženi ponestalo daha, pa dugo nije mogla reći ni jednu jedinu riječ i samo je grčevito hvatala zrak. Kada je napokon uspjela progovoriti, sve je nadoknadila. Bossneckovi pri tom nisu dobro prošli. A najgore od svih je prošla Hella Rasmussen. Pokušavala je svoje dijete utješiti time, što je predskazivala vrlo nesretan brak Franzu Bossnecku. Uvjeravala je Elsu kako ona može naći stotine drugih.

Elsa je bila razmažena jedinica, pa se nije mogla lako umiriti, već je glasno jecala i plakala. Ona nije htjela nikoga drugoga, već samo Franza. Ona je ljubila samo njega, pa će sigurno umrijeti ne bude li ga dobila.

I tako je to išlo satima. Kada se napokon malo umirila, njezino je lice bilo tako naduveno od plača, da se isticao samo njen kukasti nos, na koji se Franz toliko žalio.

Kako bi Helli bilo teško oko srca da je znala što je sve izazvala vijest o njezinim zarukama. Ali ona to nije slutila. Nije znala što je čeka, već je bila samo beskrajno sretna. Franz Bossneck je, nakon što je poslao ocu pismo, vrlo mirno proveo noć. Sutradan ujutro najavio se profesoru Rasmussenu, pa je službeno zaprosio Hellinu ruku.

Rasmussen je sjeo nasuprot mladog čovjeka i mirno slušao njegove riječi. Prodorne oči umjetnika mirno su promatrale mladića, dok je rukom neprekidno prelazio preko brade. To je bio znak velikog uzbuđenja.

Kada je Franz završio, profesor je rekao ljubezno: – Moja kćerka mi je o svemu tome već pričala jučer navečer. Kažete da ljubite moju kćerku, a Hella ljubi vas. To je najvažnije. Nemam ništa protiv vas. Ugodni ste mi, koliko sam vas mogao upoznati. Što ipak nisam posve miran, treba objasniti okolnostima. Prekratko se poznajemo. Vama, mladim ljudima, najvažniji su vaši osjećati. Ja ipak nisam potpuno bezbrižan, kada polažem ruku svoje kćerke u vašu. Molim vas, usrećite moje dijete. Spoznat ćete Hellinu vrijednost istom kad budete živjeli s njom. Ne govorim vam to kao ponosan otac, kada vas uvjeravam da moje dijete ima mnogo odlika, a malo grešaka.

Franz ga je slušao s laganim nestrpljenjem, pa mu je, odahnuvši, odgovorio: – Budite uvjereni, gospodine profesore, da već sada u potpunosti cijenim Helline odlike. Sretan sam što me smatrate vrijednim postati njezinim suprugom. Nastojat ću je učiniti sretnom, kako to ona zavređuje.

Rasmussen mu je srdačno pružio ruku. – Hvala vam za vaše riječi. A sada još nešto. Što će vaši roditelji reći na te vaše tako nagle zaruke?

Franz je promatrao vrške svojih cipela. – Već sam sinoć pisao roditeljima. Budući da je moj otac želio da se što prije oženim, ne sumnjam da će mi dati pristanak. Tom prilikom htio bih vas zamoliti za vaš pristanak da se svadba što prije održi. Po svom povratku počet ću raditi u očevoj tvornici, pa tako stojim pred novim odsjekom svog života. Bilo bi mi milo ako bih već od samog početka imao kraj sebe svoju životnu družicu.

– Zar mi tako brzo namjeravate odvesti moje dijete? Jeste li već razmišljali o terminu?

– Pisao sam svojim roditeljima da vam namjeravam predložiti da se vjenčanje održi krajem mjeseca rujna.

– Do tada ima jedva četvrt godine. Ne preostaje mi mnogo vremena priviknuti se na pomisao o rastanku. Ali neka tako bude, ako Hella pristane i vaši se roditelji tome ne usprotive. Ne želim vam to sprečavati. A sada, na kraju, reda radi još jedno pitanje: Jeste li u mogućnosti izdržavati obitelj?

Zabluda – Moj je otac vrlo imućan čovjek. Njegova tvornica donosi veliku dobit. On želi da je ja preuzmem za nekoliko godina. Imam još samo jednu sestru. Možete dakle, što se toga tiče, biti bez brige.

– Nisam bio zabrinut, pitao sam samo reda radi. Novac ne treba odlučiti o sreći mog djeteta. Iako nisam bogat čovjek, stekao sam za svog života toliko da joj mogu omogućiti svaki izbor. Hella je jedinica, pa ono što ja posjedujem pripada njoj. A sada, nakon što smo se o svemu porazgovarali, evo vam moje ruke, dragi Franz! Nadam se da sam u vama našao dobrog sina. Usrećite moje dijete, drugo vam više ništa neću reći.

Čvrsto je stisnuo Bossneckovu ruku. Njihove su se oči srele. Franzovi su kapci lagano zadrhtali susrevši profesorov čvrsti pogled.

Kada je Rasmussen otišao po Hellu u vrt, Franz je odahnuo. To je bila opasna situacija. Bilo mu je teško nešto skrivati pred tim mudrim očinskim pogledom. Sa strahom se sjećao svog oca. Taj je sada sigurno bjesnio. Hoće li popustiti? Nije baš bio posve siguran u to. Nije mu bilo lagodno pri duši, i gotovo se pokajao zbog svojih prenagljenih zaruka.

Tada se Hella pojavila u sobi.

Njegove mračne misli nestale su pred čarom njezine mladenačke pojave. Kada ju je zagrlio i poljubio, stao je bez ikakvih skrupula uživati u svojoj sreći.

Što ga je bilo briga za oca i za cijeli svijet, kada je mogao to divno stvorenje držati u svom zagrljaju! Htio je prkositi svima koji bi mu odricali tu sreću.

Dakle, mladi je par bezbrižno uživao u svojoj sreći. Franz je odbacivao misli o ocu, isto tako kao što je Hella nastojala zaboraviti čudno ponašanje Svena Andersena na dan njezinih zaruka.

Sven se povlačio od mladog para što je više mogao. Nije ih mogao gledati zajedno.

Hella je potajno bila sretna zbog toga. Bilo joj je neizmjerno neugodno, kada je Franz u Svenovoj prisutnosti bio nježan prema njoj. Kada ju je ljubio i milovao, činilo joj se kao da tada ponovno zamjećuje onaj tužan tajanstveni pogled mladog umjetnika, iako je prigovarala samoj sebi da to u svojoj mašti zamišlja, i da su to gluposti. Neki čudan nemir obuzeo bi je svaki put dok bi s Franzom boravila u Svenovoj blizini.

Kada bi se ponekad sretali u odsutnosti zaručnika, razgovarali su prijazno i srdačno kao nekad. Ipak je Helli bilo drago kada je Sven otputovao pod izgovorom da se mora vratiti kući. I Franz je bio zbog toga zadovoljan. Osjećao je laku nelagodu kada bi ga Sven pažljivo promatrao.

Rasmussen je znao da je dobro što je Sven otputovao. On ga je otpratio na kolodvor, i gledao zabrinuto mladog čovjeka koga je volio poput sina.

Onog dana kada je Sven otputovao, napokon je Franz primio pismo svog oca. Brzo ga je otvorio i znatiželjno stao čitati. Pismo jc glasilo:

»Sine!

Moram se svladavati i prisiliti se da te tako nazovem. Umalo što to nisam zaboravio.

Tvoje pismo s objavom Tvojih preuranjenih zaruka leži preda mnom. Čitam ga ponovno i ponovno. Jedino se tako mogu uvjeriti da ne sanjam.

Zbog tvoje dobrobiti najradije bih Te nagovorio da odustaneš od te odluke, jer sam uvjeren da si upao u zamku kokote. Ali Ti si mi svezao ruke.

Dakle, kada već drugačije nije moguće, uleti u svoju nesreću. Ali ja Te uvjeravam, Ti ćeš to gorko požaliti.

Takav lakomisleni umjetnički svijet ne odgovara našem mirnom i solidnom načinu života. Poslušaj moj savjet, i predomisli se dok je to još moguće. Nemam Ti više što reći. O našim osjećajima kada smo primili Tvoje pismo radije ću šutjeti. I sam dobro znaš što si nam nanio.

Vjenčaj se kada hoćeš. Tvoj je stan pripravan, a i pokućstvo je već nabavljeno. Dobili smo povoljnu ponudu. Tada smo se doduše nadali, da će Elsa Kleefeld postati Tvojom ženom. Ti si uništio naše nade.

Mislim da ćeš ubuduće nastojati zadovoljiti naše zahtjeve. Mnogo nam toga duguješ zbog svoje lakomislenosti. Tvoja se majka razboljela zbog srdžbe i uzbuđivanja. Zbog toga će biti bolje da svoju zaručnicu sada ne dovodiš ovamo. Moramo se najprije naučiti na tu pomisao. Najbolje će biti ako urediš nekako tako, da se upoznamo tek prilikom vjenčanja. Ne mogu ništa za tebe jamčiti. Budući da moj predragi sin namjerava radije napustiti svoju kuću, nego ostaviti tu osobu, bit će tako najbolje.

Ako se baš želiš vjenčati tek u rujnu, učini i to. Tvoja će se majka pobrinuti za to da Tvoj novi dom bude uredan i sređen, jer je Tvoja zaručnica sigurno odrasla u neurednim umjetničkim prilikama i krugovima. Bit će bolje ako se Tvoja majka pobrine za sve. Tvoja će žena morati najprije naučiti što je to red i urednost. S vremenom ćeš steći gorka iskustva. Tada se sjeti mene, i svega na što sam Te upozorio. Napokon još jedan dobronamjerni savjet. Ne dopusti da Ti tvoja zaručnica preraste preko glave, sada dok si još tako ludo zaljubljen u nju. Ona će to sigurno iskoristiti i popeti Ti se na glavu. Zene moraju slušati i pokoravati se. Inače će svom suprugu prirediti samo srdžbu. Čuvaj svoj autoritet, dok još možeš. Dok ne bude prekasno.

Vrati se što prije kući, jer moraš početi s radom u tvornici. Ne pomišljaj na dugo svadbeno putovanje. Ne smiješ ponovno početi skitnički život. To objasni i svojoj budućoj ženi.

Ako je Tvoj budući tast odredio izvjesnu, svotu novaca za nabavu namještaja, tada neka mi je pošalje ili je odobri tebi. Budući da je on, kako si ti natuknuo, veliki umjetnik i imućan čovjek, smatram to potpuno u redu. Ako je tebi neugodno govoriti o tome, mogu ja to kasnije učiniti. Time dosta za danas

Tvoj otac«

Franz je iz očevog pisma čitao samo ono što mu je bilo ugodno. Hladne riječi nisu ostavljale dublji utisak na njega. On je likovao samozadovoljno se smiješeći poput svog oca, kako ga je nadmudrio.

Sada je mogao reći Rasmussenu i Helli da su njegovi dali pristanak. Sve drugo nije bilo važno. Pričao je svojoj zaručnici i njezinom ocu da se njegova majka na žalost razboljela, pa će zbog toga zasada morati odustati od sastanka s Hellom. Na vjenčanje će sigurno doći, a do tada šalje svoje srdačne pozdrave.

Rasmussen i Hella bili su prepoštene prirode, a da bi i pomislili da se iza tih riječi nešto krije. Zalili su što se majka razboljela, a Hella je napisala ljubezno i srdačno pismo Franzovim roditeljima. Primila je kratak odgovor u kojem je gospodin Bossneck ponovno govorio o tome kako se njegova žena dobro ne osjeća, pa ne može sama odgovoriti. On sam pak nema vremena za privatno dopisivanje, bar ne tako dugo dok ga Franz ne odtereti.

Na to je Franz odlučio skratiti svoj dopust za nekoliko dana, iako mu nije bilo lako vratiti se u hladnu atmosferu svoje roditeljske kuće. Iskoristio je spretno priču o bolesti svoje majke, da bi se pred Hellom i njezinim ocem pokazao u što ljepšem svjetlu. Pretvarao se kako je zabrinut zbog svoje bolesne majke. Otac i kćerka odobravali su njegovu odluku. Odlučili su zajedno otputovati. Franz je namjeravao ostati jedan dan u Berlinu i tako upoznati dom Rasmussenovih, a zatim se vratiti kući.

Marljivo su stvarali planove o budućnosti. Hella je bila malo razočarana kada joj je Franz saopćio da su njegovi roditelji već nabavili namještaj. Ona se radovala tome da će svaki komad moći odabrati sama i po svom ukusu. Otac ju je tješio time da će nabavkom sitnica, slika, i drugih umjetničkih predmeta, moći izraziti svoj ukuks. Budući da nije znala zašto su to pokućstvo nabavili, smatrala je glupim što su to učinili, ne misleći pri tome na ukus buduće stanarke.

Naravno da je tu misao sačuvala za sebe, jer nije željela uvrijediti Franza. Napokon i nije bila baš velika nesreća, ne bude li joj se koji komad pokućstva sviđao.

Njezinom se ocu nešto drugo činilo čudnim. Nije mu bilo drago, što će njegova kćerka stanovati u istoj kući s roditeljima svog muža. To je rijetko kada donosilo sreću, čak i tamo gdje su se svi dobro slagali. Nije preporučljivo da stari i mladi žive zajedno. Pitao je svog zeta, ne bi li se to moglo promijeniti.

Mladi je čovjek to odlučno odbio. – To ne mogu učiniti svojim roditeljima. Oni to ne bi razumjeli, niti mi oprostili, kada bih se sada odrekao stana koji je već godinama meni namijenjen. Mi ćemo stanovati na drugom katu posve za sebe. Bit će to isto, kao da smo u nekoj drugoj kući.

– Naravno, ja ne bih želio da uvrijedite svoje roditelje. Ne bih htio da zbog toga dođe do nesporazuma. Hella bi tada gorko patila. Mlada djevojka mu je sa smiješkom pala oko vrata. – Ne brini, oče, sve će biti u redu. Bit ću tako ljubezna sa starom gospođom i gospodinom, da im neće niti pasti na pamet ljutiti se na mene.

Rasmussen ju je čvrsto zagrlio. – Imaš pravo, draga! Kada te upoznaju, oni se neće moći ljutiti na tebe.

Sven Andersen stajao je u svom ateljeu pred gnjecavom grudom gline iz koje je trebalo nastati njegovo novo djelo. Njegov model bila je vitka, vrlo mlada djevojka. Upravo se spremila i

nestala iza paravana. Zatim mu je trenutak prišla, i pogledala kritičnim pogledom ono što je Sven danas stvorio.

– Do viđenja, gospodine Andersen! – rekla je.

– Do viđenja, gospođice Linda – doviknuo joj je on rastreseno. – Molim vas, budite sutra vrlo točni.

– Sigurno ću biti. Znam da vam je stalo do svakog trenutka, dok stvarate koncepciju djela.

On je kimnuo.

Oklijevajući je krenula prema vratima. Na pol puta je zastala. – Gopodine Andersen! – Stoje?

– Sigurna sam da ćete dobiti zlatnu medalju za djelo »Na neplodnom tlu«.

– Zašto to mislite?

Mlada djevojka je lagano slegnula ramenima.

– Imam poznanika među onima koji odlučuju. Čula sam ponešto.

– Tako?

– Znate li što me ljuti?

– Što?

– Što to nije djelo za koje sam ja bila model. Tada bih i ja imala bar nešto od toga. O tome novine pišu.

– Zar vam je toliko stalo do toga?

– Pa, čovjek želi nešto postići. Kada netko razgledava časopise, tada vidi sliku takvog djela i čita što novinari o tome pišu. Lijepo je kada se može reći: I ti si tome pridonijela. – Ali ovoga puta mi je to izmaklo. Možda će to biti drugi puta. Sada moram otići, vidim da ste nestrpljivi. Samo još jedno pitanje: kada se vraća profesor Rasmussen?

– Za dva do tri dana.

– Hvala! To je dobro.

– Trebate li nešto od njega?

– Ja ne. Ali moj najmlađi brat mu ponekad služi kao model, a nekad i moj otac. Smjesta se opaža kada profesora nema. Nedostaje nam ta zarada.

– Naravno, to sam zaboravio. Ali sada, doviđenja, gospođice Linda! I budite sutra točni.

– Sigurno! Do viđenja!

Sada je ona zaista i otišla. Pred vratima se šetao August Brosselt na toplom suncu.

Ona mu je ljubezno kimnula. – Dobar dan, gospodine Brosselt!

On je svojim lijepim, velikim očima pogledao mladu djevojku. Nastojao je uspraviti svoje pogrbljeno tijelo. – Dobar dan, gospođice Linda! Zar već odlazite?

Ona se nasmijala. – Već? Vi vjerojatno ne shvaćate kako je naporan moj posao. Mislite da to nije ništa satima sjediti ili stajati na miru. Meni vrijeme vrlo sporo prolazi, a kada gospodin Andersen zaroni u rad, tada se ne smijem ni pomaknuti.

On je hodao kraj nje kroz vrt kako bi joj otključao vrata. Tada se polagano vratio i krenuo u atelje.

– Gospodine Andersen!

– Što je, Brosselt?

– Zar ne biste ipak nešto pojeli?

– Kasnije. Sada nemam vremena.

– Ali to nije moguće. Niste od jutros ništa pojeli. Ni jedan jedini zalogaj.

– Nisam gladan. – A ja sam priredio za vas izvanredno pilence sa svježom zelenom salatom. Pokvarit će se, bude li dulje stajalo.

– Vi me mučite, Brosselt!

– Već sam sve priredio, gospodine Andersen! Vi morate samo sjesti i jesti. U međuvremenu ću navlažiti glinu. Nećete izgubiti mnogo vremena.

Sven se nasmiješio. – Tada se moram pokoriti, inače me ionako nećete ostaviti na miru.

Brosselt je sjao od zadovoljstva. Pažljivo je zamotao glinu u vlažne krpe i krenuo za Svenom, koji je već oprao ruke, i pošao prema stolu.

Brosselt ga je brzo i spretno posluživao. Bio je sretan kada je primijetio da Svenu jelo prija.

– Prekosutra će se gospodin profesor vratiti.

– Zar je već sigurno najavio svoj dolazak?

– Da, gospođa Liebentrut je to malo prije pričala. Stići će i zaručnik gospođice Helle. Ali samo na jedan dan.

Sven je odmaknuo tanjur. Njegovo je lice sada bilo mračno.

– Zar ste već siti, gospodine Andersen? Pa niste pojeli ni polovicu.

– Ostatak sam ostavio vama. – Ja sam već jeo.

– Tada učinite s time što god hoćete.

Posljednje je riječi Sven izgovorio vrlo nestrpljivo i grubo. Brosselt ga je prestrašeno pogledao i rastužio se.

Andersenu je bilo žao. Što je taj ubogi čovjek bio kriv što mu je pomisao na Bossnecka pokvarila raspoloženje? – Mogu to večeras hladno pojesti, Brosselt! Ne budite tako tužni.

Brosselt se opet smijao. – Zao mi je što vam nije prijalo. Nemoguće je naime da ste već siti.

Sven je ponovno primakao tanjur. – Vi me doista tiranizirate, Brosselt! Vama za volju udebljat ću se i tako vas uvjeriti koliko mi prija.

– Nema opasnosti, gospodine Andersen! Vi ste visok i vitak, i k tome jedete mnogo. Vi nikada nećete biti debeli. Ali ja ću kraj vas odebljati. Napokon ću se jednog dana tako zaokružiti da se više neće opažati na kom me mjestu majčica priroda tako bogato obdarila.

U njegovim se riječima nije osjećala gorčina. Brosselt je bio, od kada je živio kod Andersena, zadovoljan svojom sudbinom. Nije ni pomišljao na to da samog sebe žali. Samo bi se ponekad rugao svojoj grbi, želeći pokazati Andersenu kao mu to sada više ne zadaje nikakvu bol. U tom grbavom čovjeku postojao je osjećaj duboke zahvalnosti, pa je nastojao to bar indirektno saopćiti svom gospodaru.

Sven je završio s jelom, pa se vratio u atelje. Nije skidao vlažne krpe sa svog djela. Polagano je stao šetati gore-dolje. Bora na njegovom čelu se produbila, a oštre crte oko usana svjedočile su o boli i žalosti. Oči, koje su inače smekšavale oštre crte njegova lica, gledale su sada mutno pred sebe.

On se teško borio sa svojom ljubavi i boli od kada se vratio u Berlin! Život mu se ovdje činio još nesnosnijim, jer ga je sve podsjećalo na Hellu.

Kada bi pogledao u vrt, činilo mu se kao da mu se približava svijetli Hellin lik. Kada bi stajao kraj svog rada, činilo mu se kao da čuje njezin topli glas. Promatrajući pročelje Rasmussenove kuće, žarkim bi pogledom tražio prozore njezine sobe kao da bi se na njima svakog časa mogla pojaviti njezina zlatna glavica. I tako je to bilo sa svime. Sve neshvatljivi je činilo mu se da je sada svemu tome došao kraj. Da je to divno biće zauvijek nestalo iz njegova života.

Rasmussen je pisao da će se Hella vjenčati krajem rujna. Dakle, vraćala se samo na kratko vrijeme u roditeljsku kuću. Kako će on moći živjeti bez nje?

Čak mu ni rad nije pomagao prevladati tugu. Veselje stvaranja je nestalo. Bol zbog gubitka Helle bila je još presvježa i preteška, a da bi je u radu mogao zaboraviti. Krenuo je s velikim žarom na novi posao nastojeći naći mir u njemu, ali sve to mu nije donijelo zaborav. Čvrsto stisnutih zubi stao je napokon pred vlažnu glinu i počeo raditi.

Dva dana kasnije vratio se kući Rasmussen s Hellom i njezinim zaručnikom. Franz Bossneck se iznenađeno ogledao po kući. Nikada prije još nije vidio slično uređenu kuću. Dakle, tako je izgledao dom umjetnika.

Nije uopće shvaćao da su slike i kipovi predstavljali veliku umjetničku, pa i materijalnu vrijednost. Originalno i lijepo uređene prostorije on je u sebi smatrao pravom ludošću. Sve mu se činilo užasno neuredno. Čovjek nije znao kako bi našao samog sebe u tom neredu. Mogao je zamisliti s kakvim bi žarom njegova majka ovdje stala spremati. Možda bi tada ovdje moglo postati čak i vrlo udobno. Ti prastari ormari i stolice mogli su se zaista maknuti odavde. Franz nije slutio da su to bili skupocjeni antikviteti. Bila je prava sreća što se njegova majka ponudila brinuti se za njegovo buduće domaćinstvo. Ovdje se on osjećao izričito nelagodno.

Nije shvaćao da je tek sve ovo pravi okvir za Hellu. Ipak je bio dovoljno zaljubljen da mu se ona i ovdje sviđala. Kada mu je Hella predstavila gospođu Liebentrut, pa joj je on rekao nekoliko ljubeznih riječi, ona je bila oduševljena.

– Znate li, Hella, što me najviše veseli u vezi s vašim zaručnikom? – zapitala je kasnije mladu djevojku.

– Što to?

– Da ćete napokon izaći iz tog nereda. U bogatoj trgovačkoj obitelji sigurno nećete vidjeti ništa slično.

Hella se nasmijala. – Draga moja, ja ću zbog toga ponijeti u svoj novi dom neke od ovih predmeta. Naučila sam se na njih.

– Ali tamo se bar neće neprekidno gomilati novi kao kod nas.

Hella se uozbiljila. – Kako je gospodin Andersen? Jeste li ga često viđali?

– Samo dva-tri puta. Vjerojatno opet radi, jer sam baš danas, rano ujutro, vidjela njegov model kako dolazi. Brosselt mi je rekao da gospodin Andersen zaboravlja jesti i spavati dok radi.

– Poručite mu da danas dođe k nama na ručak, ako to želi.

– Gospodin profesor je to već javio. Gospodin Andersen je odgovorio da neće moći doći.

– Tako? Vjerojatno nema vremena. Hella je ponovno otišla k ocu i zaručniku. Oni su se nalazili u Rasmussenovu ateljeu. Njezin otac pokazivao je svom budućem zetu svoja djela i nacrte. Nije mnogo toga posjedovao. Samo neke kopije i modele od gipsa. Sve što je stvarao brzo je i prodavao. Ali poznavalac bi i iz tih ostataka mogao naslutiti o kakvom se geniju radi.

Franz međutim nije znao što bi o tome mislio. Stajao je vrlo zbunjen pred gipsanim odljevom dražesne grupe djece u igri. Bila je to do najsitnijih pojedinosti prava slika života puna vedrine i humora. Ona tri dražesna debeljuškasta dječaka, što su se rušili jedan preko drugoga i ručicama udarali loptu, djelovali su doista osvježavajuće.

Hella je pristupila Franzu. – To je po mom mišljenju najljepše što je otac stvorio. Ta tri dječaka su moji naročiti ljubimci. Ne čini li se to i tebi prekrasno, Franz?

– Vrlo zgodno i dražesno! – potvrdio je on rastreseno.

– To si trebao vidjeti u mramoru. Plakala sam kada su odnosili tu grupu. Pomisli, ti se momci nalaze u Engleskoj.

– Nemoguće!

Rasmussen je bio i odviše osjećajan čovjek, a da ne bi primijetio kako se njegov budući zet pretvara. Njemu je to bilo neugodno. Zbog to Zabluda ga ga je ljubezno odveo u vrt, i time završio taj neugodni razgovor.

Hella je polagano šetala vrtom između oca i zaručnika. Iz prikrajka je promatrala Svenov atelje. Bijeli zastori na oba posljednja prozora bili su navučeni. To je bio Svenov znak, da se u ateljeu nalazi model. Tada nije dolazila k njemu. Kako se toga i danas sjetio? Možda se bojao, da bi ona mogla doći k njemu s Franzom.

– To je vjerojatno kućica u kojoj živi gospodin Andersen? – zapitao je Franz, gledajući prema vrtnoj kući.

– Da – odgovorio je Rasmussen. – Zamolio sam ga neka dođe na ručak, ali moj mladi kolega je zauzet svojim poslom. Ne da se otrgnuti. On vas moli za oproštenje, ali će navečer, prije no što otputujete, doći na časak k nama, dragi Franz!

– On je valjda vrlo marljv?

– Vrlo. Uostalom, Hella, malo prije mi je profesor Menert, član žirija izložbe, u povjerenju saopćio da će Sven dobiti zlatnu medalju za svoje djelo »Na neplodnom tlu«. No to zasada mora ostati među nama.

Hellino lice se zacrvenjelo od sreće. Pogledala je prema vrtnoj kućici. Tada se nasmijala: – Znala sam to. To je divno djelo. Šteta, Franz, što ne možeš ostati još jedan dan. Tada bi morao poći sa mnom na izložbu, pa bih ti ga pokazala.

– Na to ne mogu ni pomisliti, draga! Već sam najavio roditeljima svoj dolazak. Možda ću jednom kasnije vidjeti to djelo gospodina Andersena.

– Nadajmo se.

Dok su tako razgovarali, pojavio se Brosselt na vratima kuće s košaricom u ruci. Htio je promaknuti kraj njih nakon što ih je pozdravio.

Rasmussen ga je zadržao.

– Brosselt, vi marljiva domaćice, nemojte nam tako brzo pobjeći! Već se dugo nismo vidjeli. Kako je?

Brosselt se sretno nasmijao. – Hvala, gospodine profesore, meni je dobro.

– To me raduje.

– Što danas kuhate, Brosselt? – nasmijala se Hella.

– Odrezak s mladim povrćem – odgovorio je on ponosno, pa joj je zatim pristupio položivši prste na rub kape, kao za vojnički pozdrav. – Smijem li vam čestitati, gospođice?

Ona mu je ljubezno pružila ruku. – Hvala, dragi Brosselt! A sada se ne dajte duže zadržavati. Inače ručak neće biti gotov na vrijeme.

– Ah, draga gospođice, to je prava tuga. Nikada ne znam kada ćemo ručati. Gospodin Andersen zaboravlja sve zbog svog posla. Kada biste bili tako dobri i nagovorili ga da jede redovitije. Vas on još jedinu sluša.

– Dobro, Brosselt! Reći ću mu to večeras. Pozdravite ga, i recite neka ne dođe prekasno.

– Hvala, ja ću mu to izručiti. Brosselt je brzo pošao dalje, a njih troje je

krenulo prema sjenovitoj terasi na kojoj je gospođa Liebentrut priredila zakusku.

Posljednji njihov zajednički dan brzo je prolazio. Franz je Hellu neprekidno grlio. Užasavala ga je pomisao na povratak kući. Najradije bi svoju zaručnicu odmah poveo sa sobom, kako bi se kraj nje raspoložio, jer kod kuće ga je očekivao sigurno hladni doček.

Napokon se utješio time da će vrijeme do vjenčanja brzo proći. Zaboravit će na sve kraj svoje slatke, male ženice.

Kada je kasno navečer došao Sven, našao je mladi par kako rukom o ruku sjedi u salonu, dok je Rasmussen upravo nalijevao vino u čaše.

Iako se Sven cijelog dana pripremao na to, ipak se bolno trgnuo kada je opazio zaručnika. Ničim nije odao svoje osjećaje. Čvrsto je odlučio svladati se pred Hellom. Nije smjela saznati za njegove patnje. Ma koliko to teško bilo, on se morao prema njoj ponašati kao i ranije.

Ljubezno je pozdravio prisutne, i ispričao se zbog svog kasnog dolaska. – Opraštamo vam, dragi Svene! Ali za uzvrat morate obećati da ćete ubuduće redovito ručati – nasmijala se Hella.

Pogledao ju je začuđeno. – Zar me Brosset opet tužio, Hella?

– Zamolio me neka vas prekorim. Želite li dokazati da vam je bar malo stalo do mene, morate tako postupati.

– Kada dakle zapovijedate da moram ručati? – nasmijao se sada i on.

– U dva sata ćete ručati, a u devet večerati.

– Dobro! Bit ćete zadovoljni sa mnom.

Tim su razgovorom prebrodili laganu nelagodu, koja je isprva vladala među njima. Kada je Franz morao krenuti na vlak, sve troje ga je otpratilo na kolodvor.

Zatim su se zajedno vratili kući. Sve je bilo kao ranije. Sven je ponekad mislio kako je sve to bio neki mučan san. Ništa ga sada više nije podsjećalo na to da je Hella zaručnica drugog čovjeka. Samo što se njegovo srce nije moglo smiriti.

***

Franza Bossnecka primili su u roditeljskoj kući ne samo hladno, nego ledeno. Njegov otac govorio je s njime samo o najnužnijim poslovima, a ni jednom riječi nije spomenuo njegove zaruke. Čestitali mu nisu ni on, ni majka, a ni sestra.

Majka se kretala kućom tužna izraza lica. Ona se doduše brinula za njegovo tjelesno dobro, ali razgovarala je s njime vrlo hladno i samo najnužnije.

Berta se nije mogla suspregnuti, a da u njegovoj prisutnosti često ne spomene »ubogu Elsu«, na što joj Franz nije uzvraćao velikom ljubaznošću.

I tako je atmosfera u kući bila sve prije nego ugodna. Kako Hellina prisutnost više nije mogla neposredno djelovati na njega, on umalo što nije požalio zbog svojih zaruka. Usprkos tome, on se s druge strane ipak želio što prije povezati s njome. Tada bi imao bar nekoga u kući tko bi bio ljubezan s njime.

S vremenom je ipak sve postalo bolje. Potpuna nemilost pretvorila se u rezignirano trpljenje. Zahvaljujući bezgraničnoj strpljivosti, on je ipak svoju majku natjerao da napiše nekoliko ljubaznih riječi Helli.

Kada je jednoga dana stigla Hellina fotografija, i kada ju je Franz pokazao roditeljima, oko usana njegova oca zaigrao je faunovski osmijeh. – Sada shvaćam da ti je ona zavrtjela glavom – rekao je s neizrecivim naglaskom. – No, savjetujem ti, budi strog s njom. Gospođa Emilija Bossneck svakog je dana nešto uređivala u budućem stanu mladog para, i Franz je često morao dolaziti gore i izjavljivati je li zadovoljan sa svime što se tu čini.

– Meni je sve pravo što ti smatraš dobrim. Uredi sve onako kako ti želiš – odgovorio bi on.

– Ne, ne, ti moraš sve pogledati da tvoja žena ne bi kasnije govorila da sam to uredila po svojoj volji. Ono što ti želiš, s tim se ona mora složiti.

– Ona će ti sigurno zahvaliti, što si sve tako lijepo uredila, majko!

– Vidjet ćemo. Jaje želi ponekad biti pametnije od kokoši.

– Toga se ne moraš plašiti. Moja je zaručnica poslušna i vrlo mila.

Na te riječi se Ernst Bossneck, svjedok tog razgovora, nasmijao. – Prije vjenčanja sve su one takve. Ne računaj odviše s tom pokornošću. Mogla bi to biti i gluma.

Takve su se scene često događale. Franz je napokon postao vrlo nemiran, i stotinu je puta prokleo svoju »lakomislenost«. Samo kada bi stizala Hellina pisma, on bi ponovno osjetio toplinu oko srca. Njezine mile riječi dočarale bi mu ponovno pred očima njezinu ljupku pojavu.

Odnos njegove obitelji s Kleefeldovima bio je isprva vrlo napet. No, jednog je dana »draga Elsa« došla posve neočekivano »dragoj tetki Bossneck«. Budući da je Franz baš bio prisutan, ona

ga je pozdravila kao da mu time oprašta, pogledavši ga tako bolno da mu je postalo toplo oko srca.

Tako ružna, kako je on to sebi zamišljao, ta mlada djevojka i nije bila. A budući da ga je očigledno obožavala i time mu neizmjerno laskala, on je napokon pomislio, da je ona zapravo posve zgodna.

Tko zna, da se nije zaručio Hellom, možda bi se čak posve dobro složio s Elsom.

Približavao se i dan vjenčanja, i Hellina slika ponovno je posve zaokupila njegove misli.

***

U kući Rasmussenovih život se nastavljao svojim uobičajenim tokom. Sven bi svako veče redovito dolazio na razgovor. Kao da su se dogovorili, nitko od njih troje nije nikada spomenuo Franza Bossnecka, i njegovu vezu s Hellom.

Mladi se čovjek ponašao posve prirodno, znajući da bi inače pomutio Hellin mir. Ona nije smjela naslutiti, što za njega sve to znači. Neka bar ona nepomućeno uživa u svojoj sreći.

Njegovi zidovi, međutim, vidjeli su drugačiju sliku. Iako se hrabro borio protiv svog očaja, ipak ga je ponekad obuzimala gotovo luđačka bol. On bi se tada zakopao u posao, a Rasmussen bi se iskreno divio onome što je Sven stvarao.

Njegovo najnovije djelo bio je splet dvoje ljudi. On ga je nazvao »Rastanak«. Mlada, cvatuća žena, stajala je raširivši ruke preko lica, napola okrenuta od muškarca. Kao da je uronila u duboku bol. On pak, gledao je očajno njezinu sagnutu glavu. Još je druga ruka mlade žene počivala u muškarčevoj i on ju je grčevito stiskao, ali već idućeg trenutka oni su se trebali rastati. To se osjećalo i vidjelo po tome kako su stajali jedno kraj drugoga. Neke su pojedinosti već bile izrađene. Bila je dovršena glava djevojke s gustom pletenicom, a i ruka koja je prekrivala lice. I markantna glava muškarca nosila je crte bola.

U taj je rad Sven ulagao sve što ga je mučilo. Ali to mu nije donosilo olakšanje, iako bi ponekad uz svoj rad na časak nalazio zaborav i olakšanje.

Hella je odmah po povratku iskupila svoje obećanje i dopustila mu modelirati svoju ruku. On ju je izradio u mramoru. To je bilo pravo malo remek-djelo. Kao da je u ruci prikazao i njezinu dušu. Bila je neizmjerno fina, i ležala je sada u Svenovom ateljeu na postolju pokrivenom crvenim baršunom. Kada je napolju sjalo sunce i bacalo svoje zrake na crveni baršun, ta se ruka činila prozirnom i nadahnutom životom.

Kada bi Sven pogledao tu ruku, osjetio je kako ga obuzima mir. Bilo mu je kao da ne može posve izgubiti Hellu, dok se ova mramorna ruka nalazi u njegovoj blizini.

On ju je često milovao i ljubio drščućim usnama. Dodir hladnog mramora umirivao je svaki puta njegovu toplu krv. Činilo se da bi je mogao oživjeti snagom svoje beskrajne ljubavi.

S Hellinim dopuštenjem, on je tu ruku uklopio i u svoje najnovije djelo. Ruka žene, koja je tugovala zbog rastanka s ljubljenim, bila je Hellina. Tako je povezao ženu koja tuguje sa svojim radom, nastojeći svaku česticu bivstvovanja povezati sa svojom umjetnošću.

Ponekad bi poželio da Hellino vjenčanje što prije prođe, nadajući se tada naći svoj mir. Zatim bi opet pomislio da je pravo blaženstvo što dulje boraviti u njezinoj blizini.

Ali bez obzira na njegov strah i nade, dan Hellina napuštanja roditeljske kuće sve se više približavao. Posljednje je vrijeme jedva imala vremena za razmišljanje. Trebala je nabaviti opremu i nove haljine, te pokupovati najrazličiti je sitnice kojima je mislila ukrasiti svoj novi dom i tako mu dati osobno obilježje.

Rasmussen je radio na kopiji svog djela »Djeca koja se igraju«. To je djelo neizmjerno oduševljavalo Hellu. Ona je time trebala ukrasiti svoj dom, promatrajući to sjećati se oca. Od Svena je trebala dobiti za vjenčanje u mramoru izrađenu kopiju njegovog ranijeg djela »Djevojka s biserom«. To je bila predivna mlada žena koja je zadivljeno promatrala biser što je ležao na njezinom ispruženom dlanu. Vidjelo se da je upravo bila izašla iz vode u kojoj je našla to malo blago. I tu je žensku osobu obavijao neki čudan čar, kao što je to bilo kod svih Svenovih djela. Hella je bila oduševljena tim darom. Sven se samo bolno smješkao. Činilo mu se tako neznatno ono čime ju je usrećio. Najradije bi pred nju položio sav svoj život, ako bi joj time mogao osigurati sreću.

Ali najtužnije je bilo to, što on ni časak nije mogao posumnjati u njezinu sreću.

Nekoliko dana prije vjenčanja, stigla je obitelj Bossneck u Berlin. Gostoprimstvo Rasmussenovih je Ernst Bossneck odbio govoreći da on želi stanovati u centru Berlina, jer će usput moći obavljati i neke poslove. Njegova žena Emilija ne bi ni za što na svijetu htjela stanovati u kući nekog umjetnika. O tome je imala užasne predodžbe.

Prvi susret budućih rođaka odvijao se u hotelu u kome su Bossneckovi odsjeli. Susret je bio vrlo ukočen i hladan. Rasmussen je sa užasom promatrao hladna, bezizražajna lica majke i kćerke Bossneck. Glupost i taština dali su im jasni biljeg.

Starom se gospodinu još manje od majke i kćerke sviđao Ernst Bossneck. On je izgledao gotovo brutalno. Osjećao je nelagodu zamijetivši njegove male oštre oči. Naravno, kao dobro odgojeni čovjek, on nije pokazivao svoje osjećaje, samo bi ponekad potajice promatrao svoju kćerku želeći vidjeti kakav su utisak na nju ostavili novi rođaci.

Hella se prestrašila do dubine duše ugledavši te ljude. Njezin smisao za ljepotu uzaludno je nastojao kod njih pronaći bar slabi odsjaj ljepote njezinog zaručnika. Obje dame činile su joj se upravo smiješne u svojim neukusnim haljinama. Najradije bi svojim spretnim prstima prošla kroz njihovu zalizanu kosu i uredila je ljepše i dopadljivi je.

Odmah je samu sebe prekorila zbog toga, što se dala zavesti izvanjskim izgledom. Prisilila se da bude što ljubeznija. Ipak joj nije uspjelo rastopiti ledeni obruč oko sebe.

Problijedila je i nastojala izbjeći pogled svog oca. Znala je točno što on misli i osjeća. Znala je i to, da je on sada promatra pažljivo.

Začudo, Hella je, dok je razgovarala o nevažnim stvarima sa Bossneckovima, neprekidno razmišljala o tome što bi Sven Andersen rekao na te njene nove rođake. Sa strahom su njezine oči neprestano tražile zaručnika. Da li je to bilo zbog njegove obitelji, ili je ona sama bila kriva za to, ali on joj se sada činio manje lijepim i plemenitim, nego inače kada bi ga gledala obuzeta žarkom ljubavlju. Njegova ljepota pričinila joj se bezizražajnom, iako je nastojala uvjeriti samu sebe da se vara u svom sudu. Nastojala je uroniti u svoju staru ljubav prema njemu, i svom je svojom snagom htjela potisnuti osjećaj straha koji ju je stao gušiti. Olakšano je odahnula kada je nekoliko trenutaka ostala nasamu s Franzom, pa ju je on poljubio i stao joj govoriti nježne riječi.

Nije smjela dopustiti tim sjenama pomutiti njezinu sreću. Morala se boriti protiv toga. Što ju je bilo briga za Franzove rođake! Ona je pripadala njemu, on je bio odgovoran za njezinu sreću. Ako su njegovi rođaci zaista bili takvi kako su izgledali, bila je njezina dužnost uzdignuti ga iznad njih.

Idućeg se dana obitelj Bossneck odvezla do vile Rasmussenovih. Prihvatili su poziv na ručak.

Za vrijeme vožnje nisu razgovarali. Franz je sa strahom pomišljao na nered koji je vladao u toj kući. Što će njegova majka reći na to? Nadao se da Rasmussen neće doći na ludu pomisao i odvesti njegovu majku i sestru u atelje. To je morao spriječiti na svaki način. Gopođa Emilija se u

tišini spremala na najužasnije. Bila je uvjerena kako će zateći najveći mogući nered. Njezina snaha joj nije izgledala kao žena koja bi se brinla za kućanstvo.

Kada su stigli, ona je osjetila pravo zadovoljstvo što se nije prevarila. Bože, kada bi bar * ovdje ona mogla sve pospremiti! Kradomice je prstima prešla preko pokućstva, i ustanovila s najvećim zadovoljstvom da je tu bilo tragova prašine. Već nekoliko dana nitko nije krpom prešao preko cijelog namještaja, već samo preko dijelova izloženih pogledima.

Dok se razgovor mučno vukao, gospođa Emilija stala je pregledavati očima sve kuteve sobe. Danas je čvrsto odlučila da će se ona brinuti za kućanstvo svog sina.

Kada je stigao Sven Andersen da pozdravi Helline nove rođake, nije bio manje užasnut od Rasmussena i Helle. Promucao je nekoliko pristojnih riječi pozdrava gledajući pri tom Hellu. Sreo je njezine oči, i one su mu ustrašeno postavile neko pitanje. Pomislio je: »Što će moj ponosni labud među tim ružnim patkama?«, a Hella kao da je razumjela to pitanje, zbunjeno se okrenula.

Za vrijeme ručka Ernst Bossneck je malo živnuo. Jelo je bilo izvanredno. Gospođa Liebentrut htjela je nove rođake svoje Helle uvjeriti u svoje umijeće. Nije smatrala tragičnim, što danas, upravo zbog toga, nije tako dobro obrisala prašinu, jer gosti ne običavaju prstima prelaziti preko pokućstva u tuđim stanovima. Smatrala je važnijim pozabaviti se jelom, a i sobarica je danas imala više posla nego obično.

Na svaki način, jelo je bilo izvanredno. To je morala priznati čak i gospođa Bossneck. Starom se Bossnecku pak sviđalo i to, što je vino bilo naročito dobro. Pokušao ga je napupčenih usana, i stao kimati glavom u znak odobravanja.

Sven se nastojao pozabaviti Bertom. To je bilo užasno naporno. Nije mu uspjelo iz nje izvući više od »da«, »ne«, »hvala« i »molim«.

Napokon je odustao od toga uzaludnog nastojanja.

Iduće je veče bilo posljednje Hellino veče prije vjenčanja. Rasmussen je u čast toga pozvao velik broj svojih prijatelja, jer su svadbu željeli proslaviti u uskom krugu u hotelu.

Gospođa Liebentrut postavila je u velikoj blagovaonici izvrstan hladan buffet.

Gosti su bili uglavnom umjetnici: slikari, kipari, glumci i pisci. Oni su sa svojim damama činili veselo društvo.

Među njima je bilo mnogo poznatih osoba, a ton koji je vladao među njima bio je nesputan i veseo. Ti se ljudi nisu pretvarali, i dobro su se međusobno razumjeli. Dok je Ernst Bossneck pažljivo promatrao sve te lijepe žene i djevojke, majka i kćerka su se neprekidno užasavale. Prava sreća što kod njih kod kuće toga nije bilo! Kako su samo te žene koketirale! I razgovarale sa muškarcima, kao sa sebi ravnima! A usred njih, njihova snaha koja se smijala i šalila žarkih obraza i sretna pogleda. Zaista je bila lijepa, to se moralo priznati.

Franz Bossneck slijedio ju je svojim pogledom, kao da je pijan. Pogled mu je bio pun usplamtjele strasti.

Sutra će ona biti njegova, sutra će on postati gospodar te rascvjetale ljepote! Kada mu je Hella pristupila, on joj je čvrsto stisnuo zglob ruke.

– Hella, ti si tako lijepa! Kada bi taj dan bar već prošao! Sutra ćeš biti moja – šapnuo joj je, i njegov topli dah prošao je njezinim potiljkom.

Ona se trgnula i stresla kao da je ledeni vjetar prešao preko nje. Prestrašila se njegova žarka pogleda i mirisa vina koji se širio iz njegovih usana. Osjetila je gađenje. Ali tada je zabacila glavu, kao da želi otjerati mučne misli, i nasmiješila mu se. Htjela je biti vesela i ne pokvariti svojim mušicama to posljednje veče u očinskoj kući. Veselo društvo se naravno rugalo gospođama Bossneck. Franz im se činio dražestan, ali je njegov otac bio pravi model fauna. Obje su im žene bile užasne. Čudili su se neizmjerno, što je lijepa Hella Rasmussen pristala ući u tako

strašnu malograđansku obitelj. No, svi Bossneckovi činili su im se i odviše smiješni, a da se ne bi dobro zabavljali na njihov račun.

Mnogo prerano za to veselo i razdragano društvo, Bossneckovi su se oprostili. Ostao je samo Franz i otišao tek s posljednjim gostima.

***

Kada se Hella nakon svadbe oprostila od svog oca, mlada je žena iznenada osjetila strah pred budućnošću. Posljednji su dani protekli kao u snu. Ona nije uspjela ni časak o svemu promisliti, ni u miru razmišljati.

Sada se iznenada podigao veo koji je prekrivao njezin pogled. Zadrhtala je osjetivši neobjašnjivi strah. Dršćućim rukama zagrlila je oca i progovorila prestrašeno: – Oče, dragi oče, kada bih bar mogla ostati kraj tebe.

Njemu je u srcu bilo teško i tužno, ali nastojao se nasmiješiti. – Dijete moje, takav je život. Žena mora napustiti oca i majku, i poći

Zabluda sa svojim mužem. Moraš se tome pokoriti. Budi hrabra, i nemoj otežati rastanak sebi i meni.

Ona je sakrila lice na njegovim gradima. – Da sam znala kako će mi biti teško rastati se od tebe, nikada ne bih to učinila. Plašim se budućnosti. Franzovi su roditelji tako čudni prema meni. Rasmussen ju je pogladio, nastojeći je umiriti. Njegove su oči tužno gledale.

Da li je smio dopustiti svom djetetu da se odluči na taj korak? Nije li je trebao upozoriti? Da mu je jučer rekla ono što ju je danas mučilo, on bi još pokušao spriječiti taj brak. Ali sada je bilo prekasno. Više nije mogao ništa promijeniti. Mogao ju je samo tješiti.

Gledao je tobože mirno u njezino lice. – Dijete moje, nemoj sebi otežavati srcu. Rođaci tvog muža nisu se ovdje našli na pravom mjestu. Ukočeni su i usiljeni. Kod kuće će sve to biti drugačije. Kraj tebe će se nalaziti tvoj suprug. On će te pomagati i shvaćati. A sada budi razumna. Svaka žena osjeća poput tebe kada iz poznate okoline mora slijediti muža u strani svijet. I ne zaboravi, ma što ti život donio, ostani uvijek vjerna samoj sebi. Ako ne naiđeš na razumijevanje u svom novom krugu, nemoj odmah izgubiti hrabrost. Tvoj ti je muž sada najbliži čovjek, a i kod mene ćeš uvijek naći utjehu i razumijevanje. Ja sam spreman u svakom času pomoći ti.

Hella je podigla prema njemu svoje lice vlažno od suza nastojeći savladati svoj strah. Nasmiješila se. – Glupa sam što ti na rastanku želim sve učiniti još težim. Zaboravi ovo što sam rekla. Čovjek se plaši svake promjene. Mijenjaš poznato s nepoznatim. A to novo nije uvijek ni primamljivo. Sve će biti u redu. Nastojat ću zadobiti ljubav obitelji svog supruga. Ako mi to ne uspije, živjet ću i bez toga. Ti mi ostaješ, iako si daleko. Pa kako tada mogu izgubiti hrabrost.

Nekoliko su se trenutaka držali u zagrljaju, a tada se Hella otrgnula i pošla svom suprugu koji je pred vratima sobe čekao na nju.

Gosti su ostali u sali hotela, i samo je Sven čekao na izlasku da bi se oprostio od nje.

Kada mu je pristupila, držeći pod ruku muža, pružila mu je svoju malu uzdrhtalu ruku. On je osjetio svu njenu mramornu studen. Bila je to mramorna ruka iz njegova ateljea.

– Zbogom, Sven! Čuvajte mog oca od tužnih misli, kada bude sam. Pomozite mu lakše podnijeti rastanak.

On joj nije mogao odgovoriti. Njegovo visoko snažno tijelo, koje baš nije najbolje izgledalo u fraku, nagnulo se naprijed. Njegove dršćuće usne dodirnule su nijemo Hellinu ruku. Osjetio je

žarku bol u srcu. Kako je bilo moguće da je ona napuštala ljubljenog oca i vjernog prijatelja svoje mladosti samo zato da bi s tim stranim čovjekom započela novi život.

I njoj se iznenada učinio stran taj čovjek kraj nje koji ju je, nakon što se na brzinu oprostio sa Andersenom, povukao prema izlazu gdje ih je čekao automobil.

Ona je oklijevajući hodala kraj njega. Na vratima se još jednom okrenula i dobacila posljednji pogled Svenu. Tada je njezina noga časak prestrašeno zastala. Pričinilo joj se kao da je Sven na trenutak zateturao, a iz njegovog blijedog lica gledale su užasnute oči za njom.

Nije li to bio onaj isti pogled koji je zamijetila one večeri kada mu je saopćila da se zaručila?

Tada se pred njezinom dušom razgrnula zavjesa. Ona je shvatila što je značila tom čovjeku, i oštra bol je naglo prešla njezinom dušom.

Zašto joj on to nikada nije rekao? Vjerovala je da on kraj nje živi poput brata, pa su tako i njezini osjećaji prema njemu ostali sestrinski. Možda je to moglo biti sve drugačije, da on nije bio tako zatvoren u sebe.

Franz je čvrsto stisnuo njezinu ruku. – Dođi, slatka moja ženice! Ne gledaj unatrag! – šapnuo je on. Ušla je u auto. Dok se sa suprugom vozila prema kolodvoru, razmišljala je o Svenovu pogledu.

Franz je pokrio njezino lice toplim poljupcima, čim je ostao nasamu s njom. Ona se trgnula i htjela ga odgurnuti. Tada se on nasmijao: – Ludice, nemoj se više braniti, ti si sada moja žena, i ja te smijem ljubiti kada god mi je to drago.

Ona je tiho i nepomično ležala u njegovu zagrljaju. Prisiljavala se zaboraviti Svenov pogled. Ne misliti više na to, ne gledati više natrag. Za nju je postojalo još samo kretanje naprijed putem koji je izabrala. Zašto se mučite glupim razmišljanjem. Pred njom je ležao novi život, koji je morala iskoristiti. Kraj nje je sjedio čovjek koji je jednom burno oduševio njezino srce. Što ju je sprečavalo biti sretnom i činiti ga sretnim? Ništa do ludih ideja njezinog uzbuđenog mozga. Trebalo ih je odbaciti i ne sprečavati ulazak sreći.

***

Gospođa Emilija Bossneck priredila je veliko čišćenje čim se vratila sa svadbe svog sina. S pravim uživanjem očistila je sve uglove od tavana do podruma. Htjela je svojoj snahi jasno od samog početka pokazati što znači red, i kako se velika pažnja obraća na čistoću u kući Bossneckovih.

U cijelom stanu mladog para mirisalo je užasno po sapunici i laštilu za parkete. Bio bi uzaludan trud u tim prostorijama, kao i u svoj ostaloj kući, potražiti i najmanji djelić prašine. Sve svekrve ovog svijeta mogle su prstima prelaziti preko namještaja, i ništa ne bi našle.

Ipak je gospođa Emilija i sama još jednom prošla krpom za prašinu kroz sve prostorije, pred sam dolazak mladog para sa svadbenog putovanja. Putovanje je trajalo četrnaest dana.

S uzdahom zadovoljstva, diveći se sama sebi i svojoj marljivosti, ona je napokon zatvorila vrata sinovljeva stana. Pošla je u prizemlje kuće, gdje se nalazila kuhinja. Tamo je obim kuharicama, na svoj neljubezan, kratki način, dala još neke naloge, pa je pošla u sobu za dnevni boravak. Na stubama je podigla sa saga još jednu zaostalu nit koja je izbjegla njezinu oštrom pogledu. Bila je prava sreća što ju je još otkrila u pravi čas! Trebalo je mladoj ženi dokazati kako je ovdje kod Bossneckovih bilo nemoguće živjeti u onakvom neredu kao u njezinoj kući.

Najradije bi odmah otvorila sanduke, i izvadila stvari kojima je Hella mislila urediti svoj budući dom. Ali mlada žena nije poslala ključeve sanduka. Tako je gospođa Emilija morala

spremiti kovčege u malu, praznu komoricu. No čim njezina snaha stigne zatražit će ključeve i sve urediti na način uobičajen u ovoj kući. Gospođa Emilija je naravno čvrsto odlučila zadržati uzde kućanstva u svojim rukama. Sve se moralo odvijati po njezinim nalozima, inače bi oni sigurno svašta doživjeli. Sjetivši se toga ona je zadrhtala do dubine duše. Ratoborno je podignula glavu, sjeti vši se da se Hella možda neće htjeti samo tako njoj pokoriti.

Kada je stigla u sobu, našla je tamo Bertu s ručnim radom u ruci kako u iščekivanju promatra ulicu.

Ernst Bossneck se već nekoliko sati prije ručka vratio iz tvornice. Obukao je svečano crno odijelo, zakopčano do pod vrat. Njegovo je lice odavalo nestrpljenje, dok je polagano šetao sobom bacajući pogled na sat.

– Zar još ne vidiš automobil, Berta?

– Ne, oče!

– Nevjerojatno! Morali su već biti ovdje prije pet minuta.

– Odloži ručni rad, Berta – naredila je njezina majka. – Izvadi vinske čaše. I kao što sam već rekla, nadam se da ćeš znati kako se moraš vladati. Za sada nikakvog velikog prijateljstva sa tvojom šogoricom. Suzdrži se prvo vrijeme. Hella je dosta slobodna žena. Toga će se morati ovdje odviknuti. Jesi li me razumjela?

– Da, majko! – Dobro! Učini što sam ti rekla.

Berta je izašla, a njezina je majka zauzela njezino mjesto kraj prozora. Tek što je sjela, pojavio se automobil na kraju ulice.

– Oni dolaze, Ernst! – doviknula je mužu.

Bossneck je mirno sjeo u naslonjač i sklopio ruke.

– Zar ne bismo pošli pred njih? – zapitala je nesigurno Emilija.

– Gluposti! Franz zna gdje se mi nalazimo, a ne želimo još podstaknuti slobodno Hellino ponašanje. Moramo joj smjesta pokazati da nam ona ne može plesati po glavi, kao što je to bila naučena kod svog oca.

Gospođa Emilija je također sjela i položila ruke u krilo. Već iz toga bi Hella mogla zaključiti o kakvom se svečanom trenutku radi, da je bolje poznavala svoju svekrvu.

Auto je stigao. Njih dvoje se nije ni pomaklo. Začuli su veseli smijeh koji je tako čudno zazvučao kroz mrtvu tišinu kuće. Kao po dogovoru, supružnici su se na taj zvuk još više ukočili, kao da se žele obraniti od zvučnoga smijeha.

Vrata su se otvorila. Mlada žena je veselo stupila preko praga u pratnji svog supruga. – Dobar dan, evo nas! Umorni smo, gladni i žedni, ali ipak radosni i dobre volje – nasmijala se ona.

Začuđeno je pogledala primijetivši to dvoje ukočenih ljudi ukipjelih u naslonjačima. Pružila je žustro svekrvi ruku, ali ju je ova prihvatila bez topline. Zatim se obratila Ernstu Bossnecku.

– Neka Bog blagoslovi vaš ulazak! – rekao je ovaj svečano i također joj pružio ruku.

Hella ga je iznenađeno pogledala. – Jeste li bolesni? – zapitala je začuđeno.

Njegove hladne oči su je oštro pogledale. – Bolestan? Zašto?

Ona se u neprilici nasmiješila, ali je tada ipak iskreno odgovorila: – Pomislila sam na to jer niste ustali kad ste me pozdravili.

Njegovo je lice oblilo rumenilo. – Nisam tako galantan prema članovima obitelji. To je suvišno, i čovjek time samo gubi vrijeme. Osim toga, želim da me se kao glavu obitelji poštuje. Molim vas, ne zaboravite to, draga Helena!

Hella se osjetila duboko povrijeđena tim riječima i načinom pozdrava. Tamno rumenilo oblilo joj je obraze, i ona je ponosno zabacila glavu. Ipak je suspregnula odgovor primijetivši molećivi pogled svog supruga. Samo je nijemo naklonila glavu i prišla Berti koja je upravo ušla u sobu. I ova je hladno odgovorila na njezin srdačan pozdrav. Hella je zadrhtala do dubine duše. To

više, jer je primijetila da ni njezinog supruga nisu mnogo toplije dočekali. Ipak je nadvladala osjećaj nelagode, te je stala pričati o svabenom putovanju, o vremenu, i o mnogo čemu drugome čega se sjetila.

Odahnuvši pošla je zatim s Franzom u njihov stan.

Prije no što su napustili sobu, doviknula im je njezina svekrva: – Za pola sata siđite na ručak. Ali, točno, molim!

Hella je kimnula glavom, i polagano se stala uspinjati uz stube. Teško je disala. Kao da je neka mora počivala na cijeloj toj kući.

Kada su gore zatvorili vrata za sobom, Franz je zagrlio svoju ženu i nasmijao se. – Tako, mišiću, prebrodili smo sretno doček. Budi dobro došla u svom novom domu!

Ona se privinula u njegov zagrljaj, i pogledala ga ozbiljnim očima. – Hvala ti što si bar ti našao toplu riječ za mene. Tvoji roditelji kao da su se dogovorili pokvariti mi veselje pri ulasku u moj novi dom.

– Ne budi tako osjetljiva. Ne obraćaj pažnju na to.

– To je lakše reći nego učiniti. Meni se ponašanje tvojih roditelja čini upravo neprijateljsko. To mi je upalo u oči već prilikom njihova boravka u Berlinu.

On se u neprilici nasmijao. – Zar ništa ne opažaš? Moji roditelji još ne mogu zaboraviti Elsu Kleefeld.

Ona je zabacila glavu da bi ga bolje mogla gledati u oči. – Elsu Kleefeld? Tko je to?

– Kako ti teško shvaćaš! Moji su roditelji odredili Elsu Kleefeld za moju suprugu, prije no što smo se mi zaručili.

Ona se oslobodila iz njegova zagrljaja. – Ti si se dakle trebao oženiti drugom ženom?

– Tako je! Zar to nisi već odavno shvatila? Nisi mojim roditeljima dobro došla kao snaha.

– Zato dakle?

– Jesi li napokon razumjela, ludice? Morao sam silom izmamiti od roditelja pristanak za naš brak. Iz toga možeš zaključiti koliko sam zaljubljen bio u tebe. Elsa baš nije ljepotica, ali zato posjeduje okrugli milijun. Njega sam se odrekao iz ljubavi prema tebi.

Hella je čvrsto stisnula usne. Način i riječi njezinog muža duboko su je povrijedili. A to se već i prije dogodilo. Od kada su bili muž i žena, Franz se više nije toliko trudio skrivati svoje najintimnije osjećaje. Njegov ljubezan način doduše još je uvijek skrivao hladnoću osjećaja i njegovo pravo biće, ali neke sitne riječi već su je znale uplašiti i povrijediti.

– Zašto mi nisi prije pričao o toj Elsi? – prigovorila mu je.

– Hajde, nemoj se odmah uvrijediti. Zašto bih ti pričao o tome? To nije imalo smisla. Ili me možda želiš uvjeriti da bi me se odrekla u tom slučaju i napravila mjesto dobroj Elsi.

Ona je stisnula ruke. – Ništa ti ne želim reći, Franz!

– Nemoj sve odmah shvaćati tako tragično. Toga se moraš odučiti. Budi vesela, najmilija! Ne dosaduj mi sa žalosnim licem. To ne podnosim. A sada napokon pogledaj svoj novi dom. Čudit ćeš se kako je majka sve uredila i očistila.

Ponosno ju je proveo kroz sobe. Hella nije rekla ni jednu jedinu riječ, samo je sa užasom promatrala neukusno uređene sobe.

Franz je smatrao da je ona ostala bez riječi od divljenja. Njegova je majka nadmašila samu sebe. Kada su završili obilazak, zapitao je oduševljeno: – Što kažeš, mišiću?

Ona se trgnula iz svojih misli. – Ovdje se naravno sve mora izmijeniti – rekla je.

– Izmijeniti? Kako to misliš?

– Molim te, Franz! Ne opažaš li kako je neukusno uređen taj stan? Ovdje se čovjek ne može ugodno osjećati. Sve je tako smiješno ukočeno. Pokućstvo stoji poput vojnika. Nema ni traga

dekorativnog uređenja. Nedostaju još i sagovi, jer ovi na podu su užasni. Ove sobe djeluju strahovito hladno i trijezno. Moramo staviti i nove tapete.

Franz je užasnuto podigao ruke. – Hella, zar želiš moju majku učiniti doživotnom neprijateljicom. Ono što ti govoriš je nemoguće. Nećeš valjda ovdje uvesti takav nered kakav vlada u tvojoj rodnoj kući?

– Zašto ne? To možemo brzo učiniti. Zamolit ću oca, da mi pošalje ono što mi je potrebno. To će lakše naći u Berlinu.

– To radije nećemo učiniti. Bez obzira na mene, moja majka to ne bi dopustila. Na to ne možeš ni pomisliti. Moraš se naučiti što je red, Hella! Majka je u tome neumoljiva.

Ona ga je pogledala s nerazumijevanjem. – I ja, Franz. Ali red i neukus su dvije sasvim različite stvari.

– Znaš, meni baš nije ni lijepo ni udobno, kada sve leži okolo bez reda, kao kod vas kod kuće. Usprkos tome, što se mene tiče, ti bi mogla učiniti što želiš. Ali radi majke na to ne možemo ni pomisliti. Ona se toliko trudila urediti naš stan. Bilo bi nezahvalno kad bi ti promijenila i najmanju sitnicu.

Hella se sva očajna ogledala. – Tvoja majka ne može biti uvrijeđena, ako uredim svoj stan onako kako se meni sviđa. Lijepo je od nje što se toliko trudila. Ali ja ću stanovati ovdje, a ne tvoja majka. Za mene bi predstavljalo pravu kaznu živjeti u tako ružnom i neukusnom stanu.

On se razljutio. – Neukusan i ružan samo u tojim očima. Ti imaš čudne nazore o svemu. Toga se moraš odučiti. Udala si se u solidnu trgovačku obitelj, i sada se u tom krugu moraš snalaziti. Umjetničko smeće ne smiješ donijeti u moj dom. Ne budi tvrdoglava, i pokori se redu ove kuće. To zahtijevam od tebe.

Hella je polagano svukla šešir i rukavice, ne odgovarajući mu ništa. Već je za vrijeme svadbenog putovanja mogla ustanoviti, kako njezin suprug nema smisla za lijepo. No, tek sada joj je postalo jasno koliko su se njihovi nazori razlikovali. Užasnuta je pogledala te strašne cvjetne tapete. Zar Franz zaista nije vidio koliko je to bilo ružno? To joj je bilo neshvatljivo. Na svaki način, htjela je razviti njegov ukus. Morao je shvatiti kako lijepo i skladno uređena soba dobro djeluje na ljudski duh.

Franz ju je promatrao sa strane pun nelagode. Njezino blijedo, ozbiljno lice nije mu se sviđalo. Zagrlio ju je, i poljubio. – Hoćeš li naš prvi zajednički boravak u novom stanu pokvariti zbog ovog prkosa? Ona ga je prestrašeno pogledala. – Ja ne prkosim, Franz!

– Zašto si onda tako tiha?

– Pomislila sam samo na to, koliko mi još moramo naučiti jedno o drugome, prije no što se budemo mogli shvatiti do kraja.

On se nasmijao. – Tako je, mišiću! Ako to uvidiš uz dobru volju, brzo ćeš se saživjeti sa mnom i sa svima ovdje. Obećavam ti da ću imati strpljenja, dok ne postaneš dobra i vrijedna mlada domaćica.

U njegovim se riječima moglo nazrijeti mnogo od načina njegova oca. Hella je iz toga zaključila da je on uopće nije razumio, pa je izbjegla daljnje razgovore o tome. Tiho uzdahnu vši izvukla se iz njegova zagrljaja, pa se počela uređivati. – Požurimo! Pola sata će doskora proći.

Brzo je uklonila s lica i ruku putnu prašinu, uredila je kosu i bila je za malo vremena gotova.

Franz je pogledao na sat. – Vrijeme je, Hella! Otac zahtijeva točnost.

– Ja sam gotova, Franz! Samo mi brzo kaži još nešto. Je li ona djevojka Elsa imala i najmanje pravo na tebe? Mislim, jesi li joj ti dao prilike da povjeruje u vezu s tobom?

On se nasmijao i poljubio je. – Ljubomorna si, ludice? Ne brini, ja se nikada nisam brdnuo za nju. Usprkos tome, što me ona još uvijek zaljubljeno gleda, ne trebaš se plašiti. Dok budeš tako dražesna i lijepa kao što si sada, nikakva ti Elsa ne može postati opasna.

– Ne pitam te to iz ljubomore. Bilo bi mi strašno, ako sam uništila sreću neke druge djevojke.

– Ne budi tako sentimentalna! Elsa Kleefeld neće umrijeti od slomljenog srca. Za to i predobro izgleda. Neka te takve gluposti ne muče. Želim imati vedru i veselu ženu, koja će mi učiniti život ugodnim. Neću žalosnu, koja razmišlja o onome što se ne može izmijeniti. Dođi, još me jednom brzo poljubi, a tada moramo dolje! I molim te, nemoj dolje pokazati kako ti se ovo sve gore ne sviđa!

– Ako želiš, šutjet ću o tome. Bossneck i njegove dame već su stajali u

blagovaonici iza svojih stolica kada je ušao mladi bračni par. On je pogledao na sat, značajno se nakašljao i prvi sjeo. Hella se iznenada htjela glasno nasmijati zbog glupog ponašanja svojeg svekra, ali uspjelo joj je u posljednji čas zatomiti taj smijeh.

Kada je gospođa Emilija podijelila juhu, zapitala je, nadajući se pohvalama: – Dakle: draga Helena, kako vam se sviđa vaš novi dom?

– Vi ste se toliko trudili, draga mama – odgovorila je ona. – Nije važno, ja rado radim. Nadam se da ćete sve držati u redu i čistoći, kako moja posluga ne bi izgubila odviše vremena na čišćenje vašeg stana.

Hella ju je začuđeno pogledala. – Zar niste za mene uzeli u službu djevojku kao što sam vas zamolila u svom posljednjem pismu?

– Nisam to učinila. Taj stan je do sada uvijek držala u redu moja posluga, i to nećemo mijenjati. Da sam uzela novu djevojku, bio bi to nepotreban izdatak, a za mene nova muka dok bi je sve naučila.

– To bih je sama naučila, ne biste trebali vi.

Gospođa Emilija pogledala ju je s neopisivim podcjenjivanjem. – Taj pokušaj vjerojatno ne bi uspio.

– Ali draga majko, meni će u mom kućanstvu biti potrebna pomoć.

– Zašto? Moja posluga će na vrijeme očistiti sobe.

– No i u kuhinji mi netko mora biti pri ruci. Mora nabavljati stvari, čistiti povrće i prati suđe. Rado ću sama kuhati, to sam vam već pisala, ali osim kuhanja ima svakodnevno još i mnogo drugih poslova.

Gospođa Emilija se zlobno nasmijala. – Sve to nije potrebno, Helena! Vi ćete jesti s na Zabluda ma. Mi stanujemo u istoj kući i bilo bi besmisleno voditi dva kućanstva.

Hella se prenerazila i pogledala svog supruga. – Jesi li ti to znao, Franz? – zapitala je prestrašeno.

Njemu je očigledno bilo neugodno – Naravno, Hella! Nisam li ti to rekao?

– Ne, jer bih te ja tada zamolila da javiš svojoj majci da ja na to ne pristajem.

Gospođa Emilija se ratoborno uspravila. – A zašto ne, ako smijem moliti?

Hella ju je mirno pogledala. – Jer želim sama voditi svoje kućanstvo, a i sama kuhati za sebe.

Gospođa Emilija je slegnula ramenima. – Bit će vremena i za to onda kada se budete naučili voditi kućanstvo onako kako je to moj sin naučen. Do tada ćete se pokoravati mojim naredbama.

Hella je htjela nešto odgovoriti. No, Franz ju je pogledom zamolio da šuti, pa je ona suspregnula svoj odgovor.

Nijemo je jela i razmišljala o svom položaju.

Sigurno neće biti ugodno jesti uvijek u prisutnosti tih osoba koje joj očigledno nisu bile sklone, smatrajući je uljezom. Zalogaj će joj zapeti u grlu svaki puta kada se bude toga sjetila. Zar se doista morala pokoriti tome? Uredili su njezin stan, i ne pitajući je što bi ona željela. Odlučivali su bez nje o njezinom kućanstvu. Zar joj je Franz to smio prešutjeti? Prije je ona mogla postaviti svoje uvjete. Sada se morala pokoriti. Na kakav će je život ovdje osuditi? Tko je mogao tražiti od nje da se šutke pokori svemu onome što su od nje tražili? Iskreno se naljutila.

Odlučila je da će zamoliti Franza, da se s njome odseli u novi stan, jer ovo nije vodilo ničemu dobrome. Osjećala je da se neće moći uvijek tako svladavati kao danas slušajući taj čudan način na koji su razgovarali s njom.

– Pružite mi kompot, Helena – začula je iznenada glas svog svekra. Trgnula se iz svojih pobunjeničkih misli.

Pružila mu je zastrašeno i rekla iznenađeno: – Zašto me zapravo uvijek zovete Helena?

– Pa kako bih vas inače zvao?

– Hella!

– To neću učiniti. Smiješne su te kratice imena.

Sada se Hella morala nasmijati. – Ja sam krštena na ime Hella. To nije kratica.

– Ali je ipak glupo – odlučno je ustvrdio Bossneck. – Mi ćemo vas zvati Helena. Hella se ovdje nitko ne zove.

To je bilo više no što je Hella mogla podnijeti. Pogledala je hrabro i ponosno starog gospodina. – Morat ćete mi ipak ostaviti moje ime, jer se ubuduće neću odazivati na drugo. Promijenila sam prezime svog oca za vaše, ali nitko me ne može prisiliti učiniti to i sa imenom koje su mi roditelji nadjenuli. I to samo zbog toga, jer se vama ono ne sviđa.

Cijela obitelj, uključujući i Franza, gledala je s užasom mladu ženu koja se usudila suprotstaviti tom tiraninu i još ga k tome i prekoriti. Sam kućegazda je stao hvatati zrak poput ribe na suhom. Njegovo je lice postalo modrocrveno kao da se guši. Tada je šakom udario o stol i bijesno zaviknuo glasom koji se lomio: – Više poštovanja, molim vas! Zabranjujem vam taj ton, razumijete li?

Hella je sada bila vrlo blijeda, ali ga je ipak netremice mirno gledala. – A ja bih vas zamolila, ne zaboravite da sam ja dama – odvratila je odlučno.

– Dama! Kakva dama? Vi ste član moje obitelji, i dužni ste mi poštovanja. – Helia je htjela nešto odgovoriti, ali prije no što joj je to uspjelo, on je bijesno viknuo: – Ne dopuštam da mi itko od mojih proturječi! A najmanje žensko biće!

Hella se dugo ogledavala u krugu. Obje su žene sjedile spuštenih očiju, i nisu se usuđivale gledati. Franz je imao crvenu glavu, ali nije rekao ni jednu riječ u obranu svoje žene. Ona je uvidjela da je osuđuju zbog toga što je proturječila ocu. Smatrali su da je ponašanje njezinog svekra posve u redu. On je imao neograničenu vlast nad njima.

Zar su obje žene zbog toga djelovale tako tupo i glupo, jer su uvijek bile potiskivane kao neuračunljiva bića? To ona nije smjela dopustiti. Trebalo se braniti od samog početka, inače će za kratko vrijeme postati ropkinja kao što su one bile.

Ustala je, maknula tanjur i krenula prema vratima.

– Što to znači? Zašto bježite? – viknuo je on bijesno za njom.

Ona je okrenula prema njemu svoje blijedo, ali mirno lice. – Dopustit ćete mi da se povučem dok se ne smirite. Ako želite da vam ubuduće ukazujem poštovanje, ne smijem vas gledati u stanju u kojem ne možete vladati samim sobom.

Rekavši to, ona je izašla i krenula u svoj stan. Umorno je pala na stolicu i stala razmišljati o svom položaju.

Dolje u blagovaonici je neko vrijeme vladala užasna tišina. Napokon je Ernst Bossneck bacio nož i vilicu daleko preko stola i naglo ustao. Bijesno je divljao po sobi i mlatarao rukama. Zahvatio ga je nastup bijesa koga se njegova obitelj tako plašila. – Ona to meni! Ta osoba! – vikao je u lice svom sinu i pravi vodopad bijesa sručio se na njegovu glavu.

Franz nije odgovorio ni jednu jedinu riječ. Znao je da se njegov otac najbrže umiri ako mu se dopusti da se ispuše. Ljutio se na Hellu što je svojim prigovaranjem izazvala ovu scenu. Bit će to doista prekrasno ne bude li se urazumila. Morat će s njom ozbiljno porazgovarati.

Njegov se otac napokon umirio, sjeo za stol i nastavio jesti. Meso je bilo i odviše sočno, a da bi dopustio da ga ta bezobrazna osoba ometa u uživanju. Već će joj on istjerati taj prkos. Bio je siguran u sebe.

– Kažem ti – rekao je sinu – moraš od samog početka uzeti uzde u ruke, inače nećeš moći ništa poduzeti protiv nje. Zahtijevam od tebe da svoju ženu odgojiš onako kako to dolikuje solidnoj obitelji. Žena se mora naučiti slušati, i ne smije prigovarati. Moram te najozbiljnije zamoliti da me ubuduće poštediš takvih scena, jer ne želim sebi pokvariti svaki obrok.

Franz se usudio pokušati ispričati Hellu. – Smiri se, oče! Hella se samo ljutila, što je nisi htio zvati njezinim imenom.

– Ne govori gluposti! – Hella! Smiješno, nikada još nisam čuo takvo ime. To je onaj glupi moderni običaj da se imena krate i osakaćuju. Što se mene tiče, neka se zove kako hoće. Ako joj se ime Helena ne sviđa, zvat ću je »gospođo snaho«. No neću još jednom dopustiti da sa mnom razgovara u tom tonu. Objasni joj to.

– Hoću, oče! – Nakon tih riječi Franz je krenuo u svoj stan. Hella je još uvijek sjedila kao ukočena na stolici, i nije rekla ni jednu jedinu riječ kada je njezin suprug ušao.

On je nekoliko puta prošetao sobom promatrajući je skriveno sa strane. Napokon je stao.

– Tvoj prvi nastup bio je izvanredan, Hella! To si trebala izbjeći. Moram te ozbiljno zamoliti, da ubuduće ne govoriš tim tonom s mojim ocem. On ne podnosi da mu netko proturječi.

Začuđeno ga je pogledala. Bila je duboko uvjerena da je on u sebi na njezinoj strani, iako je šutio zbog svog oca. Tek je sada shvatila, da se prevarila. – Ne možeš valjda ozbiljno zahtijevati da mirno podnosim grubosti tvog oca. Bude li on pristojan prema meni, neće se trebati potužiti na mene. No neću dopustiti da me netko tiranizira.

– Ne budi tako osjetljiva. Pa mi se svi njemu pokoravamo.

– I time dižete despotizam oca do krajnjih granica. Žalim tvoju majku i sestru, iako one mirno podnose takvo ponašanje. – Kod nas važe stari dobri običaji – rekao je on strogo. – Žena se mora pokoravati mužu.

Ona ga je začuđeno pogledala. – Misliš li time reći da i ti dijeliš stajalište svog oca?

– U stanovitom smislu da. Moraš i sama priznati da do sada još nisam iskoristio prema tebi svoje pravo gospodara. No, i ja ću zahtijevati potpunu poslušnost od svoje žene, dođem li u položaj da budem morao zapovijedati. Ovisit će o tebi hoćeš li ispunjavati moje molbe, ili ću ih morati pretvoriti u zapovijedi.

– Uvijek ću izvršavati razumne želje – odvratila je ona tiho.

– Nadam se. Molim te, dakle, da ubuduće s mojim ocem razgovaraš na drugi način. Mi smo ovisni o njemu. Stanujemo u njegovoj kući. Dakle, moramo imati obzira prema njemu.

– Sve dok tvoj otac ne bude zanemario pravila pristojnosti, neće se morati žaliti na mene. Više od toga ti ne mogu obećati.

– Ti si tvrdoglava.

Uhvatila ga je za ruku. – Nemoj to govoriti, Franz! Nikada se nisam suprotstavljala ničemu što je bilo razumno. Ali ja sam slobodan čovjek, pa ako se nečemu moram pokoravati, tada to želim činiti iz uvjerenja. – Zar ne bi radi mene mogla malo popustiti? Na taj ćeš način učiniti iz mog doma pakao.

Ona je ustala i zagrlila ga. – Učinit ću ono što mogu, najdraži! I to samo zbog tebe – rekla je nježno i meko.

On ju je čvrsto zagrlio i poljubio. – Tako je dobro, mišiću!

Ona je prislonila svoj meki, žarki obraz na njegov. – Franz, zar baš moramo stanovati s tvojim roditeljima? Moram ti priznati, od kada znam da im nisam dobro došla, plašim se života u ovoj kući. Tvoja majka mi ne dopušta ništa raditi. Nisam imala pojma da ćemo i uvijek zajedno

jesti. Pa mi ne pripadamo jedno drugome, ako budemo morali neprekidno biti zajedno s tvojim roditeljima. Što ću ja ovdje ako tvoja majka sve radi i nadgleda?

– Mene usrećiti, draga, mila ženice! Meni kratiti dosadu.

– Franz, to je posve lijepo za vrijeme odmora. Ali dok si ti na poslu, ja se ipak moram nečim pozabaviti. Budi dobar, najmiliji moj, potražimo drugi stan.

On se naljutio. – To je glupost, Hella! Zbog tvojih mušica ne mogu promijeniti sve svoje odluke. Na to ne možemo ni pomisliti.

– Franz, plašim se za našu sreću, budemo li ovdje ostali. – Već ćeš se s vremenom snaći. Ne otežavaj mi život. Nisam se zato oženio tobom. Onda sam mogao uzeti i Elsu Kleefeld.

– Franz!

– Da, to je istina! Zar ćeš se naljutiti na mene zbog tih nekoliko riječi?

Ona je nijemo odmahnula i duboko uzdahnula. On ju je poljubio u obraz.

Tog je trenutka ušla njegova majka. On se zbunjeno uspravio, i odgurnuo Hellu. Bilo mu je neugodno, što ga je majka zatekla u tom položaju. Stara dama gledala je ljutito i hladno mladi par. – Hoćete li mi dati ključeve vaših sanduka, gospođo snaho! Moramo ih otvoriti.

– Zar za to nema vremena do sutra, mama? Umorna sam, mi putujemo već od jutros od pet sati.

– Vi mi niste potrebni. Berta će mi pomoći.

– Htjela bih vam prištedjeti taj trud.

– Nije važno. Moramo još danas otvoriti sanduke, i staviti stvari na mjesto, da bi napokon nastao red.

– Pa ja ću se sama pobrinuti za to. Ne mogu dopustiti da se i dalje mučite zbog mene. Molim vas, pošaljite mi gore jednu od služavka. Ona će mi pomoći. – Djevojke sada nemaju vremena. Mi to možemo i same učiniti. Ako ste umorni, ne dajte se smetati.

– Ne, doći ću. Bit će najbolje, ako sve odmah stavimo na pravo mjesto.

– Za to ću se ja pobrinuti. To mirno prepustite meni.

Hella se ugrizla za usne. Dakle i njezino osobno vlasništvo trebalo je srediti po ukusu njezine svekrve. To će biti zanimljivo! Napokon, bilo je svejedno kamo će smjestiti sve njezine dražesne umjetničke predmete. Ionako će djelovati strano u toj hladnoj okolini, jednako tako kao i ona u ovoj kući.

Dok je odlazila po ključeve, ona se sjetila svog oca. Osjetila je toplu, goruću čežnju za njim. Kad bi smjela samo trenutak položiti svoju glavu na njegove grudi. Kada bi je on bar malo utješio i ohrabrio. Što bi njezin dobri otac rekao, da je bio svjedok njezina dočeka u ovoj kući? Sigurno bi se i on pun užasa ogledavao po tim strašnim sobama, u kojima je sve svjedočilo o uskogrudnosti i hladnoći njihovih stanovnika. A Sven? On bi sigurno nabrao prijeteći čelo kada bi saznao kako se njezin svekar ponašao prema njoj. On sigurno ne bi ostao tako hladan kao njezin suprug.

Bila je prava sreća što se ova dvojica muškaraca koji su tako iskreno voljeli Hellu nisu nalazili ovdje. To bi za nju bilo još mnogo užasnije. Tako je bar patila sama.

Emilija Bossneck se u međuvremenu obratila svom sinu.

– Otac te očekuje u četiri sata u tvornici. Nemaš više mnogo vremena. Požuri!

– Dobro, majko, bit ću točan.

– Tvojoj ženi očigledno ne odgovara, što se ja ovdje gore brinem za red. No morat će se pokoriti, jer što će inače biti od vašeg kućanstva.

– Moja će ti žena biti zahvalna, čim shvati tvoje dobre namjere, majko! Ubrzo ćeš je naučiti kako sve treba uraditi. Tada će se ona moći sama brinuti za svoje kućanstvo.

Gospođa Emilija pomakla je stolicu, jer nije stajala na pravom mjestu. – Tako to brzo neće ići. Teško je prevladati sklonost prema neredu. Pogledaj, rukavica tvoje žene leži na stolu, stolice stoje nasred sobe a stolnjak je pomaknut. Teško će je biti naučiti kako sve to treba izgledati.

– Ne gubi strpljenje. Hella je odrasla bez majke. Pokaži razumijevanje prema njoj.

– S time sigurno neću daleko doći. Hella je ponovno ušla u sobu s ključevima.

Njezina svekrva je stala praviti red u sobi, pa je Helli pružila njezinu rukavicu. – Za šešire i rukavice određen je ovaj ormar. Molim vas, ne puštajte stvari uokolo, već ih spremite na pravo mjesto. Samo se tako može sačuvati red.

Hella je nijemo prihvatila svjedoka svoje neurednosti iz ruke svekrve, i spremila ga u pretinac ormara.

– Sići ću sada po Bertu. Cim dođemo gore, odmah ćemo započeti.

Hella je samo nijemo kimnula, a kada je njezina svekrva izašla, ona je pristupila prozoru. On je gledao u vrt, koji je izgledao u jesenskom raspoloženju hladan i gol. Mlada se žena stresla. Toliko je toga morala nadvladati u toj hladnoj i žalosnoj okolini. A pri tome joj nije preostajala ni utjeha što se njezin muž nalazi uz nju. Osjetila je kako se između nje i njezinog supruga stalo pojavljivati neko otuđenje, pa ju je obuzeo strah pred budućnošću. Još nije bio prošao ni prvi mjesec njezinog braka, a već se rastrgao ružičasti veo koji je prekrivao svakidašnjicu. Branila se od osjećaja užasnog razočaranja koji se stao rađati u njoj. Sa strahom je odbacivala misao o tome da je njezin suprug posve drugačiji no što joj se činio u njezinoj bezgraničnoj sreći. Nije se smjelo dogoditi da joj on postane stran i nerazumljiv. Što bi tada postalo od nje? Sigurno je najvećim dijelom ona bila kriva za sve. Njezina fina duša patila je zbog tog razdora u njezinom srcu, ali ona je bila hrabra. Sabrala se, i prekorila samu sebe.

Nije li bilo glupo pokvariti sebi životnu radost zbog takvih sitnica? Ona je sada pripadala svom suprugu, pa se morala pomiriti s prilikama u kojima će živjeti.

Neugodno, neprijateljsko ponašanje njegovih roditelja možda se moglo pripisati tome što su bili razočarani da Franz nije doveo u kuću snahu koju su oni željeli. Nije bilo pametno od nje, što je razljutila svog svekra. Zar je bilo važno kojim su je imenom ovdje zvali? Nije smjela odmah nastupiti tako ratoborno, pa ne bi došlo do one ružne scene.

Nije se trebala čuditi, što se Franz naljutio i nije pristao uz nju.

Sama je sebi govorila kako nije u pravu. A spoznati pogrešku i ispraviti je bilo je za nju isto.

Pogledala je gdje je Franz. On je stajao kraj drugog prozora, i također Ijutito gledao napolje. Brzo mu je pristupila, objesila se za njegovu ruku i zamolila ga: – Franz!

On je okrenuo glavu i pogledao je. – Što želiš, Hella?

– Oprosti mi, Franz, što sam ti priredila neugodnosti. Trebala sam postupati obzirnije. Ubuduće ću se potruditi da budem mirna i prijazna, i ako me netko uvrijedi. Zbog tebe ću se pokoriti. A sada se više ne ljutiš, zar ne?

On ju je privukao k sebi, i sa smiješkom pogledao njezino milo lice. Ona je doista bila mila i draga. Isplatilo se zbog nje podnositi i neke neugodnosti.

Njezina dražest još je uvijek dovoljno snažno djelovala na njega, pa se njegovo raspoloženje okrenulo u njezinu korist. Nije slutio da on tu ženu zapravo nije shvaćao. Njegova ljubav odnosila se na Hellinu lijepu spoljašnjost, a nije imao pojma o bogatstvu njezine duše. Htio je imati ženu koja će svojom ljepotom i dražesnim brbljanjem odagnati dosadu svakodnevnog života. Ženu koja će uvijek biti spremna šaliti se i maziti, kad god mu se to prohtije, a koja mu inače ni u čem ne bi smetala.

Nije shvaćao da je Hella očekivala nešto posve drugo od braka. Poljubio ju je u obraz. – Budeš li dobra, mila, neću se više ljutiti. Sretan sam što si se urazumila. Potrudi se malo, pa će sve biti u redu. Prije svega, nemoj proturječiti mom ocu. Neka govori što hoće. Pogotovo kad je

zle volje. Tada će se brzo opet umiriti. – Ali sada moram u tvornicu. Kada se večeras budem vratio, želim te naći dobro raspoloženu. – Još ju je jednom poljubio, a ona mu je kimnula sa smiješkom. No, nije joj baš bilo lako nasmiješiti se. Gospođa Emilija Bossneck stupila je ukočeno i hladno u sobu u kojoj su se nalazile Helline škrinje. Hella je ušla za njom, čvrsto odlučivši da se neće dati izazvati. Nije dopustila ni da Bertino neraspoloženo lice djeluje na nju.

Otvorili su prvi sanduk. U njemu je bilo Hellino rublje. Gospođa Bossneck stala je pažljivo razgledavati lijepo složene pakete. Fini vez i čipke na rublju nisu joj se sviđali. To je stajalo mnogo novaca, a neće dugo izdržati.

– Te vam stvari neće prirediti mnogo radosti, snaho! Vidi se da nemate majku koja bi vam svojim iskustvom pomogla.

Hella se nasmiješila. – O, to su vrlo trajne stvari. Ja takvo rublje nosim već godinama.

– Materijal je možda dobar, iako baš nije neophodno potrebno da nosite svilu. Ali ovaj vez i čipke, rastrgat će se nakon nekoliko pranja. Moja kćerka i ja nosimo samo čipke, koje smo same kačkale. One su najtrajnije i najčvršće.

– Mukotrpan je posao sam izraditi čipke.

– Svejedno je da li čovjek u neradu skrsti ruke u krilu, ili za to vrijeme nešto korisno radi.

– Otac nije nikada dopuštao da kačkam. On to nije podnosio.

– Muškarci se naravno ne razumiju u to. – Zar nije neugodno nositi takve čipke? Čini mi se da one moraju žuljati kožu.

– To samo zamišljate. Treba uzeti meki konac. U svakom slučaju, moći ćete uskoro početi kačkati čipke umjesto ovih. Morat ćete ih brzo zamijeniti.

– Pa tada mogu dati umetnuti nove čipke. Gospođa Emilija je energično položila pred

sebe noćnu košulju i strogo pogledala Hellu. – Dati? Nadam se da ćete sami krpati svoje rublje. To radi svaka uredna domaćica. To je tako običaj u mojoj kući, i vi ćete se toga držati.

Hella je hrabro progutala svoje neraspoloženje zbog njezinog tona. – Pa za sada je sve u redu. Kada bude trebalo moći ću se pozabaviti time.

– Nadam se. A kako je to bilo kod vas, kod vaše kuće?

– S vremena na vrijeme dolazila bi švelja i sve bi uredila. Čovjek plati i riješi se mukotrpnog posla.

– Pa što ste, zaboga, radili cijeli dan? Hella je zamišljeno gledala pred sebe. –

Imala sam mnogo posla. Moj je dan bio ispunjen. Otac i gospodin Andersen brinuli su se da mi ne bude dosadno.

Emilija Bossneck je slegnula ramenima. Njezina snaha je trošila vrijeme na gluposti.

Zabluda Pružila je kćeri hrpu rublja. – Berta, odnesi ovo u ormar za rublje. Gore lijevo u prvi pretinac.

Sama je podigla hrpu posteljine i pošla za svojom kćerkom. Prepustila je Helli odluku hoće li ih slijediti ili ne. Hella je također podigla naramak rublja i pošla za njima. Ona i Berta dovukle su zatim ostalo rublje, a gospođa Emilija je sve slagala uredno u ormar.

Kada su sve smjestile, otvorile su drugi sanduk. Tu su se nalazili različiti ukrasni predmeti. Mlada je žena vadila komad po komad i pružala to obim ženama. Sa žalošću se sjećala toga kako je, kupujući te predmete, zamišljala svoju kuću.

Kako će čudno djelovati fini porculan iz Kopenhagena u toj hladnoj okolini. A tek ta engleska vaza sa finim reljefima na tamnoj pozadini. Ili pak nježna pariška bronca i originalni perzijski tanjuri. Sve to neće odgovarati ovoj okolini. Umalo što nije proplakala. Njezina svekrva je očigledno nezadovoljna nosila komad po komad u sobe, i stavljala ih sa ravnodušnošću, nalik vandalizmu, na bilo koje mjesto.

Hella je pažljivo odmatala stvari. Pojavio se gipsani odljevak njezine ruke koju je izradio Sven Andersen.

Berta je kriknula ugledavši bijelu ruku. – Što je to? – zapitala je njezina majka, zureći također u ruku.

Hella je podignula predmet i pružila ga obim ženama. – To je moja ruka.

– Vaša ruka?

Majka i kćerka zurile su bez riječi u taj odljev krasne djevojačke ruke.

Hella se morala srdačno nasmijati. Makar da je i njezin život ovisio o tome, ona ne bi bila mogla suspregnuti taj smijeh promatrajući ta užasnuta ženska lica.

Stavila je svoju ruku kraj gipsane. – Uvjerite se – govorila je obim ženama. – To je doista kopija moje ruke.

Gospođa Emilija se ukočila. – To je vjerojatno vaš otac učinio.

– Ne, već gospodin Andersen.

Berta je još jednom kriknula. – Vjerojatno ste mu poslužili kao model! – užasavala se.

Hella ju je začuđeno pogledala. – Ne znam što time mislite reći, draga Berta! Naravno da je ova ruka modelirana po mojoj. Gospodin An" dersen ju je kopirao i za svoje najnovije djelo. Ako to nazivate »biti modelom«, tada sam to bila. Obično se pod tim podrazumijeva nešto drugo. Nije rijetko da gospođe daju modelirati svoje glave i ruke. Moj otac je to često činio. – Hvala Bogu, što to kod nas nije običaj. Ja ne bih mogla pristati na to – izjavila je slegnuvši ramenima gospođa Emilija.

– Ni ja – rekla je ozbiljno Berta. Hella ih je pogledala sa smiješkom. Zar bi one mogle dovesti u iskušenje nekog kipara? Teško da bi itko od njih osjetio volju modelirati ta neprivlačna lica ili te kratke, mršave ruke s grubim prstima.

Hella je pažljivo sama odnijela u svoju sobu gipsani odljev, i položila ga na sigurno mjesto. Činilo joj se kao da joj je neki potajni pozdrav vratio hrabrost. Nježno je trenutak privinula svoj žarki obraz uz ruku zatvorivši pritom oči.

Tada joj se pričinilo kao da je pred sobom ugledala Svena koji ju je prestrašeno gledao i pitao: »Jesi li sretna? Tada ću to biti i ja.«

Ona se lagano uspravila i zamišljeno prešla rukom preko čela i očiju.

Trebala je odbaciti misao na Svena Andersena! Nije smjela dulje razmišljati o njemu. To nije bilo dobro. Naročito ne u raspoloženju u kojem se danas nalazila. Brzo se vratila u drugu sobu da bi u radu zaboravila na sve to.

Neko su vrijeme vadile šuteći stvari iz sanduka. U slijedećem su se nalazile slike. Gospođa Emilija ih je odmah sama objesila na zidove. Oboružana čekićem i čavlima ona se penjala po ljestvama, da bi ovjesila sliku gdje bi slučajno našla mjesto. Najvažnije je bilo ako je jedan okvir odgovarao drugome. Što je pri tom činila užasne greške, to Hellu nije moglo iznenaditi. Nije obraćala pažnju ni na to da li su slike dobro osvijetljene i da li se nalaze na pravoj visini.

Na neukusnim tapetama slike naravno nisu dolazile do izražaja. Hella je sva očajna gledala jedno umjetničko djelo za drugim. Zar je doista morala šuteći sve to trpjeti? Zar su mogli zahtijevati od nje da to mirno svakog dana promatra, a da se ne buni? Zar je bila prisiljena živjeti u toj okolini? Bez i najmanjeg prigovaranja dijeliti s voljenim čovjekom skromnu sudbinu i biti sretna pri tom. Međutim ta kuća, čije uređenje sigurno nije bilo jeftino, djelovala je na nju poput čovjeka bez duše.

Kada bi bar jednu od soba mogla urediti po svom ukusu. Urediti jedan kutak u kome bi se dobro i ugodno osjećala. Mjestance kamo bi mogla pobjeći sa svojom željom za ljepotom! Na primjer, u onu malu sobu u kojoj su se nalazili sanduci. Sigurno ona nije služila ničemu.

Tapete u njoj bile su jeftine, mnogo jeftinije nego u drugim sobama. Prepustili su soboslikaru neka sam o svemu odluči. I baš zbog toga to je bila najukusnija soba u čitavom stanu. Tapete su bile pješčane boje s tamnim crtama u istom tonu.

Kada bi bar tu sobicu mogla urediti po svom ukusu! Možda je mogla svoju svekrvu zamoliti za to.

– Što se nalazi u ovom malom sanduku? – prekinula je gospođa Emilija njezino oklijevanje.

Helline su oči zasjale. – Najljepše i najskupocjenije što posjedujem. Divno umjetničko djelo!

– Tako – primijetila je stara gospođa – ne znam kamo bih više s tim svim takozvanim umjetničkim djelima. Malo ste odviše toga nabavili.

– Ali sve je lijepo što sam donijela.

– Zar je to zaista dragocjeno?

– Za mene je to od neprocjenjive vrijednosti. Ovo mi je gospodin Andersen poklonio za vjenčanje.

– Pa, on vjerojatno ne može poklanjati milijune.

Hella se nasmiješila i otvorila sanduk. Bila je čvrsto uvjerena da će obje žene odbaciti svoj prezirni izraz ugledavši Svenovu »Djevojku s biserom«.

Šuteći je izvadila, uz pomoć Berte, teški mramorni kip iz sanduka. Polagano je skinula s njega slamu i platneni omotač. Duboka tišina.

Hella je oduševljeno promatrala divni djevojački lik i podignutih očiju očekivala njihovo ushićenje.

– Divno, zar ne? Jedinstveno! Nije li to. . . Riječi su joj zapele. Prezirna lica majke i kćerke promatrala su lijepi djevojački kip. Svjetlo je davalo život žućkasom mramoru, pa se činilo kao da kip živi. Hella je nježno pogladila glavu kipa.

Tada je gospođa Bossneck uspjela ponovno progovoriti. – Pa nećete to valjda postaviti u svoj stan – zapitala je prezirnim pokretom ruke.

– Zašto ne? – čudila se Hella.

– I to još pitate? Zar ne shvaćate da se to ne može javno pokazivati? Morali biste se stidjeti, što uopće izlažete nešto slično kraj sebe.

Hella je pogladila čelo, kao da želi nešto izbrisati, a žarko je rumenilo stalo polagano bojiti njezine obraze. Stidjela se zbog uskogrudnosti tih žena koje su se usudile vrijeđati to umjetničko djelo. Srce ju je boljelo, što su postojali ljudi s tako niskim osjećajima. Kada je gospođa Liebentrut na svoj smiješan način govorila o »kamenim lutkama«, ona se još mogla tome smijati, jer stara žena nije bila obrazovana. Međutim ponašanje Berte i njezine majke neizmjerno su je ogorčili.

Polagano, kao da ga je htjela zaštititi, ona je prostrla laneni pokrivač preko kipa.

Iznenada se nečega sjetila. – Hoćete li mi ispuniti jednu želju, majko? Stalo mi je do nje, a vama to neće biti teško učiniti.

Gospođa Emilija namrštila je lice. – Što želite?

– Prvo jedno pitanje. Za što je određena ova soba?

– Kasnije će jednom biti dječja soba.

– Znači, za sada ne služi ničemu. Molim vas, prepustite je meni. Ja ću sve te suvišne predmete ostaviti u njoj, a i ovaj kip da se nitko ne bi zgražao zbog njega. Uredila bih tu sobu za sebe. Molim vas, dopustite mi to.

Gospođa Bossneck je neko vrijeme razmišljala. To je doista bilo najbolje. Na taj način maknut će iz drugih soba nepotrebne predmete koji su služili samo za skupljanje prašine. Prije svega sakrit će se ovaj užasni mramorni kip. Pa ta kćerka umjetnika mogla bi taj užas izložiti u svojoj primaćoj sobi, a tamo bi ga vidjeli prijatelji obitelji.

– Učinite to, ako želite. Ionako još nema pokućstva za tu sobu.

– Ako dopustite, pisat ću ocu da mi sve potrebno pošalje iz Berlina. – Kako želite. Naredit ću da još večeras iznesu sanduke, pa tada možete staviti unutra sve ovo što bi inače ovdje stajalo.

Hella je bila presretna što je to postigla. Sada je bar jedan kutić mogla urediti za sebe. Postat će to prava kutijica za dragulje, Isola bella usred tog mora neukusa.

Odmah sada zamolit će svog oca, neka joj pošalje namještaj i sagove. Naravno, on nije smio saznati zašto je to Helli bilo potrebno. Jedno je sigurno znala: dokle god to bude mogla, sve će učiniti da spriječi dolazak svog oca ovamo. Morala je prvo izboriti za sebe povoljniji položaj. Otac nije smio znati kako ovdje postupaju s njom. On bi bio neizmjerno zabrinut zbog nje, a ne bi joj mogao pomoći.

Otposlala je veselo pismo kući, naručila potrebne stvari i pisala o nevažnim sitnicama duhovitim riječima. Raspitala se za Svena i gospođu Liebentrut, kao i za očevo zdravlje.

Dok je pisala, ponovno se ražalostila, pa je odložila pero i stala plakati, sakrivši lice rukama.

Sa čežnjom je mislila na svoj roditeljski dom. Zašto nije tamo ostala? Tamo gdje je bilo pravo tlo za njezin procvat. Da će ovdje uvenuti, osjećala je sa sigurnošću. Ličila je na biljku koju su presadili na neplodno tlo. Ona će povenuti poput nje. Prošlo je više od šest mjeseci kako je Hella boravila u kući Bossneckovih.

Za njom je ležalo teško vrijeme. Sva nastojanja da osvoji obitelj svog muža ljubaznošću i prijateljstvom, izjalovila su se. Još su uvijek s njom postupali, kao s nekim koji samo remeti njihov mir. Morala je moliti za svaku riječ, i još biti sretna ako se pri tom nije radilo o skrivenim pritužbama ili čak o direktnom neprijateljstvu. Činilo se kao da se svi smatraju ovlaštenim davati joj pouke. Htjeli su je preodgojiti za »solidan građanski život«. Pri tom su još mislili kako čine dobro djelo. Nije protekao ni jedan dan, a da joj se nije nešto neugodno dogodilo.

Uglavnom to je bio njezin svekar. On joj nije mogao oprostiti poraz onog dana kada je stigla. Neprekidno ju je ponižavao. Njegov povrijeđeni ponos nije joj mogao dovoljno dokazati da je on gospodar u kući. Obje žene su na najsitničaviji način nastojale dokazati svoje nerazumijevanje prema njoj. Hella je morala sakupiti svu svoju strpljivost, da se ne bi u žarkom bijesu oduprla tom nepravednom ponašanju. Međutim, ona je svom suprugu, a i samoj sebi, obećala da će se svladati, pa je tako uvijek ponovno potiskivala svoj opravdani bijes.

U početku ju je bar Franz ponekad hrabrio. Tješio ju je i milovao, kada bi ostali sami gore u svom stanu. No, kada je sva ta sitničavost i prezir stala djelovati na Hellino raspoloženje, tako da je svakog dana postajala sve ozbiljnija i tiša, ona mu je počela dosađivati. Dok ju je u prvo vrijeme uvijek pratio u njihov stan, sada je običavao sve češće odlaziti s ocem u kavanu, gdje se sretao s prijateljima.

Tada bi ona sama sjedila kod kuće puštajući maha svojim tužnim mislima.

U posljednje se vrijeme pojavilo još i nešto novo. Elsa Kleefeld je sada često posjećivala »dobru tetku Bossneck« i »dragu Bertu«. Ponekad je znala ostati i na večeri, jer su je one žarko pozivale. Tada bi sjedila nasuprot Franza i gledala ga čeznutljivo. Ljepša zbog toga naravno nije postajala. Ali Franz je ipak bio polaskan time.

Njegova majka i sestra povjeravale su mu sve što je Elsa govorila o njemu. On je za nju bio »taj ubogi, zavedeni čovjek«, koji je dopustio koketi da ga uhvati u svoje mreže. A ona nije bila vrijedna od vezati mu ni cipele. Zbog te žene on nije spoznao pravu ljubav, koju je jedna druga osjećala prema njemu i koja će potrajati do kraja njezina života.

Kada bi Elsa ostajala na večeri, Franz ne bi izlazio. On bi tada ostajao dolje, prepustivši Helli odluku hoće li ostati ili otići. Ispočetka je mlada žena još ostajala, ali kako nisu obraćali pažnju na nju, već samo ogovarali svoje poznanike, što je njoj bilo mrsko, ona se počela povlačiti u sebe i neprestano šutjeti.

Franz bi tada bio radostan i živahan, te bi s Elsom brbljao o tisuću nevažnih sitnica. S Hellom bi govorio samo kada bi ga ona nešto zapitala.

Jednom mu je ona zbog toga prigovorila. Tada se on naljutio. – Zar mi ne želiš priuštiti ni tu malu razonodu? Pa ti mi svojim lošim raspoloženjem zagorčavaš život i činiš ga žalosnim.

Helli su navrle suze na oči. – Pa ja ništa ne činim da bih te oneraspoložila.

On se podrugljivo nasmijao. – Naravno da ne. Samo što se pri najmanjoj sitnici, kao upravo sada, rasplačeš. Izigravaš neshvaćenu ženu, i kvariš mi svojim lošim raspoloženjem život. Elsa je posve drugačija. Iako sam ja za nju izgubljen, ona to ipak ne pokazuje i uvijek je dobre volje, jer me ljubi. Ona se ne da svladati od svoje tuge. Ti pak samo koješta razmišljaš, pronalaziš svoje razloge za neraspoloženje, pa izgledaš poput žalosne vrbe. Dovraga, tko to može izdržati!

Nakon toga se neko vrijeme trudila da bude dobro raspoložena, ali to nije baš mnogo koristilo, iako bi njezin suprug tada neko vrijeme bio nježniji s njom. Sa strahom, koji je svakog dana rastao Hella je zamijetila da se između nje i njezina muža diže sve više zid. Jedva da su mogli jedno drugom pružiti ruke preko njega. Ona je bila odrasla okružena nježnom ljubavlju. Ni dašak nije pomutio njezin život, sve dok nije napustila svoj dom. Sve je to užasno djelovalo na nju. Sada se sve to tako promijenilo!

Najveću bol priređivalo joj je saznanje o nevrijednosti njenog supruga. Svakim danom postajalo joj je sve jasnije da Franz ne posjeduje one plemenite odlike, kojima ga je ona u svom oduševljenju ukrasila. Sve je više blijedila slika koju je ona o njemu stvorila. Pred njom se sve češće pojavljivao Franz Bossneck onakav kakav je doista bio: površan, željan užitka i tašt, lišen svih dobrih muških osobina i plemenitosti. Žalosnim očima uvijek bi ponovno promatrala svog idola, nastojeći iz krhotina stvoriti novog. No, to joj nije uspijevalo.

Hrabro se borila protiv jasne spoznaje svog položaja. Što će biti od nje, ako se to tako nastavi?

A sve je to morala snositi sama. Otac je neprestano tražio da mu piše o sebi. Isprva mu je lagala. Bilo joj je dobro, i bila je sretna. Ali tada Rasmussen više nije bio zadovoljan tim pismima. I predobro je poznavao svoju Hellu, a da ne bi mogao između redaka pročitati da je nešto muči. Odlučio je posjetiti Hellu, i sam provjeriti njenu situaciju. Jednog joj je dana to pisao, i najavio svoj dolazak za kratko vrijeme.

Hella se prestrašila. Otac nije nikako smio doći. Nije smio vidjeti svoje dijete tako poniženo. Ona mu je smjesta odgovorila:

»Molim Te, oče, nemoj doći! Zaklinjem te! Moj odnos prema mom mužu i njegovim rođacima je težak, i Ti bi sve to samo još otežao, a ne bi mogao pomoći. Želim biti iskrena prema Tebi, dragi oče! Ja u svom braku do sada nisam doživjela ništa do razočaranja, ali jer sam se na to sama odlučila, moram snositi i sve posljedice. Ne brini zbog mene, oče! Ja ću već izići na kraj s time. Jednom moraju doći bolja vremena. Ali Ti ne smiješ doći ovamo. Ja to ne bih mogla podnijeti. Samo da te spriječim u tome, ja Ti sada iskreno pišem. Voli svoju Hellu, dragi moj oče! Da bar nikada nisam otišla od Tebe! Molim Te, nemoj Svenu ništa reći o toj mojoj ispovijedi. Samo Ti smiješ znati da sam pogriješila na svom životnom putu. Ali ja sam Tvoja kćerka. Ti si često govorio: dobar kapetan ne napušta svoj brod ako se on nasuče, već ga nastoji ponovno pokrenuti. Znaš li na što sada uvijek ponovno moram misliti? Na Svenovo djelo »Na neplodnom tlu«. Takva sam biljčica i ja. Zalutala sam na kameno tlo, a bila sam naučena na plodnu zemlju svog vrta. Zbogom, oče, pozdravi Svena, i ne zaboravi svoju Hellu.«

Na to joj je Rasmussen odgovorio divnim riječima koje su je utješile i vratile joj snagu. Na kraju je napisao:

»Ne želim Te pokolebati u Tvojoj odluci, moje ljubljeno dijete! I Tebe je zahvatila životna borba. Izdrži, i ostani vjerna samoj sebi. Budući da ti to ne želiš, ja neću doći, ali jedna Tvoja

riječ bit će dovoljna da požurim k Tebi, i zaštitim Te. Ti nisi sama. Tvoj te otac neće napustiti ma što se dogodilo. Sven te pozdravlja. On marljivo radi i ono što stvara divno je. »Na neplodnom tlu« je nagrađeno zlatnom medaljom, kao što Ti je on već pisao. Sven mi svakim danom postaje sve bliži i draži. Kada navečer sjedimo zajedno, gotovo ni o čemu drugom ne razgovaramo nego o tebi. Ti si među nama. Gospođa Liebentrut se s dirljivom odanošću brine za mene. Podnosi čak i »kamene lutke« od kada sam načinio tvoje poprsje, pa sada uživam gledajući ga. Ona često vlažnih očiju stoji pred poprsjem i govori: »Dragi profesore, ipak je dobro što vi to možete učiniti. Sada bar imamo našu Hellu kraj sebe. Samo je šteta, što ona ne može govoriti i smijati se.« Vidiš li, dijete moje, mnogo ljubavi leti u mislima prema Tebi. Neka Te to utješi. Piši mi često, i olakšaj sebi srce. Ljubi Te Tvoj vjerni otac.« Te tople riječi neizmjerno su godile Helli. Čeznula je za svojim domom. Kako bi divno bilo isplakati svu bol na očevim grudima! No, neće je pustiti odavde, a povratak bi bio još samo teži. Bolje je bilo da sve ostarile kao sada. Srce joj je stalo toplije kucati zbog toga što je netko i na nju mislio s Jjubavlju.

I ponovno je pokušala zadobiti ljubav i razumijevanje svojih novih rođaka, ali uskoro je uvidjela uzaludnost svega toga Sa svim svojim pokoravanjem nije postizala ništa do novih uvreda. Njen muž joj nije pokazivao zahvalnost za to, već ju je samo još više zapostavljao i rugao joj se. Ako je ponekad i osjetio potrebu za nježnošću, razljutio bi se ako ona ne bi smjesta uzvraćala njegove osjećaje. Govorio joj je da je tvrdoglava i prijetio da će joj već pokazati tko je gazda u kući.

S vremenom je sve to postalo nesnosno, pa se ona stala braniti i razmišljati kako bi sebi pomogla.

Najužasniji bili su joj posjeti poslije podne i takozvane »društvene večeri« s gospodom i damama iz kruga Bossneckovih poznanika..

Nisu je voljeli u društvu zbog toga što su vidjeli da je njoj ogovaranje mrsko. Osim toga, nisu joj opraštali što su je svi muškarci smatrali dražesnom i oblijetali je prilikom svakog susreta. Mlada je žena bila sretna kada je s nekim mogla porazgovoriti nekoliko pametnih riječi. Među gospodom pronašao bi se i po koji s kim se moglo razumno razgovarati. I tako se s radošću prepuštala tom rijetkom uživanju, iako joj je malograđanska zloba to pripisivala u grijeh.

Berta i njezina majka smatrale su svojom dužnošću upozoriti mladu ženu, da njezino slobodno ponašanje prema muškarcima i njezine ekstravagantne toalete pobuđuju nezadovoljstvo i daju povod za ogovaranje. O njoj je govorio cijeli grad. Naravno da su pri tom tajile da su baš one bile te koje su dovele Hellu na loš glas.

Budući da se to dogodilo u vrijeme, kada se prkos stao ponovno rađati kod Helle, ona se još više povukla iz društva tih malograđana. Nije sebi zbog toga dala uništiti one kratke satove zadovoljstva koji su joj činili život snošljivijim.

Doskora je pala u nemilost kod svih žena. Najveći neprijatelji bili su joj Elsa Kleefeld i njezina majka. Te dvije »plemenite« duše pobrinule su se za to da Hella bude posvema osamljena. Berta je svojoj prijateljici Elsi ogorčeno pričala o mramornom kipu i modelu ruke. Još je ponešto i dodala toj priči, a ostalo je učinila Elsa.

Sa značajnim pogledima, skrivenim tvrdnjama, slijeganjem ramenima i pogledom podignutim prema nebu, one su zamijesile lijepu ka Zabluda šu. Prema tome, bilo je dokazano kako je Hella služila kao model umjetnicima. Dame su se naravno potrudile i svojim muževima ispričati taj užas i upozoriti ih na pažnju prema toj opasnoj kokoti. Ali nisu kod svih postigle ono što su željele. Gospodi se baš zbog toga ta lijepa plava žena činila samo još pikantnijom, i oni su nastojali svim silama boraviti u njezinoj blizini. Dame su bile zbog toga neizmjerno uzbuđene, govoreći »dragim Bossneckovima« kako samo zbog njih izbjegavaju skandal.

Franz je jednako tako malo, kao i njegova žena, znao za ta ogovaranja. Majka i sestra su mu doduše ispričale kako je Hella neobljubijena kod dama, zbog svoga ljubeznoga i slobodnog ponašanja prema gospodi. Tom su prilikom dokazivale kako nisu posve bez mašte, jer su iskitile te izvještaje vlastitim osjećajima. Time su postigle da se Franz sve više ljutio na svoju ženu, i nije skrivao kako se već kaje što se oženio njome. Trčao je okolo poput lava u kavezu, a odgovaravao na Hellina pitanja podrugljivo i zajedljivo.

To je još samo povećalo njezin prkos. Ona je bila svjesna da je učinila sve što je bilo u njezinoj moći da zauzme bolje mjesto u krugu te obitelji. Ali sada je njezino strpljenje bilo iscrpljeno. Namjeravala je još jednom pokušati nagovoriti svog muža da napusti s njom roditeljsku kuću. Ne bude li joj to uspjelo, neka se sve odvija dalje kako hoće. Nitko je nije smio nekažnjeno ponižavati. To je bila dužna samoj sebi.

Ona je sada najveći dio dana boravila u maloj sobi koju je uredila poput prave kutijice za dragulje. Ovdje je smjestila sve svoje lijepe stvari. Nije imala mnogo mjesta za kretanje, ali, budući je neprekidno bila sama, i to joj je dostajalo. Ta je sobica bila otok mira. Ovdje se osjećala kao čovjek i mogla je razmišljati s ljubavlju o svom roditeljskom domu.

Nitko je nije smetao. Njezin je muž ispočetka nekoliko puta bio ovdje, pa su tu još zajedno znali provoditi lijepe časove. No, osjećao se ovdje vrlo neudobno, i nije mogao shvatiti zašto se Helli ova soba tako sviđa. Berta i njezina majka izbjegavale su tu prostoriju, jer je u njoj stajala »Djevojka s biserom«. I to još na najosvjetljenijem mjestu, baš kraj prozora. Bio je to pravi skandal.

Bio je proljetni dan. Zvuči tako poetično kada pjesnik kaže: »Proljeće dolazi s vjetrom«. No, malo od toga preostaje kada je taj proljetni vjetar pomiješan s kišom koja udara o prozorska stakla. Hella je sjedila kraj prozora i drhturila. Melankolično je promatrala kako se kiša cijedi niz prozore poput potočića suza. Takvo vrijeme užasno djeluje na tužne ljude. Iznenada se trgnula, jer su se napolju zalupila vrata sobe njezina muža. Ustala je i izašla.

Franz Bossneck stajao je na hodniku i spremao se sići dolje na jelo.

– Zar si već gotov? – zapitala je ona, samo da nešto kaže.

– Kao što vidiš. Možemo ići.

Nijemo su silazili stubama i krenuli u blagovaonicu.

Gospođa Emilija i njezina kćerka već su se nalazile u sobi. Odmah zatim ušao je i Ernst Bossneck. Izgledao je ljutito. Usput je sreo nekog poznanika, koji mu je rekao svašta laskavo o njegovoj snahi. Između ostaloga je primijetio: »Dražesno je kako se vaša snaha češlja! Toga više u našem gradu nema.«

Ernst Bossneck to naravno nije shvatio kao laskanje. On se već više puta ljutio zbog Helline frizure. On je uvjeravao samog sebe kako su riječi tog poznanika zapravo skriveni prijekor, pa je htio iskoristiti tu dobro došlu priliku i očitati Helli bukvicu.

Sjedili su šuteći i neljubezno kraj stola kao i uvijek. Mlada je žena mogla zaključiti po Bossneckovom zlobnom pogledu da on ponovno nešto sprema protiv nje. Znala je odmah da to može biti samo nova uvreda, čim je stao govoriti. Ovoga je puta međutim odlučila ne dopuštiti mu ponovni trijumf. Njoj je bilo već svega toga dosta. To što se pokoravala, nije ni u čemu poboljšalo njezin položaj.

– Recite, gospođo snaho – započeo je on – ne biste li se mogli nešto solidnije češljati? Čovjek se neprekidno plaši da bi vam kosa mogla pasti u juhu dok sjedite kraj stola. Osim toga, o vašoj se frizuri razgovara u gradu. Opet sam danas čuo zlobnu primjedbu o tome. Tako kako se vi češljate, češljaju se samo konobarice i takozvane umjetnice, ali ne i dame iz našeg kruga. Već je dosta to što trčite okolo u tako napadnim haljinama. Mislim da će ova moja primjedba biti dovoljna da shvatite što vam je činiti.

Hella je prvo problijedila, a zatim žarko porumenjela. Pogledala je svog supruga. Zar zaista nije smatrao potrebnim reći nekoliko riječi u njezinu obranu?

Sjedio je kao da ga se sve to ništa ne tiče. Mirno je kusao juhu, i drobio kruh među prstima. Oko Hellinih usana pojavila se crta gorke poruge. Od njega nije mogla očekivati pomoć. Morala se braniti sama.

Rekla je što je mirnije mogla: – Morat ćete ipak dopustiti da se i nadalje tako češljam. Moj otac smatra da mi ta frizura dobro pristaje. Za mene je to dovoljno, jer znam da mi nikada ne bi dopustio činiti nešto što ne dolikuje. – Vaš otac! Vaš otac! Ne govorite mi o njemu. Uvijek se pozivate na njega, ako želite tvrdoglavo nešto postići. On, kao umjetnik, nema pojma, što se radi u solidnoj obitelji. Zar možda moja žena i kćerka trče okolo tako raščupane? Sada morate slušati vašeg supruga, a ne vašeg oca.

Hella je čvrsto stisnula usnice. Malo je trebalo da joj suze navru na oči, ali ona se borila protiv toga. Taj zlobni starac nije nikada više smio uživati u njezinom poniženju. Ona je, tobože mirno, uzela komad mesa i položila ga na svoj tanjur. Tada je mirno odgovorila: – Berta bi mnogo zgodnije izgledala s frizurom kakva je moja nego s tom glatkom, zategnutom kosom. Ona bi morala sama odlučiti kako će se češljati, isto tako kao što to i ja činim. Varate se ako mislite da ovu frizuru nosim protiv volje svog muža. Franz mi je često govorio da mu se ona sviđa.

Franz Bossneok je pocrvenjeo i zbunjeno se nasmijao, dok je njegov otac bijesno promatrao njega i njegovu ženu. – Zaručniku se uvijek sve sviđa na zaručnici – stao se Franz opravdavati.

Hella ga je pogledala tako prijekorno da mu je postalo neugodno. – Ti si mi to govorio i nakon vjenčanja – rekla je. On je slegnuo ramenima. – Naravno, u prvo vrijeme, kada sam još bio preko glave zaljubljen.

– Bio? To zvuči kao da su to bila davna vremena! – primijetila je. – A nismo još ni godinu dana vjenčani.

Prije no što je mogao odgovoriti, presijekao mu je otac riječ. – Molim vas, nikakve svađe u mojoj prisutnosti. Ja to ne želim slušati. Svađaš se sa svojom ženom za prevlast u braku. Sam si za to kriv, što si dopustio da do toga dođe! Ja želim imati svoj mir kod stola.

Tako je uvijek prekidao za nj neugodnu temu.

Zatim je nastupila tišina. Berta je bijesno gledala Hellu. Naljutila se zbog kritike na račun njezinog češljanja. To više što je potajno bila ljubomorna na predivnu, plavu Hellinu kosu. Što bi to pastorče prirode dalo kada bi izgledalo tako lijepo kao Hella! Nitko nije mogao ni naslutiti koliko je već puta Berta u svojoj sobi pokušala počešljati kosu na Hellin način. Njezina masna, rijetka kosa izgledala je pri tom pokušaju upravo smiješno. Smatrala je Helline riječi porugom, iako mlada žena nije ni pomišljala na to. Vjerojatno bi ona svojim spretnim rukama i Bertu bolje počešljala, ako bi ona prije toga oprala svoju masnu kosu. U svakom slučaju njezine su riječi pobudile Bertin bijes, iako se ona nije usudila to pokazati. Sve je više mrzila Hellu. U toj ženskoj duši nestalo je sve dobrote zbog uskogrudnog odgoja. Hellina ljepota bila joj je trn u oku. Kraj nje je ona djelovala još beznačajnije.

Kada se mladi par nakon ručka popeo u svoj stan, prišla je Hella svom mužu. Pogledala ga je ozbiljno i odlučno. – Moram razgovarati s tobom, Franz!

On se nevoljko okrenuo od nje. – Ostavi me na miru! Ionako ćeš mi samo prigovarati.

– Ne, Franz, samo ću te još jednom zamoliti iz dubine duše: odselimo iz ove kuće! Taj užasan odnos među nama plod je toga što se tvoji roditelji neprekidno nalaze među nama. Ja to više ne mogu podnositi. Daj da ubuduće živimo sami za sebe, tada će sve opet biti dobro.

On ju je ljutito pogledao. – Mislio sam da ćeš ponovno nešto takvo reći. Izbij sebi to iz glave, jednom za svagda.

Ona je položila ruke na njegova ramena, i još ga jednom pogledala s toplom molbom u očima. – Franz, zar me zaista više ne voliš? Zar ti ništa ne značim, da si me osudio na ovaj užasan život? Ako me još samo malo voliš, moraš ispuniti tu moju molbu. Vjeruj mi, svakog dana sve više osjećam da tako dalje ne može. Propast ću. Smiluj mi se, Franz! Dragi Franz! Ona je položila svoje obraze na njegove, i pri vinula se uz njega. Još nije posve bila svladana moć koju je ona imala nad njim. On je zagrlio i poljubio svoju uzdrhtalu ženu. A kada su mu njezine usne uzvratile poljubac, on ju je stao ponovno i ponovno ljubiti.

– Slatka moja, kada bi bar bila dobra i razumna! Neka govore što hoće. Baš te briga! Sve će biti u redu. Pa ti si najljepša i najdražesni ja u cijelom našem gradu. To ti te malograđanke ne mogu oprostiti. I odviše si zavodljiva za njih.

Ona ga je ozbiljno pogledala. – Ne govori tako, Franz! Moramo ozbiljno razgovarati. Molim te još jednom, svom svojom dušom, odselimo se odavde!

On ju je opet ljutito pogledao. – To je nemoguće. Moj otac nam ne bi htio pomagati. A od čega bismo tada živjeli?

– Pa ti radiš u tvornici. Tvoj bi ti otac morao davati plaću. A ako on to neće, obratit ću se svom ocu. On će nam smjesta pomoći.

Franz se zlobno nasmijao. – Hvala! Ako već moram biti ovisan o nekome, tada sam to radije o svom ocu.

– Ali što ja moram životariti u najvećoj zavisnosti od tvojih roditelja, to ti ne uviđaš!

– Oprosti, to je nešto posve drugo. Žene su rođene za to da budu ovisne. – Vrlo ugodno tumačenje za tebe.

– Molim te, ne govorimo više o tome. To ionako ne vodi ničemu.

– Neću se dati tako lako ušutkati, Franz! Smiluj mi se! Radi se o našoj sreći.

– Gluposti, Hella! Dok budeš tako lijepa i dražesna kao sada, a ne budeš me mučila svojim mušicama, ne trebaš se bojati za svoju sreću. Reci mi iskreno: jesi li ljubomorna na Elsu Kleefeld? Zar zato želiš da odemo odavde? Ne budi glupa! Ja se samo šalim s njome, i zabavljam se zbog njezine zaljubljenosti. Možeš je istisnuti kada god to zaželiš. Ne smiješ biti tako zle volje. To ne podnosim. Nisam se zato oženio tobom!

Ona ga je pogledala i skupila se u sebe. – Pa i ti nisi uvijek dobre volje – primijetila je umorno.

– Zar je to čudo? Taj vječni rat između tebe i mojih doista nije zabavan. Nije čudo kada je čovjek ponekad mušičav. A umjesto da bar ovdje budeš dobre volje, ti trčiš uokolo poput utjelovljenja prigovora i k tome još i plačeš. Hajde, budi dobra i poljubi me! Ostavi me na miru sa svojim pobunjeničkim idejama. S time kod mene nećeš uspjeti. Ma kako me mazila, neću zbog toga postati nerazuman.

Hella je shvatila, da su sve njezine molbe bile uzaludne. U srcu joj je bilo teško. Osjetila je kako se u njoj rađaju mračne misli i odbojnost prema suprugu, ma kako se tome nastojala oduprijeti. Njegovi poljupci su je ponižavali, iako ih je morala podnositi.

U užasnom strahu još je po posljednji puta pokušala: – Ne bi li bar bilo moguće ovdje gore voditi naše vlastito domaćinstvo?

– Zašto? To bi uvrijedilo moju majku, a to bi bilo još gore nego da se odselimo. Budi sretna što se ne moraš brinuti za kućanstvo i kuhanje. Tisuće žena bilo bi zadovoljno kada bi im bilo tako dobro kao tebi. Uostalom, ti se time ni ne bi mogla ozbiljno pozabaviti.

– Što se toga tiče, možeš biti miran. Ništa ti ne bi nedostajalo. Bar bih tim poslom mogla ispuniti svoje vrijeme. Zar ne uviđaš kako je užasno biti tako nezaposlen i činiti se samom sebi suvišnim?

– To ti govoriš samo zato, jer se želiš osloboditi onoga dolje. Žudiš za slobodnim, nesputanim životom svojih djevojačkih dana. S time je naravno kraj. Pomiri se napokon s neizbježnim, i prestani me ljutiti.

Hella je duboko uzdahnula. Dakle ni to. Osjetila je kako se u njoj diže žarki bijes, jer se njezin muž nije ni trudio udovoljiti njezinim željama.

Franz je skočio i stao nemirno šetati. On je bio ljut zbog te Helline tople molbe. Ta žena #

mu je doista stala dosađivati. Remetila je njegov mir, umjesto da je nastojala ugoditi mu. Da je to bar prije znao! Morao je postupati odlučno prema njoj. Njegov je otac bio u pravu.

Zastao je ozbiljna lica pred njom. – Uistinu, Hella, morat ćeš se napokon prilagoditi prilikama. Tako to dalje ne ide. Nije ugodno meni slušati neprekidne optužbe jednih na druge.

– Nikada ti se nisam žalila na tvoju obitelj.

– Nisi, direktno. Ali cijelo tvoje ponašanje je protest protiv svega, što se u ovoj kući događa.

Hella je stisnula ruke u nijemoj muci, i hladno odgovorila: – Nastojala sam svim silama omiliti tvojim roditeljima i sestri. Nije koristilo, uvijek su mi to uzvraćali samo novim neprijateljstvom. Nisam zahtijevala ljubav i razumijevanje. To više, što sam uništila njihovu najmiliju želju. No, mogu zahtijevati da me poštede svoje bezrazložne mržnje. Moram ti jednom reći što mislim o ponašanju tvojih, a naročito tvog oca. To je sitničavo i bijedno. A ti nisi toliki vitez da mene, posve bespomoćnu, zaštitiš od toga. Prevarila sam se u tebi. Došao je kraj mom strpljenju. Budući da mi ne želiš pomoći, i siliš me živjeti s ljudima koji mi zagorčavaju život, pokušat ću pomoći samoj sebi. Ako baš žele rat, imat će ga. Ja nemam što izgubiti. Uzvratit ću svima uvredu na jednak način. To poruči svojima.

Franz je bijesno trčao po sobi. Pokušao ju je nekoliko puta prekinuti, ali ona bi tada stala glasnije govoriti.

Kada je završila, on je zastao i prijeteći je pogledao. – No, to će biti zabavno! Bože, zašto sam bio tako glup, i dao se zaslijepiti tvojim lijepim licem! Sada si odbacila svoj nježni izgled i pokazala se kao prava Ksantipa. Gore mi ne bi bilo ni s Elsom Kleefeld.

Njegove grube riječi natjerale su rumenilo na njezine obraze. Zar je bila slijepa kada je poklonila tom čovjeku svoju čistu, ponosnu dušu! Ona bi mogla glasno uzviknuti od bola, ali ipak se svladala. Nije smio primijetiti koliko ona pati. – Ti sam me siliš na takav postupak – odvratila je odlučno.

– Umukni! – za viknuo je bijesno. Tog je časa neizmjerno nalikovao svom ocu. Obuzeo ju je užas.

Ipak se nije dala ušutkati. – Ne bojim se tvog vikanja, ni vikanja tvog oca – rekla je mirno.

On joj je pristupio stisnutih pesnica. – Ženo, čuvaj se! Ja ću ti sada pokazati tko je tvoj gospodar!

Ona ga je gledala neustrašeno. – Samo bi još trebalo da me tučeš! – primijetila je, blijedih usana. – Učini to, kako bih te dobro upoznala!

On je ljutito stao toptati nogom po podu, a zatim je istrčao. Zalupio je vratima za sobom.

Hella je polagano pošla u svoju sobicu.

Na malom stoliću stajala je fotografija njezina oca. Podigla ju je i tužno pogledala njegovo dobro, plemenito lice.

– Oče, dragi oče! Kako se tvoje dijete osjeća poniženo što je ljubilo tog čovjeka. Što me može spasiti od te sramote?

Zajecavši, pala je na stolicu.

Nije znala kako je dugo tako sjedila i razmišljala kada je začula kucanje.

Na njen uzvik, Berta je odškrinula vrata i viknula u sobu:

– Ako želite izaći s nama, spremite se!

– Zar nećete ući, Berta? Teško je razgovarati kroz vrata – odgovorila je mirno Hella.

Berta ju je trenutak iznenađeno pogledala, a tada je bezobrazno odgovorila: – Znate da mi je majka zabranila ući u ovu sobu.

– Ah, doista – primijetila je Hella s laganom porugom. – Vaša bi duša ovdje mogla doći u iskušenje. Pa pođimo onda u drugu sobu.

Izašla je kraj Berte iz sobice i krenula u drugu. Osjetila je potrebu, ovoj mladoj dami koja je uvijek bila tako neljubezna prema njoj, pokazati svoju nadmoć. Berta ju je začuđeno slijedila. – Nemam mnogo vremena.

– Znam, vjerojatno morate još iskačkati metar čipke. No, ipak ćete mi vjerojatno moći pokloniti nekoliko trenutaka. Htjela bih vas nešto zapitati, Berta! Recite, što sam vam ja zapravo učinila nažao?

Berta se stala njihati u nelagodi na stolici. Što je toj Helli palo na pamet, da je na taj način ispituje. – Vi meni? Ništa!

Hella je sa smiješkom spustila glavu. – Tako je! Ništa! Samo sam to željela čuti. Znate li, draga Berta, da je prema tome vaše ponašanje prema meni vrlo neodgojeno? Ja bih se na vašem mjestu stidjela. Nije lijepo od vas, što me bez razloga vrijeđate. Znajte, ubuduće ću vam na isti način uzvraćati.

Berta je ustala. Pogledala je zlobno Hellu.

– Pričat ću svojim roditeljima i Franzu kako ste se prema meni ponašali.

Hella je s nadmoćnim smiješkom kimnula.

– Dobro! Htjela sam vas upravo i zamoliti za to. A na pitanje želim li izaći s vama i vašom majkom, ja odlučno odgovaram ne! Ja ću ubuduće izlaziti kada i kamo ja to budem htjela, i ostajati kako dugo budem htjela. Ako i to želite ispričati svojim roditeljima, lišit ćete mene muke da im to kažem. Zbogom, draga Berta! Berta je bijesnim pogledom napustila sobu. Hella se uspravila.

– Kako je to divno, jednom moći slobodno govoriti! – pomislila je i raširila ruke. Neka samo dođu i pokušaju je poniziti, ona će sada biti spremna.

Od sada su bili s Hellom ledeno pristojni, ali uvijek je bila prisutna i doza poruge. Ona je na te riječi odgovarala hladnim mirom, i branila se protiv svih napadaja, iako joj nije bilo lako pri duši. Nije bila stvorena živjeti u vječnom nemiru, pa je neizmjerno patila zbog okolnosti u kojima je živjela. No, nije to pokazivala, samo je njezina mala sobica bila svjedokom njezinih uzdaha i suza.

Njezin je muž govorio s njom samo kratko i zapovjednim tonom. Zapuštao ju je iz dana u dan sve više. To je više nije žalostilo. Čak joj je u neku ruku to bilo milije, nego kada je morala trpjeti njegove nježnosti ne mogavši ih uzvraćati. Nije više bila duševno povezana s njime.

Sve ju je više obuzimala tupa ravnodušnost. Ponekad bi se u njoj opet stala buniti njezina mladenačka snaga. Tada bi poželjela slobodan život, poput zatvorenice kojoj su oduzeli svjetlo i zrak. Satima bi šetala poljima i livadama, po suncu i kiši, sve dok ne bi na smrt umorna došla kući. Tada bi je dočekali zajedljivim primjedbama, ali ona nije odgovarala na njih. No, kada joj je njezin muž želio jednog dana zabraniti te njezine šetnje, ona ga je pogledala odlučno.

– Neću se toga odreći – rekla je – morat ćeš me zatvoriti.

Tada je on otišao mračna izraza lica. On je zaista zamišljao da je Hellu ispočetka i odviše razmazio i nije bio dovoljno strog s njom. Tu je misao još više podržavao njegov otac, pa je s vremenom postao tako nepravedan prema svojoj ženi da je njihov odnos iz dana u dan postajao sve nesnosniji i teži. Došlo je već do toga da je Hella odahnula kada bi njezin muž napuštao kuću.

Ponekad su se u njezinoj duši rađale divlje misli o bijegu. Htjela je pobjeći kamo bi je noge odnijele i napustiti te hladne, sebične ljude. Ali osjećaj dužnosti bi prevladao. Ona se zaklela mužu na vjernost, i još se ništa nije dogodilo što bi je razriješilo te njezine zakletve.

Zar je on bio kriv što je odrastao u drugom krugu? Zar je bio kriv što mu je ona u svojoj ljubavi pripisala osobine i vrline koje nije posjedovao? Zar nije i on patio zbog činjenica nastalih njihovim različitim nazorima? On je doduše trebao biti iskreniji govoreći o svojoj obi Zabluda telji, ali sigurno nije slutio da će je ovdje tako neprijateljski primiti.

– Ne, on nije snosio veću krivicu od nje. Oni su se prevarili jedno u drugome. On se u njoj jednako tako razočarao kao ona u njemu.

Ali, jesu li morali živjeti i dalje u toj zabludi? Nisu li se mogli u miru dogovoriti i rastati, kada već nisu mogli zajedno živjeti? Nije li postojao izlaz iz tog labirinta?

Kada bi bar znala misli li Franz kao i ona. Ali ona to nije znala. Možda ju je on volio na svoj način i nije ni pomišljao da joj dade slobodu. Možda je samo ona žudjela za slobodom. Ne, ne, ona nije smjela pomišljati na slobodu. To bi još samo više opteretilo njezinu dušu.

I tako je i dalje živjela sama za_sebe. Samo za vrijeme jela sretala bi se sa drugim članovima obitelji i sa svojim suprugom. Kada bi on navečer dolazio u njihov stan, ona je najčešće već spavala, ili se pretvarala da spava, samo da ne bi morala razgovarati s njim.

Bio je to ružan život. Cijela obitelj Bossneck smatrala je svoje ponašanje ispravnim. Uvjeravali su sami sebe da samo najveća strogost može od ove lakomislene kćeri umjetnika načiniti ozbiljnu ženu. Morala je biti ponižena do kraja da bi uvidjela da je zapravo izgubljeno biće. Samo je Franz bio kriv što nisu postizali veće uspjehe. On, od samog početka, nije bio dovoljno strog s njom. Sada je to bilo dvostruko teže postići.

Uvijek su ponovno dovodili Elsu Kleefeld pred Franza. Bila je to tiha, iako neizgovorena nada Bossneckovih, da će Elsa ipak jednog dana zauzeti mjesto koje joj je »po pravu« pripadalo. A Elsa je i dalje žalila »ubogog Franza«, i gledala ga vatrenim pogledom. Te bijedne duše nisu mogle ni slutiti koliko su podle bile njihove misli.

Opet je jednom Hella pisala ocu. Rasmussen je držao u ruci pismo svoje kćerke, nakon što ga je pročitao. Njegova se kćerka nije žalila. Samo mu je javljala da njezin odnos s mužem i njegovom obitelji još nije postao bolji. Bit će najbolje ako on ne dođe. Možda jednom kasnije. Rasmussen je ipak naslutio sve veću Hellinu potištenost. On je dobro poznavao svoje dijete, i vidio je između redaka svašta što ga je neizmjerno uzbuđivalo. Nije dulje mogao podnositi sumnje i neizvjesnost.

Iznenada je skočio i stao zamišljeno šetati ateljeom. Zatim je brzim koracima krenuo u Svenov atelje.

Brosselt je stajao pred kuhinjskim vratima i čistio ribu za ručak.

– Dobro jutro, Brosselt! Je li gospodin Andersen već dolje? – Jest, gospodine profesore! – rekao je i otvorio mu je vrata.

Rasmussen je ušao. Sven je marljivo radio. Podigao je pogled i njegovo mračno lice se razvedrilo dok je pozdravljao profesora. Stari gospodin ga je neko vrijeme nijemo promatrao. Napokon je rekao: – Svene, mene danas dovodi nešto naročito k vama. Zamolit ću vas nešto. Moramo se nešto dogovoriti.

Sven je odložio alat i ustao. Promatrao je Rasmussenovo ozbiljno, zabrinuto lice. – Izvolite, gospodine profesore!

– Dođite, dragi Svene, prošetat ćemo vrtom. Napolju će mi sve to biti lakše.

Sven je hodao kraj njega. Njegovo blijedo lice odavalo je veliko uzbuđenje. Predosjećao je da će mu Rasmussen govoriti o Helli.

Kada je Rasmussen stigao sa Svenom u vrt, uhvatio ga je pod ruku. – Svene,v zabrinut sam za Hellu.

Andersen se trgnuo, ali nije odgovorio.

Rasmussen je nastavio. – Sve što sam vam do sada ispričao, nije bila istina, Svene! Nije sve u redu. Hella nije sretna.

Sven je teško disao. – Znao sam to, gospodine profesore!

– Znali ste? – Da! Da je Hella sretna, vi ne biste svaki puta po primitku njezina pisma izgledali tako zabrinuto. Ja sam to osjećao.

– A zašto mi niste ništa rekli?

– Nisam htio navaljivati na vas. Sigurno ste imali razloga zašto ste šutjeli.

– Imate pravo, prijatelju! Hella nije htjela da saznate za njezinu nesreću.

– Nije htjela?

– Ne! I sam ne znam zašto. Vjerojatno vam je htjela prištedjeti bol. Ona zna koliko je volite. I ja sam smatrao da je bolje ne uznemiravati vas. Nadao sam se da će se ipak s vremenom sve urediti. Ali moj nemir zbog Helle raste iz dana u dan. Znam da mi nešto prešućuje. Htio sam je već odavno posjetiti i uvjeriti se u kakvoj okolini ona zapravo živi. Ali, kada sam prvi puta najavio svoj dolazak, ona je to odbila. Nije htjela da dođem. Tada sam prvi puta saznao, da tamo nije sve onako kako bi trebalo biti. No, moje je dijete hrabro. Ona je sama htjela izaći na kraj sa svime time, pa mi je pisala da bi moj dolazak još samo sve otežao. Znam, Hella pati. Ne znam ipak bi li bilo dobro da ja otputujem onamo. Možda bih joj samo otežao položaj, a da ne budem u mogućnosti pomoći joj. Tada bih predbacivao samom sebi. No, ne mogu dulje podnositi tu neizvjesnost. I zato sam se nečega sjetio. Sven, koji je za vrijeme tog razgovora izmjenično blijedio i crvenjeo, pogledao ga je: – Čega?

– Vi ćete otputovati Helli, Svene! Vaš posjet može izgledati kao slučajan. Na proputovanju ste, pa ste došli pozdraviti Hellu. To neće izgledati kao namjeran posjet. Vašim oštrim očima neće izbjeći ništa, i vi ćete vidjeti kako moje dijete tamo živi i kako joj je. Naravno, nećemo vas najaviti. Morate iznenada doći i tako dobiti pravu sliku svega. Svene, dragi prijatelju, znam da mnogo tražim od vas, ali znam da se mogu i osloniti na vas. Hoćete li to učiniti za mene?

Sven je bio neizmjerno uzbuđen. Slutio je već dugo da Hella nije sretna iako joj je on to od srca želio. Plašljivo je promatrao Rasmussena svaki put kada je primio Hellino pismo. A sada se iznenada on sam trebao uvjeriti kako joj je. Trebao je sresti Hellu!

Nije mogao ugušiti u sebi tu radost. Čežnja za njom ga je razdirala. Sada će je moći utažiti. Smio je požuriti k njoj, i svoje zabrinute oči zaustaviti načas na njezinom licu. Nije sada mislio na to kako će mu kasnije rastanak biti još teži. To nije bilo sada važno. Pred njim je bio susret s njom.

Rasmussen je promatrao lice mladog čovjeka kako se trza od uzbuđenja. – Ne odgovarate mi, Svene! Jesam li odviše zahtijevao od vas?

Sven ga je radosno pogledao. – Putovat ću. Najradije bih prvim vlakom. Smjesta ću pogledati red vožnje.

– Hvala vam, Svene! Skinuli ste mi veliku brigu sa srca. Ne trebate se brinuti za vozni red. Prvi vlak polazi za jedna sat. Poslije podne u pet sati možete biti na cilju. No, taj vlak ćete teško moći uhvatiti. Najbolje će biti ako sutra otputujete.

Sven je zastao i pogledao ga. – To nije moguće. Smjesta ću krenuti. Nemir bi me ubio. Zbogom!

– Putujte sretno, i donesite mi dobre vijesti od mog djeteta!

Oba muškarca su još jednom stisnula jedan drugom ruku.

Sven je potrčao u kuću.

– Brosselt, pozovite mi brzo taksi! Moram smjesta otputovati.

Augustu Brosseltu je od straha ispao nož iz ruke. – Sada odmah, gospodine Andersen?

– Da, odmah! Požurite!

– Onda moram spremiti vaše stvari.

– Nije potrebno! Ponijet ću samo ručnu torbu. U nju ću strpati stvari za noć. To ću ja sam prirediti, dok ćete vi pozvati taksi. Samo brzo, moram za jedan sat biti na kolodvoru. Brosselt je brzo obrisao ruke. – Moje lijepe ribe! – žalio se.

– Pojedite ih vi! – viknuo je Sven. – Njima je svejedno tko će ih pojesti.

August Brosselt je još jednom tužno ^pogledao ribe, a zatim je otrčao.

***

Hella se toga dana digla od strla s gorkim osjećajem. Bila je duboko ponižena. U njezinoj su prisutnosti hvalili na sva usta Elsu Kleefeld. Naglašavali su njene osobine koje su po mišljenju Bossneckovih potpuno nedostajale Helli. Tome se pridružio i Franz. Samo je Berta šutjela. Ne iz taktičnosti, već zbog toga što o nikome, pa ni o Elsi nije rado govorila nešto dobro. Elsa joj u duši nije bila ugodnija od Helle.

Mlada je žena šutjela. Nije pokazivala koliko se povrijeđenom osjećala zbog njihovog pomanjkanja takta. Niti pak da ju je ova zloba mogla i najmanje povrijediti.

Nakon ručka pošla je u vrt, da ne bi trebala za vrijeme odmora nakon ručka ostati sama s Franzom. Tek kada ju je pozvao, ona je ponovno pošla u kuću.

Franz je stajao pred njom spreman za putovanje. – Htio sam se samo oprostiti s tobom. Putujem na nekoliko dana u Berlin. – I to tek sada saznajem! Ne smijem li otputovati s tobom?

– Ne, zbog toga sam ti to tek sada rekao. Putujem poslovno.

U njoj se rodila žarka čežnja za njezinim ocem, i ona ju je natjerala da ga zamoli: – Molim te, povedi me sa sobom. Neću ti dosađivati. Htjela bih samo posjetiti oca.

– Ni govora! On bi ti napunio glavu glupostima. Baš sam to htio izbjeći. Ti ćeš ostati ovdje. – Ogavna zloba i okrutnost ležali su u njegovim riječima.

Ona ga je pogledala izmučena pogleda. – Stidi se! – rekla je.

On ju je prijeteći pogledao. – Šuti! Još ćemo vidjeti tko se od nas dvoje treba više stidjeti. Zbogom, i pokaži pri mom povratku napokon drugačije lice, inače ću postati neugodan.

S tim je riječima otišao. Gledala je za njim ukočena pogleda i tada je sva slomljena pala na stolicu. Tamo je ostala sjediti. Nije čak ni pošla u svoju sobicu. Bilo joj je svejedno u kojoj je okolini morala snositi svoju bol. Sve joj je bilo tako svejedno, da se nije isplatilo ni dignuti.

Nekoliko sati kasnije začulo se zvono na vratima Bossneckovih. Sobarica Minna otvorila ih je. Visoki gospodin, u sivom odijelu i isto takvom šeširu, stajao je pred njom. – Je li gospođa Bossnećk kod kuće? – zapitao je.

Minna ga je glupo pogledala. Mislite vjerojatno na gospodina Bossnecka?

– Ne, već gospođu Bossnećk!

Minna se čudila. Pa ona je poznavala sve poznanike kuće. Ovaj joj je čovjek bio posve stran.

– Ona nije kod kuće. Ona je sa kćerkom otišla na užinu Kleefeldovima.

– Mislio sam gospođu Hellu Bossnećk. Minna je prezirno pogledala. – Ah, ovu!

Ona je gore. Idite ovim stubama desno, a zatim ravno.

Ton, kojim je ova djevojka to rekla, natjerao je rumenilo u Svenovo lice. Odao mu je kako su malo cijenili Hellu u ovoj kući.

Prošao je mimo djevojke u kuću, i popeo se polagano uz stube. Srce mu je udaralo. Gore je trenutak zastao i duboko uzdahnuo. Zatim je pokucao. Nitko mu nije otvorio. Ponovno je kucao. Ništa se nije micalo. Odlučno je stavio ruku na kvaku i otvorio vrata. Pokucao je na prva vrata.

Čuo je tiho šuškanje, a zatim je neki umorni glas viknuo: »Unutra!« Sven je polagano otvorio i ušao u suncem osvijetljenu sobu. Njegovi su zraci padali i na njega i na Hellu, koja se, začuvši kucanje, digla sa stolice na kojoj je sjedila sve od časka kada ju je njezin muž napustio.

Trenutak je iznenađeno promatrala Svena ništa ne shvaćajući. Zadrhtala je, kriknula i iznenada poletjela prema njemu, te se, mucajući njegovo ime, grčevito uhvatila za njega, kao netko tko se utaplja. Uvijek ga je ponovno zvala imenom i glasom koji mu je odavao njenu neizmjernu žudnju za njim.

Njegovo se srce kolebalo između neizrecive boli zbog njezinog tužnog uzvika puna njene patnje i oduševljenja što je spoznao njenu čežnju za njim.

Tako su neko vrijeme stajali potpuno nijemi. On je stavio ruku na njezino rame kao da je želi zaštititi. Uboga mlada žena je mislila da je od tog časa nestalo sve njezine patnje, i da će sve biti zaboravljeno. Ona je osjećala samo to da se kraj nje nalazi onaj za kojim je čeznula svim srcem. Postala je svjesna da je uvijek baš kao i sada kada je ušao u njezinu sobu ona čeznula za njim.

Ali kada je spoznala da je sve to stvarnost, brzo se izmaknula iz njegova zagrljaja i povukla se, žarko porumenjevši. Maknula je kosu s lica i pritisnula ruke na sljepoočice.

On nije ništa govorio, samo ju je gledao sjajnim očima. Žene su u takvim slučajevima one koje se prve mogu svladati. I Hella je prva uspjela progovoriti. Plaha smiješka stupila je do njega i pružila mu ruku. – Prestrašila sam vas svojom naglošću, Svene! Oprostite, i budite od srca dobro došli. Tako ste se iznenada pojavili preda mnom, pa . . . Jedva mogu povjerovati u to!

On još uvijek nije govorio, pa je ona prestrašeno pogledala. – Svene, nije se valjda mom ocu nešto dogodilo?

– Ne, ne, smirite se, Hella! Slučajno sam proputovao, pa sam htio iskoristiti priliku i posjetiti vas.

Ona mu je pokretom ruke ponudila da sjedne nasuprot nje. Sunce je sjalo po njezinoj kosi, pa se prelijevala poput zlatom izatkanog veza. Sven nije mogao maknuti pogled s nje. Sada je opet bila blijeda, jer je rumenilo nestalo iz njezina lica. Njezine oči činile su mu se još veće nego inače. No nisu to više bile vedre, vesele oči kao nekada. Sada su odavale tugu koja se zrcalila duboko u njima. A ipak mu se činila ljepšom nego prije. Pogled na nju probudio je u njemu opet sve ono što je s mukom potisnuo.

– Pričajte mi o ocu, dragi Svene! Kako mu je? * – Drobro, osim što mu vi nedostajete. Čezne često za vama. Mi obojica čeznemo za vama, Hella! Znate što ste nam značili.

Ona je kimnula. – Znam, iako mi se to ponekad čini poput bajke. Čudno mi je što postoje ljudi kojima ja nešto značim!

– Hella!

Ona je tužno odmahnula. – Pustimo to! Pričajte mi kako je kod kuće. Ah, Svene, kada biste znali što to znači za mene da sjedite ovdje nasuprot meni, da mogu razgovarati s vama i da me gledaju oči bez mržnje i prezira.

On ju je prestrašeno uhvatio za ruku. – Hella, što su to učinili od vas! Vi ste se tako promijenili.

Ona se grčevito nasmiješila i rekla tobože nemarno: – Zrak mi ovdje ne odgovara.

Sven se ogledao po sobi. Tek je sada primijetio sav neukus i ružnoću. I to usprkos sunčevim zrakama. – Dakle, to je vaša nova domovina! Hella, kako ste to mogli izdržati? Vi sa svojim smislom za ljepotu?

Ona se brzo digla. – Dođite preko u moju sobu. Nju sam uredila po svom ukusu, U ovim sam sobama i ja ostala stranac.

Krenula je pred njim. Kada su tada ponovno zajedno sjedili, rekla je sa smiješkom: – Moje carstvo nije prostrano, kao što i sami vidite. No obično je dovoljno veliko, jer sam najčešće sama. Obitelj mog muža izbjegava tu prostoriju.

– Ali vam vaš suprug vjerojatno čini društvo?

Hella je spustila pogled na ruke. – Ne, ni on. Ali, ogledajte se! Oko mene se nalaze sami dobri prijatelji. A ono – pokazala je prema »Djevojci s biserom« – naročito me tješi. Svene, kako je divno što ste mi to poklonili.

Pogledao ju je. Ona je bila nemirna i nervozna, a on je primijetio da izbjegava njegov pogled. Usne su joj se međutim trzale kao u suzdržanom plaču, a oči su joj bile vlažne od uzbuđenja.

Nastala je stanka. Sven je duboko uzdahnuo. Tada je tiho rekao: – Hella, vi niste sretni u braku?

U njegovim se riječima osjećala duboka briga.

Ona je stisnula ruke i naslonila glavu na njih. Treba li mu lagati? Neću ga moći ionako prevariti, a ona je žudila za tim da bar jednom čovjeku otkrije svoju bol. On će je shvatiti, pa iako joj neće moći pomoći, ipak će tada možda lakše snositi svoju bol.

Sakrila je lice u ruke. Osjetila je duboki stid, što se dala prevariti vanjskim izgledom, i što se predala čovjeku koji ju je samo ponizivao. Sven joj je skinuo ruke s lica, i čvrsto ih držao u svojima. – Hella – rekao je od uzbuđenja promuklim glasom – pitam vas kao čovjek beskrajno i duboko vam odan. Bit ću iskren, pitam vas, i u ime vašeg oca. Ja sam došao ovamo po njegovoj želji. On je neizmjerno nemiran zbog vas. Zna da pred njim skrivate svoj položaj. Nije htio sam doći, jer vi to niste željeli. Osim toga, moj posjet činit će se vašim rođacima manje napadan. Preklinjem vas, budite iskreni! Vidim i sam što su od vas ovdje učinili, i neću se maknuti odavde dok sve ne saznam i pokušam vam pomoći.

U njezinim su očima stajale suze. – Ne, Svene, nisam našla sreću, ni mir ni spokoj. Naišla sam samo na sva moguća ponižavanja. Ne možete slutiti, što sam ja sve podnosila!

On je skočio i bijesno stisnuo šake. – Gdje je vaš muž, Hella? – zavikao je uzbuđeno. Tog bi ga trenutka mogao zadaviti golim rukama.

Hella je položila svoju ruku na njegovu, nastojeći ga smiriti. – Ne tako, Svene! Molim vas, smirite se! Moj muž nije više kriv od mene. Osim toga, nije kod kuće. Otputovao je. Sjednite, i ja ću vam sve ispričati.

On je ponovno sjeo kraj nje, i ona mu je pričala sve o svom životu u ovoj kući od prvog dana dolaska. Njegovo je lice bilo mračno, dok je bez daha slušao njezine riječi. Kada je završila, on je uzdahnuo: – Bijednik! Kako je mogao dopustiti da toliko patite?

– Ne budite nepravedni, Svene! I ja sam kriva. Nisam se smjela zavarati vanjskim izgledom. Sada i sama više ne znam kako sam mu mogla pokloniti svoje srce. Nisam tada bila nacistu sa samom sobom. Nisam ništa znala o samoj sebi. Bilo je to na dan mojih zaruka. Tada, kada sam vas obavijestila o mojim zarukama, zatvorila sam u strahu oči, i nisam htjela ništa vidjeti. I kasnije još jednom na dan svog vjenčanja, kada sam se opraštala od vas. Ali tada je već bilo prekasno. Svene, zašto me niste zadržali svojim snažnim rukama? Niste li znali da krećem u svoju nesreću?

On je skočio i maknuo se od nje toliko koliko je to soba dopuštala. Morao je shvatiti ono što mu je Hella govorila. A ipak se nije usudio vjerovati u to. U njegovoj je unutrašnjosti bješnjela bura zbog koje se prestrašio samog sebe. Zar je bilo moguće da ju je mogao osvojiti? Trebao ju je samo hrabro zadržati, tada kada ju je jedan drugi htio oteti.

– Hella, recite mi iskreno: jesam li vas mogao zadobiti za sebe da vaš muž nije stao među nas? Ona je žarko pocrvenjela, ne skidajući pogled s njega. Tada je rekla tiho, ali jasno i odlučno: – Mislim da sam vas uvijek ljubila, Svene! No budući da smo odrasli poput brata i sestre, meni to nikada nije bilo posve jasno. Tek one večeri, na dan svojih zaruka, kada sam primijetila bol na vašem licu, ja sam naslutila da smo mogli jedno drugome značiti i više. Ali onog časa, kada sam. se opraštala od vas, i kada sam se još jednom okrenula, osjetila sam da bih se mogla odreći svog muža i potrčati u vaš zagrljaj. Nisam od prvog časa osjećala ljubav prema njemu. Ipak je još sve moglo biti dobro, ali i mom je mužu nedostajala prava ljubav i razumijevanje. Mi smo se našli u slijepom naletu osjećaja, i sada oboje patimo zbog naše pogreške.

Sven je bio mrtvački blijed. Njegovi mišići na licu bili su napeti, a oči su postale gotovo crne. Duboko se urezala bora na njegovom čelu, a ruka mu je čvrsto stisnula ručku stolice kao da se želi oduprijeti nekoj sili. Tisuće niti ga je vuklo prema ljubljenoj ženi, ali on je želio biti dovoljno snažan za nju i za sebe, pa nije htio dopustiti da ih ovaj čas prevlada. Sada je nije smio dodirnuti ni njegov dah. Ni tračak sumnje nije smio pasti na nju.

Njegove su oči duboko zaronile u njezine. One su mu govorile kako ona ljubi samo njega.

U zabluda Sjedila je pred njim blijeda i bespomoćna. Zatvorio je časak oči kao da ga je prejako svjetlo zablještilo. Sada ih je ponovno otvorio i pogledao je. Ona je zadrhtala osjetivši njegov pogled i grčevito stisnula ruke.

– Hella, kada bih bar smio reći kako su me potresle vaše riječi! Moje čitavo biće žudi za vama. Vi i ne slutite koliko sam zbog vas patio. Sada čujem s vaših usana riječi koje su me u isti čas usrećile i učinile neizmjerno tužnim. Zar je istina da biste vi, tako lijepa, mogli ljubiti tako ružnog čovjeka kao što sam ja?

Ona mu se osmjehnula sa suzama u očima. – Ružnog? Svene, to ste vi sebi samo utuvili u glavu. Čovjek poput vas ne može biti ružan. To ja sada bolje znam. No, ne govorimo više o tome. Već sam vam ionako odviše toga odala. Razumijete li me? Ne plašim se da ćete loše shvatiti moje riječi, a ono što sam vam rekla ne smije ništa među nama promijeniti. A sada pođite, otputujte, jer je to za nas bolje. Ne želim vas vidjeti zajedno s obitelji mog muža. Ne bih podnijela da i vas uvrijede.

On joj je prišao. – Zar da vas napustim? Hella, to ne možete tražiti od mene! Vratite se sa mnom svom ocu, jer ćete ovdje propasti. Ja to osjećam. Nisam sebičan kada vam to govorim. Ja za sebe ništa ne tražim. Ali vi ne možete dulje ostati ovdje. To morate i sami shvatiti. Hella je odmahnula. – Ne, Svene, ne mogu i neću napustiti ovu kuću. Kćerka Fritza Rasmussena ne smije zaboraviti na svoju dužnost.

– Zar želite sami sebe uništiti?

– Od kada sam s vama razgovarala mnogo ću lakše sve podnositi. Ne otežajte mi ispunjavanje dužnosti. Još nemam pravo napustiti svog supruga. To moram svakako imati na umu prije nego bilo što učinim, inače bih neprekidno predbacivala samoj sebi.

– Zar da odem ne učinivši ništa za vas? Bez nade u spas? Hella, ne možete to zahtijevati od mene! Što ću reći vašem ocu?

– Recite mu sve, Svene! Ne želim ništa više kriti pred njim. – Sven je trenutak gledao zamišljeno pred sebe. Zatim se uspravio.

– Dobro, Hella! Neka tako bude! Vaš će otac sve čuti od mene. Ništa neću skrivati pred njim. On neka nam pomogne i savjetuje nas. Hoćete li se pokoriti njegovoj odluci, i učiniti ono što vam on napiše?

Ona ga je ozbiljno pogledala svojim velikim, lijepim očima. – Pokorit ću se bez prigovora. Ono što mi otac naredi, bit će sveto za mene. No pripremite se na to da će on reći: »Moja je

kćerka sama odabrala svoju sudbinu, neka je sada i sama snosi.« Znam da će tako govoriti, a ima i pravo. Ali, sada pođite, molim vas!

On joj je pristupio i poljubio joj ruku. Oboje su lagano zadrhtali i oprostili se dugim pogledom.

Tog su se časa iznenada otvorila vrata, i na pragu se pojavila gospođa Emilija Bossneck. S bezobraznom znatiželjom promatrala je Svena Andersena. – Imate posjet, gospođo snaho? – zapitala je podrugljivo.

Hella se okrenula prema njoj s tihim uzdahom. – Kao što vidite, gospođo svekrvo! Gospodin Andersen me je posjetio na proputovanju.

– Tako, tako, na proputovanju? Ne biste trebali primati posjete muškaraca dok se nalazite sami u kući. Gospodin Andersen je mogao kasnije navratiti.

Svenu su nabrekle žile od bijesa. Naklonio se i rekao brzo, prije nego što je Hella mogla nešto odgovoriti: – Sobarica, koja mi je otvorila vrata, nije smatrala potrebnim najaviti me gospođi. Prema tome, gospođa nije bila u mogućnosti odbiti moj posjet, jer sam sam ravno došao gore. Uostalom, moj je posjet imao samo jednu svrhu. Da joj prenesem pozdrave njezina oca i da se uvjerim kako joj je. To je učinjeno, pa mi sada dopustite povući se. Doviđenja, Hella! Poljubio je ruku mladoj ženi, naklonio se pred gospođom Bossneck i izašao.

– Zbogom, Svene! Pozdravite oca!

On se još jednom okrenuo. Kratak čas su se njihovi pogledi sreli, a tada je nestao.

Kada je otišao, gospođa Bossneck stala je prigovarati Helli, što je primila posjet u ovoj sobi.

Hella je nije mogla dalje slušati. Žudila je za samoćom. – Upozoravam vas da se nalazite u mojoj sobi. U sobi, koju inače izbjegavate. Bit će najbolje ako me i sada ostavite nasamu.

Gospođa Bossneck je isprva ostala bez riječi. Tada je zabacila glavu. – Kakva bezobraznost! Bacate me iz moje vlastite kuće! Potužit ću se svom sinu. Morate se bolje svladavati, ako se ljutite što sam prekinula tako zanimljiv sastanak. To je suviše očito.

Hella je drščućim prstima zatvorila vrata za njom. Tada je pala na koljena, i sakrila jecajući glavu u jastuk kauča.

U srcu joj je bilo teško. Njezine su misli slijedile Svena. Je li dobro postupila kada mu je kazala što osjeća? – Ne, ona je morala šutjeti! No, čovjek je slab, i te su joj riječi silom navrle preko usana. Morala je iskoristiti dragocjene trenutke. Usprkos svoj muci osjetila je olakšanje u srcu. Profesor Rasmussen je čekao Svena na kolodvoru jer mu je brzoj a vio da dolazi.

– Brzo se vraćate, Svene! Kako je mom djetetu? – zapitao je brzo, nakon što su se pozdravili.

Sven je gurnuo ruku pod ruku profesora. – Krenut ćemo pješice kući, ako vam je pravo. Moram vam mnogo toga usput ispričati.

Krenuli su kroz gužvu kolodvora i zašli na ulicu. U gradu nije ni u te kasne noćne sate bilo prazno i pusto. Krenuli su rukom pod ruku prema svom stanu. Sven je počeo pričati. Sve što je saznao o Hellinom životu, i što je on sam pri tom osjetio. Nije zatajio ni to da su se njihova srca našla u slatkoj boli. On i Hella sada su položili svoje sudbine u Rasmussenovu očinsku ruku. On je trebao odlučiti što će se dogoditi.

Rasmussen je nijemo slušao. Kada je Sven završio, još neko vrijeme nije izustio ni jednu jedinu riječ. Napokon se činilo kao da je donio odluku.

– Hvala vam, što ste bili tako iskreni prema meni, dragi Svene! Već dugo znate kako bih vam bio rado dao svoju kćer za ženu. Ali Hella je u pravu što toliko drži do dužnosti. Ona se zaklela svom suprugu na vjernost, i nitko je ne može odriješiti te zakletve, nego on sam. Ili time što će on prekršiti obećanje dato njoj, ili pak što će spoznati da on i Hella nisu stvoreni jedno za drugo. Brak kakav Hella vodi užasan je. Smatram za njih oboje boljim ako ga raskinu. No, još jednom želim dobro o svemu promisliti. Ukoliko ostanem pri svojoj odluci, posjetit ću idućih dana svoju

kćerku i zeta, i nastojati ih uvjeriti da će biti bolje za njega i za Hellu da se bez srdžbe rastanu. To mu vjerojatno neće biti teško, jer ona kćerka milijunaša ima izvjesnu privlačnost za njega.

Sven mu je gotovo slomio ruku svojim stiskom. – Gospodine profesore, znao sam da ćete naći izlaz.

– Ne tako brzo! Čak ako mi to i uspije, ne mislite da će time biti sve uređeno. Koliko poznajem svoju kćerku, njoj će biti potrebno dosta vremena dok se ponovno snađe. Čak ako se njezin brak i može raskinuti. Neće ona tako brzo postati ona od prije, ako se to ikada i dogodi.

– Ne želim vam sada zahvaljivati, gospodine profesore! Samo neka Hella postane slobodna, i riješi se tog nedostojnog ponašanja prema njoj. Samo neka ponovno bude kraj nas. Dat ćemo joj vremena da na sve zaboravi. Neka najprije ponovno nauči kako se može živjeti u okrilju vjerne ljubavi. Trebali ste čuti i vidjeti svoju kćerku! Kako je bolno kriknula kada me je ugledala. Tek biste tada posve shvatili, što su tamo s njom učinili. Najradije bih tog bijednika oborio na tle, jer je mirno mogao promatrati njene muke.

– Smirite se, Svene! Ne tako ljutito. Ne želimo mu suditi. Mi ljudi smo svi produkti odgoja, svoje okoline i nasljeđivanja. Moj zet nije kriv za to, što nije mogao shvatiti ženu kakva je Hella. Već sam ponekad u životu upoznao takve malograđane. Vjerujte mi, te ljude treba mnogo više žaliti, no što ih treba prezirati. S najboljom voljom ne mogu prevladati svoj uski vidokrug. Isto tako kao što ni mi ne možemo misliti poput njih. A sada, stigli smo kući. Laku noć, Svene! Sutra ćemo dalje govoriti.

– Laku noć, profesore, i doviđenja sutra!

August Brosselt je zaspao na stolici kraj vrata. Kada je Andersen ušao, on se prestrašeno trgnuo i stao u neprilici trljati oči.

– Zašto niste legli, Brosselt? Već su četiri sata.

– Gospodin profesor mi je rekao da ste brzojavno najavili svoj dolazak, pa sam vas htio dočekati. Možda sam vam još potreban?

– U tom slučaju bih vas našao u vašem krevetu. A sada pođite brzo na spavanje.

– Hoćete li nešto pojesti? Ili popiti šalicu čaja? – Neću, Brosselt! Idem spavati. A sutra se dobro naspavajte. Jeste li me razumjeli? Zvat ću vas, budete li mi potrebni.

– Dobro, gospodine Andersen! Drago mi je što ste se tako brzo vratili. Kada niste ovdje, uvijek mi nešto nedostaje. Gospođica Linda je također bila ovdje. Sutra neće doći, jer joj nisam znao reći hoćete li se vratiti ili ne. Ali zato, prekosutra.

– Dobro, Brosselt! Onda sutra mogu i ja ljenčariti.

Franz Bossneck se već sutradan vratio kući s putovanja. Prije no što je sreo svoju ženu, već ga je majka izvijestila o posjetu Svena Andersena. Franz ju je zlovoljno saslušao. Tek što je stupio u kuću, već je morao čuti neugodnosti. Zaista je bilo nesnosno kakve mu je neugodnosti njegova žena priređivala.

Ipak je pokušao umanjiti značenje otrovnih riječi svoje majke. – Od posve neznatne stvari činiš pravi zločin, majko! Andersenovi odnosi prema Helli su gotovo bratski. Da se radilo u ljubavi, oni su se mogli već davno vjenčati.

Gospođa Bossneck se podrugljivo nasmijala. – Sin milijunaša joj je bio miliji od običnog umjetničkog gladnuša.

– Pretjeruješ. Andersen je slavan, i mnogo zarađuje. – Meni je svejedno, ako si ti time zadovoljan. Da si vidio kako su se pogledali pri rastanku, vjerovao bi mi da je taj posjet sumnjiv. Smatrala sam svojom dužnošću upozoriti te. Ionako sa svih strana čuješ da je tvoja žena izvan svake mjere koketna. Ali ti se praviš slijep.

– Prestani s tvojim vječnim propovijedima! Znam sve što želiš kazati. Hella je ipak moja žena. Tu se ništa ne može promijeniti.

– Zašto ne, brak se može i razvesti.

– To znam, no nemam razloga rastaviti se od Helle. Bar nemam dovoljno razloga. Inače bih to već učinio, pa bih napokon imao mira. Za nju bi to također bilo najbolje, jer se ona neće moći saživjeti s našim prilikama. Ali to bi nas mnogo stajalo. Ako ona ne bi bila kriva za rastavu, sigurno bi tražila visoku odštetu. Za to bi se već pobrinuo njezin otac.

Gospođa Emilija je oklijevajući vrtjela vrpce svoje pregače među prstima. – što se toga tiče, Franz, sigurno bi Kleefeldovi bili spremni dosta toga potrošiti. Elsa je ludo zaljubljena u tebe, i njezini su roditelji spremni podnijeti žrtve da bi te oslobodili one gore.

Franz se ugrizao za usne, i pogledao sa strane svoju majku. – Dakle već ste se i to dogovorili? – Možeš misliti da smo o tome razgovarali.

Franz je još neko vrijeme ostao zamišljeno stajati. – Ostavi me na miru! Ne želim ništa više o tome čuti – rekao je napokon.

Izašao je i krenuo u svoj stan.

Gore je sve bilo tiho. Prošao je sobama i želio je ući u Hellinu sobu. No ona je bila zaključana. Pokucao je, a Hella je izašla.

– Zašto se zaključavaš? – viknuo je.

– Htjela sam biti sama i nesmetana.

– Tako, zar mi ne želiš poželiti ni dobrodošlicu?

– Dobar dan!

– Pazi, naškodit ćeš samoj sebi. Tvoj prkos ničemu ne služi.

– Ja ne prkosim.

– Onda, dovraga, prestani govoriti tako svečano! Zar ne možeš učiniti prijaznije lice pri dočeku s putovanja?

– Ne, ja se ne mogu pretvarati. Kada je srce puno gorčine, teško je pokazati ljubezno lice.

– Naravno, užasno je ono što ti moraš propatiti! A tvoj posjetilac te u tome samo podržao, umjesto da ti je oprao glavu.

– Varaš se. – Što je taj Andersen zapravo htio? Špijunirati i osvježiti tvoje pobunjeničke misli, kako nikada ne bi postala razumna?

Ona je lagano slegnula ramenima. – Ti nisi u stanju shvatiti, kako jasno i čisto taj čovjek razmišlja o životu. Nerazumne misli jednako su mu tako strane kao i meni.

– Sigurno nije došao poželjeti ml dobar

dan.

– Ne, došao je po nalogu mog oca pogledati kako mi je.

– Zašto tvoj otac nije sam došao? Bilo bi dobro kad bi ti on jednom objasnio kako se moraš ponašati prema svom mužu.

– Ne želim da moj otac dođe ovamo.

– Ti to ne želiš? Vjerojatno zbog toga da bi čuo samo od tebe što se ovdje događa. Sigurno si nas ocrnila pred njim.

– Ukoliko ti to tako misliš, samo zbog toga što sam napokon svom ocu javila pravu istinu, tada te u tome ne mogu spriječiti. Smatraj iznošenje prave istine optužbom.

Franz se podrugljivo nasmijao. – Vjerojatno će tvoj otac napokon shvatiti da te krivo odgojio.

Ona je šutjela uviđajući kako ta svađa nema nikakvog smisla. Samo ga je nijemo gledala u lice. Taj pogled bio mu je neizmjerno neugodan. Ono što je još dobro preostalo u njemu probudilo se pod tim pogledom. Shvatio je koliko je bijedan, a to ga je saznanje samo još više razdražilo.

– Zabranjujem ti taj bezobrazan pogled, razumiješ li! Nevjerojatno je koliko si tvrdoglava. Ali ja ću te već upokoriti, možeš biti sigurna u to. Ukoliko se nećeš htjeti svinuti, ja ću te slomiti. Ne dopuštam da mi se žena suprotstavlja ni riječima, a ni pogledom.

Ona ga je ipak neprekidno gledala. – Pravi si sin svog oca – odvratila je mirno.

On je bijesno skočio prema njoj i grubo uhvatio zglob njezine ruke, te je stao tresti. – Čuvaj se, nemoj me još više dražiti!

Nije se uplašila, iako je njezino lice naglo problijedjelo. – Ostavi me! – rekla je svojim dubokim glasom.

Tada ju je on grubo odgurnuo, i istrčao napolje.

Sat kasnije pozvali su Hellu na ručak. Ona je sišla, i mirno sjela za stol.

Ernst Bossneck gledao ju je s puno mržnje. Berta je prezirno skupila usne, a njezina majka je s ljutitim izrazom lica dijelila juhu. Izraz lica Franza Bossnecka odavao je srdžbu. Nitko nije govorio ni riječi. Nakon ručka je Hella pošla u vrt. Bio je to sparan rujanski dan. Mlada je žena krenula prema svom najmilijem mjestu koje se nalazilo iza sjenice. Tamo je nitko nije ni smetao, ni promatrao. Nitko nije ni slutio da je ona tamo znala proboraviti sate i sate sjedeći na uskoj stolici na rasklapanje, naslonivši glavu na stražnji zid sjenice. Utonula u sanjarenje, ona bi promatrala lišće na laganom povjetarcu kako baca nemirnu sjenu na suncem obasjani put.

Tišina, koja je vladala oko nje, i danas je bila ugodna njezinim živcima.

Nije provela dugo u tišini i miru, jer su se doskora začuli glasovi u vrtu. Hella je stala osluškivati hoće li se oni opet izgubiti. No uzalud, glasovi su dolazili sve bliže. Shvatila je da se njezina svekrva i Berta približavaju sjenici. Osim njihovih glasova čula je još jedan rezak i prodoran. Hella ga je prepoznala. Bio je to glas Else Kleefeld.

Najradije bi pobjegla, ali tada bi morala proći mimo tih žena. Tako je ostala mirno sjediti u nadi, da će se one brzo povući. Na njezinu žalost one su sjele u sjenicu, tako da je Hella mogla čuti svaku riječ koju su progovorile.

– Gdje je lijepa gospođa Hella? – zapitala je Elsa neizmjerno podrugljivim glasom.

– Naravno u svom svetilištu. Ona se osjeća dobro samo onda kada je okružena neredom. Ne možeš vjerovati, Elsa, kako u toj sobi izgleda! Užasno. Kada majka tamo gore ne bi držala uzde u svojim rukama, cijeli bi stan tako izgledao – primijetila je ogorčeno Berta.

– Tako je, dijete moje – složila se s njom gospođa Emilija. – Pravi je užas s tom ženom. A ona nije ni zahvalna za to što se brinem za njezino kućanstvo.

– Kako je zla! – uzviknula je užasnuta Elsa. – Ja samo žalim ubogog Franza. On mora silno patiti zbog toga.

– Da, ubogi dječak! – uzdahnula je majka.

– Kada bi čovjek samo znao kako mu pomoći! Ah, draga tetko Bossneck, ja bih podnijela svaku žrtvu za njegovo spasenje.

– To znam, Elsa! Vi nećete Franza kazniti što je poput slijepca prošao kraj vas. On to već dugo žali.

Elsa je uzdahnula. – Da, kada bi on samo bio slobodan! Ali ona ga sigurno neće pustiti, ma koliko on žudio za tim. Jeste li mu već rekli da su moji roditelji spremni dati veliku odštetu njegovoj ženi, ako mu dade slobodu?

– Da, Elsa, ja sam mu to rekla. On je bio duboko dirnut zbog vaše dobrote. No, muškarcu nije lako reći svojoj supruzi: »Želim se rastaviti od tebe!« Ona je tvrdoglava, i neće biti lako s njom. – Da, to vjerujem. A takva žena je spremna na sve. Zena, koja se ne stidi poslužiti slikarima kao model.

Hella se okamenila. Ta beskrajna bezobraština, s kojom se ovdje susretala, ukočila je njezine misli i osjećaje. Kako je to bilo moguće? Što je ona učinila tim ljudima, da su tako govorili o

njoj? U njezinim je ušima stalo šumjeti, i ona više nije čula što su dalje govorile u sjenici. Tek kada se Elsa oprostila, ona se ponovno pribrala. Nadala se da će se Berta i njezina majka sada također udaljiti, no one su ostale i dalje sjediti. Hella je morala još izdržati, iako joj je gorjelo tlo pod nogama. Ali sada nije mogla ni pomisliti na bijeg.

U sjenici je Berta govorila majci: – Elsa je užasno stvorenje! Kako se može toliko truditi oko oženjenog čovjeka?

– Ona ga ljubi. Na svaki način, njezin mali prst mi je miliji od cijele moje snahe. U meni uskipi krv kada je samo ugledam.

– I meni je ogavna. No najgore mišljenje o njoj ima otac. On više nema mira u kući, dok se ona tamo nalazi. Franz bi učinio najpametnije, da se rastavi od nje.

– On bi to rado učinio, priznao mi je to. Ali nije to tako lako. Ona nije ništa skrivila, što bi mu dalo razloga zakonski nešto poduzeti protiv nje. Ona je lukava. Neće se dati tako lako maknuti. Morat ćemo joj prvo dobro platiti. Ali to nije važno. To će ionako platiti Kleefeldovi, kada je se jednom riješimo.

– A gdje se ona sada nalazi? Sigurno nije izašla.

– Ti dugi izlasci mi također smetaju. Zar znamo što ona u međuvremenu radi? Užasno je to s tom osobom! No sada, Berta, moramo otići i pokrpati rublje. Užasno je kada se čovjek mora sam za sve brinuti. A moja snaha samo cijeli dan ljenčari i čita romane. A hoće, tobože, sama voditi kućanstvo!

Berta se zlobno nasmijala. – I to bi lijepo izgledalo!

I sada su napokon te dvije »plemenite« duše otišle, zadovoljne same sa sobom. Njihova je žrtva ostala drščući od gađenja i prezira.

Hella je ukočeno gledala prema nebu, kao da tamo traži odgovor na pitanje: što činiti? Napokon je ustala, pošla u kuću i obukla se. Htjela je izaći napolje gdje može ponovno slobodno disati. Tamo će joj postati jasno što joj je činiti.

Zamišljeno je stala šetati uz rijeku. Njezin monotoni šum smirivao je buru u njezinoj duši. Zamišljeno je pogledom slijedila tijek vode. Kada bi ga bar mogla slijediti, i nikada se više ne morati vratiti u onaj mali grad s tim uskogrudnim ljudima koji su joj željeli zlo, ni ne znajući zapravo zašto.

S Zabluda Da li je trebala saopćiti ocu sve o tom razgovoru koji je čula? Ili je bilo bolje da odmah sama porazgovara s Franzom? On je žudio za slobodom, jednako kao i ona. Možda je trebalo progovoriti samo jednu jedinu riječ.

Puna uznemirenosti i straha, ona se napokon vratila u grad. Na povratku je donijela odluku da još večeras govori s Franzom. To će tako biti najbolje.

Dok je prolazila tržnicom, koja je u ovo doba ležala uspavana i kao presvučena paučinom, stao joj se približavati neki gospodin.

On se trgnuo ugledavši je, a i Hella je obratila pozornost na njega. Pogledala ga je, i smjesta prepoznala.

– Gospođice Rasmussen? Ne, oprostite, gospođo! Jeste li to zaista vi? – zaviknuo je radosno iznenađen i skinuo šešir.

Ona je naklonila glavu na pozdrav i pružila mu ruku. – To sam ja, gospodine Werner!

– Prava je sreća sresti vas ovdje. Kako ste stigli u ovu zabit?

– Ova zabit je za sada moj dom.

– Nemoguće! Naša slavna Hella Rasmussen živi u toj malograđanskoj okolini.

– Ipak je tako. Moj je suprug stanovnik ovog grada – nasmijala se ona.

Mladi ju je umjetnik pogledao, i sumnjičavo kimnuo glavom. On je bio česti gost kuće Rasmussenovih, i već godinama poznavao Hellu. Bio je to talentirani slikar, koji je slikao dražesne sličice iz doba bidermajera. U kući Rasmussenovih bio je rado viđeni gost.

Zamolio je Hellu smije li je otpratiti komad puta. Ona bi mu najradije odbila tu molbu, jer su ih već sada s nekoliko prozora radoznalo promatrali. Mlada je žena znala da će već sutra cijeli grad govoriti o tome, kako je ona na ulici srela nekog mladog gospodina. No tada joj se činilo smiješnim da obraća pažnju na to, pa je dala svoj pristanak.

– Dakle, ovamo vas je odnijela sudbina? Bože moj, kako to možete izdržati? Ja sam tek od jučer ovdje, a već se osjećam poput ribe na suhom. Naravno, možda ovaj život ovdje ima poseban čar za mladi bračni par, ali dugo to nećete izdržati. To vam prorokujem.

– To će pokazati budućnost, gospodine Werner! Ali sada mi kažite, što je vas dovelo u ovu rupu?

– Studije.

Hella se morala nasmijati. – Studije, ovdje? Kakav je to izgovor?

– Molim vas – rekao je on, i izvukao blok za skiciranje i pokazao joj ga. – Pogledajte! Nisu li to dražesni motivi? Cijeli je grad pravi izvor nadahnuća za mene. Novo doba još nigdje ovdje nije ostavilo svoj trag. Sve je kao prije stotinu godina. Pogledajte na primjer ovaj stari bunar s dva brijesta. A ova vrtna vrata s tim divnim, naivnim ornamentima. Možete li zamisliti nešto istiniti je? A ova fasada s kamenom klupom i kamenim ružama! Nije li to dražesno? U svakoj se ulici nalazi nešto, što m' je potrebno.

Ona je kimnula i nasmiješila se. – Tako je. Zaboravila sam da vi svoje motive uzimate najčešće iz doba bidermajera. Tada povlačim svoje sumnje. Mislite li dulje ostati ovdje?

– Na žalost, moram već večeras otputovati. Inače bih vam u svakom slučaju sutra došao u posjete.

Hella je odahnula. Hvala Bogu! Na to nije smjela ni pomisliti. Nije trebalo da drugi saznaju u kakvoj sredini ona živi. – Smijem li vas zamoliti da mom ocu predate pozdrave? Vi ga ponekad posjećujete, zar ne?

– Naravno, vrlo rado! Čovjek se uvijek ugodno osjeća kod vašeg gospodina oca. Smijem li mu reći da ste dobro? Mladi bračni parovi su uvijek sretni. Mi smo se naravno svi vrlo čudili zbog vašeg vjenčanja. Čovjek je uvijek sklon povjerovati onome što mu se čini najvjerojatnije. Mi smo svi mislili da ćete jednom vi i gospodin Andersen postati par.

Helli je taj razgovor postao vrlo neugodan. Na sreću su bili stigli pred njezinu kuću. Tako nije trebalo obraćati pažnju na njegove posljednje riječi.

– Stigla sam kući, gospodine Werner! Hvala vam za pratnju, i molim vas još jednom, pozdravite oca!

– Sigurno ću to učiniti. Radovao sam se što sam vas ponovno sreo. Do viđenja, gospođo!

Skinuo je šešir. Hella je prijazno kimnula i pružila mu ruku.

Tada je stupila u kuću. Pri tom je primijetila Bertu i njezinu majku. Stajale su kraj prozora.

Werner je kimajući glavom gledao za Hellom, ne sluteći da ga iznutra promatraju. – Kakva je to dosadna kuća u kojoj se usidrila lijepa Hella Rasmussen. Nevjerojatno kako ona sa svojim shvaćanjem za lijepo može ovdje živjeti. Da, ljubav je sposobna sve učiniti – pomislio je mladi slikar i polagano krenuo dalje.

Berta je, kada je primijetila da se Hella približava s nekim gospodinom, pozvala prvo svoju majku, a zatim i Franza koji je upravo stigao kući.

Gospođa Emilija je bila ogorčena. – To je nevjerojatno! Tvoja će žena osramotiti naše pošteno ime. Što će ljudi reći da ona trči okolo s nepoznatim muškarcem. Njezinom glasu to doduše više mnogo ne može štetiti. Prije neki dan primila je sama mušku posjetu, a danas je stigla

kući s nekim stranim čovjekom. Franz, krajnje je vrijeme da se rastaviš od nje. Inače ćemo još svašta doživjeti.

Franz više nije čuo njezine posljednje riječi. Bijesno je požurio za svojom ženom uz stube. Ona je upravo skinula šešir i rukavice, te stala uređivati kosu, kada je njezin suprug ušao.

Mračna pogleda pristupio joj je. – Kako se možeš šetati u pratnji stranog čovjeka?

Ona se okrenula od ogledala i ozbiljno ga pogledala. – Naravno da to nije bio nitko strani. To je mladi slikar koji je često zalazio u kuću mog oca. Da već danas ne putuje, on bi nas sutra posjetio.

– Samo bi nam još to trebalo!

– Zašto?

– Mora biti dovoljno za tebe kada ti kažem kako ne želim da primaš te umjetnike.

– Oprosti, to mi nikako nije jasno. Zašto ne bih smjela primiti čovjeka bliska mom ocu i meni, ako me želi posjetiti? Moraš mi bar reći razuman razlog za to.

– Uistitnu je zlo što ti moja želja nije dostatan razlog. To opet jednom dokazuje tvoj loši odgoj. Ali reći ću ti svoje razloge, kako ti ubuduće ne bi možda palo na pamet da mi tak" vog čovjeka dovedeš u kuću. Ne želim primati te takozvane umjetnike. Oni samo stvaraju nesreću s tim svojim fantastičnim idejama. U našim solidnim, građanskim krugovima, izbjegavamo takva poznanstva. Ona djeluju demoralizirajući

Hella je sjela kraj prozora i prekrižila ruke. – Ne uzbuđuj se uzaludno! Nitko iz mog društva neće doći ovamo pa tako, na sreću, neću morati biti nepristojna.

– Ostavi taj ton. On nije na mjestu. Ti se uvijek ponašaš kao da ti se čini ne znam kakva nepravda, ako te čovjek želi urazumiti. U kući tvog oca vladao je vrlo slobodan ton, i zbog toga si ti pokvarena za solidne prilike. Kod nas vladaju strogi običaji. Umjetnike želimo vidjeti što dalje od sebe. To jednom prilikom možeš saopćiti i gospodinu Andersenu. U našim krugovima, ženama nisu potrebni obožavaoci. One imaju svog muža, svoje kućanstvo i to im je dosta!

– Niste mi dopustili ni to da vodim svoje domaćinstvo. Živim tako praznim životom da je to pravi očaj. U kući svog oca imala sam posao i duševnu hranu. Ali ovdje su svi protiv mene, čak i moj suprug.

– Za to si ti sama kriva. Zašto si tako neomiljena kod svih?

– Reci radije: kod tvoje majke, sestre i gospođe Kleefeld. One su se pobrinule za to, već od samog početka, da me svi prihvaćaju sa sumnjama. – To ti samo zamišljaš. Očevido je to da se u društvu uvijek zabavljaš samo s gospodom. Naravno da te tada sumnjiče.

– Ja sam se doista uvijek radije zabavljala s pametnim muškarcima nego s glupim ženama.

– Ima još i drugih pametnih žena osim tebe.

– Ako ih ovdje doista ima, nisam još imala tu sreću da ih upoznam.

– Naravno, ti ih smatraš glupima, jer ti ne dozvoljavaju tvoj uobičajeni slobodni ton. Gospoda te naravno smatraju vrlo zabavnom. Tvoja susretljivost im laska. Svaki misli kako ti je naročito drag i ugodan. Time si ih osvojila. Koliko si odbojna i hladna prema damama, toliko si predusretljiva prema muškarcima. Zbog toga oni svi luduju za tobom. Da nisam slučajno tvoj suprug, možda bih se i ja složio s njima kada kraj stola u gostionici govore: »Mlada gospođa Bossneck je dražesna žena!« Žene međutim sude o tebi oštrije i hladnije. Moja majka i sestra moraju mnogo toga progutati zbog tebe.

– A pri tom me najčešće optužuju. To ja znam.

– Nije ni čudo. Tvoje koketiranje mora oneraspoložiti prema tebi sve žene. Ona se trgnula i pogledala ga s neopisivim pogledom. – Ja ne koketiram! – primijetila je.

On se glasno nasmijao. – To mi ne trebaš tvrditi. Poznajem tvoj izvanredni talenat iz vlastitog iskustva.

– Kako to misliš? Ne razumijem te – rekla je začuđeno.

– Misliš li da bih se bio tako brzo zaljubio u tebe, da me svojim koketnim ponašanjem nisi upravo prisilila na to?

– Svojim ponašanjem? Zar sam se ponašala neženstveno, pa mi se usuđuješ reći takve riječi?

– Ne uzbuđuj se zbog toga! To ti ne pristaje. Ne trudi se, ja poznam žene. Mene ne možeš prevariti.

– Zene možda poznaješ, ali svoju na žalost ne.

On se podrugljivo nasmijao. – Dobro, budimo precizni.

– Da, vrlo precizni. A sada mi kaži kakvim sam te to svojim ponašanjem prisilila na zaruke – zapitala je žarkih obraza i drščuća glasa.

– Ako zaista moram biti jasniji, dobro... – odgovorio je Franz Bossneck svojoj ženi. – Jesi li zaboravila kako si mi onda, poslije spašavanja djece, pala u naručaj, ljubila mi ruke i gledala me strastveno. Tako si me zagrlila da sam od zaljubljenosti izgubio razum i poljubio te. Nisam mogao učiniti ništa drugo, ako te nisam htio grubo odgurnuti.

Ona se polagano digla, kao da su je užas i strah ukočili. Ukočeno je zurila u njega širom otvorenih očiju. Iz njezina je lica nestalo i posljednje kapljice krvi.

– Tako si to dakle shvatio? – zaviknula je s izrazom zbog kojega mu je postalo malo neugodno. On nije odgovorio.

Polagano je, s neopisivom kretnjom skupila svoju haljinu, i povukla se od njega sve do kuta sobe. Njezin je pogled postao hladan i stran. Gledala ga je kao da ga prvi puta vidi. Tada je krenula prema vratima, ne progovorivši više ni jednu jedinu riječ.

On ju je ljutito zadržao, položivši svoju ruku na njezinu. – Kamo ćeš? Zar je to način, prekinuti ovako razgovor?

Ona je odlučno skinula njegovu ruku sa svoje. – Ne diraj me! Među nama više ništa ne postoji nakon ovoga.

– Jer ti zabranjujem koketiranje? Izvrsno!

– Štedi riječi! Ti me više ne možeš uvrijediti. Ja sam upravo progledala. Oprosti, što mi je za to bilo potrebno toliko mnogo vremena. Nisi uspio prije da me se otreseš. Danas poslije podne slučajno sam čula kako ti upravo za tim žudiš. Elsa Kleefeld je čak spremna otkupiti te od mene. Divno ste to zamislili sa svojim »solidnim građanskim nazorima«. Mogao si uštedjeti mnogo muke i sebi i meni, da si iskreno stao pred mene i rekao: Raskinimo vezu koju smo tako brzo i nepromišljeno sklopili. Mi se ne razumijemo, i ne možemo živjeti zajedno. Vrati mi slobodu. – Ja te ne bih zadržavala, jer sam i sama već odavno spoznala da nismo stvoreni jedno za drugo. Budući da si ti lijep, vjerovala sam da je to i tvoja duša. Mi smo se prevarili, jer i ja ne posjedujem osobine koje si ti želio. Mogli smo se rastaviti mirno i bez uzbuđenja. No sada mi predbacuješ što sam, u svom iskrenom mladenačkom raspoloženju, poklonila svoje srce tebi. Pa to je tako bijedno, da se neću tebe moći čak ni sjećati s poštovanjem. Stidim se, stidim se beskrajno, što sam postala tvoja žena. Taj stid nikada više neću moći potpuno nadvladati. Još ću se večeras vratiti svom ocu. Moje ćeš stvari vjerojatno poslati za mnom.

Franz je šutke slušao njezine ljutite riječi. Sada se napokon trgnuo. – Što ti pada na pamet! Zar želiš izazvati skandal?

Ona je podrugljivo nabrala usne. – Tvoja će se majka na tebe ljutiti, što ne prihvaćaš objeručke moju ponudu. Jeftino ćeš me se riješiti. Elsa Kleefeld neće trebati dati ni novčića, već će te dobiti od mene badava. Ona već čeka na tebe raširenih ruku. Vi ćete svakako bolje odgovarati jedno drugome.

On je bijesno udario nogom o pod, i uhvatio je za ruke. – Ti ćeš ostati, dok te ja ne pustim.

Ona se otrgnula od njega, i zabacila ponosno glavu. – Ja smjesta odlazim. Kćerka Fritza Rasmussena je podnijela koliko je podnijeti mogla. Sada me ovdje više ništa ne može zadržati. Tvoje ponašanje daje mi pravo da te napustim. A budeš li me ipak želio silom zadržati, pozvat ću tvoje roditelje. U ovom će slučaju, bar tako mislim, oni jednom biti na mojoj strani.

S tim riječima izašla je iz sobe. U svojoj se sobi brzo pripremila za odlazak i ubrzo nakon toga, ona je, bez pozdrava, napustila ovu kuću.

Na prozoru se pojavila glava njezina muža. On je gledao za ženom koja se udaljavala slobodna koraka. Nije se osjećao slobodnijim, već ga je naprotiv obuzeo neki čudan osjećaj tuge gledajući za Hellom kako se udaljava. U njemu se stala nejasno rađati misao da je s njegovom ženom nestalo iz njegova života najdragocjenije biće. Trenutak je htio pojuriti za njom, i zamoliti je neka ostane kraj njega, ali tada se sabrao. Mračni osjećaji unakazili su njegovo lice, i učinili ga sličnijim očevom nego ikada prije.

Tada je sišao dolje svojim roditeljima koji su već čekali s jelom. – Jesi li joj objasnio svoje stajalište? – zapitala je njegova majka. – Gdje je ona? Hoćemo jesti.

– Možemo početi. Hella je upravo zauvijek napustila našu kuću i vratila se svom ocu.

– Izvrsno! Dakle, ti si je energično izbacio? Čestitam! Nisam te smatrao sposobnim za to, ali eto ipak. . . – primijetio je njegov otac.

– Ne razgovarajmo više o tome. Ne mogu, i ne želim govoriti o tome. Sve je gotovo, i sve je prošlo. Neka vam to bude dovoljno.

***

Rasmussen, koga je Hella brzojavno obavijestila o svom dolasku, čekao ju je na kolodvoru. Ona je drhćući od uzbuđenja pala u njegov zagrljaj.

Oboje nije progovorilo ni jednu jedinu riječ.

Rasmussen je zabrinuto promatrao njezino blijedo lice i oči u grozničavom plamenu. Pomogao joj je ući u taksi, i sjeo je kraj nje. Ništa je nije pitao, niti joj je bilo što govorio. U stanju u kome se ona nalazila šutnja je prava blagodat.

Kišilo je. Svjetlo uličnih svjetiljaka padalo je kroz prozore automobila u pravilnim razmacima i osvjetljavalo blijeda, ozbiljna lica oca i kćerke.

Hella je zadrhtala, a Rasmussen je položio ruke oko njezinih ramena. Prožeo ju je osjećaj smirenosti.

Kod kuće ju je dočekala gospođa Liebentrut. Rasmussen joj je još prije naložio da spremi čaj, i ne muči Hellu nikakvim pitanjima. I tako se stara žena samo stala s puno ljubavi brinuti za Hellu, pomažući joj pri skidanju šešira i kaputa. Donijela joj je udobne cipele, upravo kao nekada prije kada bi se Hella vraćala kući. Zatim je donijela čaj i sitno pecivo.

Ovi tihi dokazi ljubavi stare žene trgnuli su Hellu iz njezine ukočenosti. Suze su joj navrle na oči, i stala je jecati i bolno plakati.

Rasmussen je sjeo kraj nje, i zagrlio je. Ona je položila glavu na njegovo rame, i tiho se isplakala.

Gospođa Liebentrut se neprimjetno povukla. Otac i kćerka ostali su sami.

Napolju, pod prozorom, neki je muškarac nemirno šetao gore dolje. Činilo se kao da očima želi probiti zid. Bora na njegovu čelu duboko se urezala. U njegovoj je glavi bilo mjesta samo za jedno pitanje: »Što su joj učinili, da se tako iznenada vratila kući?«

Rasmussen je navečer saopćio Svenu da je Hella najavila svoj dolazak. Od tog vremena Sven je bio pun nemira. Tisuće niti vuklo ga je njegovoj ljubljenoj, ali znao je da sada ne smije k njoj sve dok se ona ne porazgovori s ocem i ne primiri.

Hella se napokon umirila, i ispričala ocu što ju je otjeralo iz kuće njezina muža. Nije se više nikada htjela vratiti k njemu. – Da bar nisam otišla od tebe – završila je svoje riječi. – Najradije bih se sakrila pred cijelim svijetom.

Rasmussen je gladio njezinu ruku. – Smiri se, dijete! Već ćeš prijeći preko toga. Zaboravit ćeš to ružno vrijeme.

– I ti se ne ljutiš na mene, što sam ti zadala toliko briga, dragi oče?

– Mi svi možemo pogriješiti. Kako bih se mogao ljutiti na tebe kada si tako nesretna. Ti nisi učinila ništa, što ti ne bih rado oprostio.

– Ali svijet osuđuje rastavljene žene, svejedno imale one pravo ili ne.

– S time ćemo se morati pomiriti. Tko te pozna, zna da se tebe ne može osuđivati. Ako je netko od nas dvoje kriv, tada sam to ja. Slutio sam da ti taj brak neće donijeti sreću. Ipak ga nisam spriječio. Ne može se vlastito iskustvo prenijeti na drugoga. Morala si sama shvatiti, da je to bio samo privid sreće za kojim si pružila ruke, inače bi uvijek tugovala za njim. Sada si oslobođena te zablude. Stekni iz tog gorkog iskustva pouku, da mi ljudi nismo gospodari svoje sudbine, pa ćeš iz tog iskušenja steći veliku dobit. Imat ćeš shvaćanja za one koji iz borbe za život izlaze opterećeni krivnjom ili savladani. A to je prava životna mudrost.

Idućeg se jutra Hella kasno probudila. Kada je pred sobom ugledala dobro joj poznatu sobu u kojoj se tako divno osjećala kao djevojka, još je jednom zatvorila oči. Bojala se da sanja. Ali tada je začula tihi zvuk. Slušala je. Kako ga dugo nije čula. Dolazio je iz očeva ateljea, a ona je znala da on nastaje od udaraca željeza o kamen. Njezin je otac radio.

Ustala je i brzo se obukla.

Kod kuće, kod kuće, kod kuće – zvučilo je u njezinom uhu. Bilo je to divno.

Kada je izašla iz sobe, ugledala je gospođu Liebentrut.

– Upravo sam htjela pogledati jeste li se već naspavali, gospođice Hella! Htjela sam kazati – gospođo! Oprostite mi!

Hella ju je zagrlila. – Gospođo Liebentrut, zovite me kao ranije. To mi je mnogo milije. Kako sam sretna, što ponovno mogu gledati vaše milo lice. Zar ne, vi me još malo volite, iako se kao odbjegla supruga vraćam svojoj kući.

– Bože moj – naravno! Gospodin profesor mi je pričao kako su loše postupali s vama. To se i na vama vidi. Tako ste blijedi i slabi. No već ćemo to ispraviti. Dobit ćete rumene obraze. Prepustite to samo meni. A sada brzo na doručak! Inače vam ručak neće prijati. A ja sam danas pripremila vaša najmilija jela.

Helli je postalo toplo oko srca, a oči su joj se ovlažile. Pošla je u blagovaonicu gdje ju je već čekao doručak. Bacila je pogled kroz prozor prema Svenovu ateljeu. Nije slutila da je Sven odavno čekao kada će se ona pojaviti na prozoru.

Već je razgovarao s Rasmussenom i sve saznao.

Dok je Hella još sjedila kod doručka, on je iznenada ušao u sobu. Ustala je, vrlo blijeda, i ozbiljno ga pogledala. I on je bio blijed i uzbuđen. Požurio je prema njoj, i pružio joj ruku. Hella, Hella! Samo kada ste opet ovdje!

Neizreciv osjećaj obuzeo je njegovu dušu.

Hella je zadrhtala od sreće. Svenove su oči toplo sjale. No, povukao se od nje, iako bi je najradije zagrlio i privinuo na svoje srce koje je uzbuđeno udaralo. Najprije je ona morala biti slobodna – posve slobodna.

Život troje ljudi, koji su se ponovno sjedidinili, krenuo je svojim starim tokom. Gotovo se činilo da Hella nikada nije ni napustila kuću.

Zabluda Samo što je iz vedre i vesele djevojke postala ozbiljna žena. I između nje i Svena vladao je drugačiji ton.

Neizmjerna Svenova nježnost obavijala je ljubljenu ženu, i pomalo liječila Hellu od osjećaja poniženja i stida. Ona je sve više spoznavala koliko se dobrote i ljubavi krije u Svenovim grudima. Iako nikada nije govorio o ljubavi i suzdržavao se koliko god je to mogao, ipak je opažala da je cijelo njegovo biće ispunjeno čežnjom za njom. I tek je sada i ona spoznala značenje prave ljubavi.

Dok se Rasmussen vrlo energično brinuo za rastavu svoje kćerke, nastojeći je što više poštedjeti neugodnih pojedinosti, Hella se pod okriljem vjerne ljubavi oporavljala od razočaranja svog kratkog braka.

Kada je rastava napokon bila izrečena, pravi potok suza sprao je iz njezine duše i posljednje tragove gorčine. A kada je nedugo zatim saznala, da se Franz oženio Elsom Kleefeld, ona se osjećala potpuno razdvojeno od njega. Kao da ga nikad nije ni poznavala, a kamoli bila njegova žena.

Jednog je dana Hella sjedila u svom malom salonu i zamišljeno promatrala vrt koji je ležao pred njom prekriven snijegom. U tom je času ušao Sven, i stao ispred nje, naslonivši glavu na ruku koja mu je počivala na kaminu.

Hella ga je gledala donekle zbunjeno. – Što to znači, Sven? Usred dana prekinuli ste svoj posao, pa ste mi došli praviti društvo. A pri tom još i šutite.

On ju je pogledao žarkim pogledom: – Ne mogu raditi, Hella! Nisam imao mira. Satima sam stajao kraj prozora ateljea, i gledao preko k vama.

Ona je pocrvenjela, ali nije rekla ni riječi.

Pristupio joj je. – Hella, znate zašto sam tako nemiran. Otkada znam da ste slobodni, ne mogu ni na što drugo misliti. Htio sam vas poštedjeti i dati vam vremena da sve zaboravite. Ali više ne mogu čekati. Ne mogu!

Ona ga je toplo pogledala.

– Hella, smijem li napokon biti sretan? Hoćeš li mi pripadati u sreći i bolu?

Ona je položila svoje ruke oko njegova vrata, i pritisnula glavu na njegove obraze. – Ako me želiš, uzmi me! Moje srce pripada samo tebi. Oduvijek, iako to onda nisam znala.

On ju je čvrsto zagrlio. Ruke su mu drhtale, a to drhtanje odalo je kakvu vlast ona ima nad njim. Njegovo lice ocrtavalo je svu njegovu neizmjernu radost. – Hella, slatka, ljubljena ženo! Od sada te nikada više neću pustiti' – rekao je glasom prigušenim od uzbuđenja, a zatim joj je poljubio drščuće usne.

Tako su zagrljeni stajali dugo, dugo, zaboravljajući na sve u svojoj bezgraničnoj ljubavi.

Kada je Hella progovorila, zatvorio joj je dlanom usta. – Ne govori! Šuti! Daj mi samo osjetiti da te smijem grliti. Da smijem ljubiti tvoje mile usne, kada god to zaželim. Tako sam dugo čeznuo za tim! Tako sam dugo patio! Želim te obaviti svojom ljubavlju kao zlatnim ogrtačem.

Hella je zatvorila oči. Preplavila ju je neizmjerna topla Svenova ljubav. Nije više mislila na to da li ga je dostojna. Jer ono što ju je povezivalo sa Svenom bilo je tako snažno i duboko da sve ostalo nije bilo više važno.

Ostali su zajedno sve dok u sumrak Rasmussen nije došao iz svog ateljea. Našao ih je zagrljene kraj prozora. Sreća, koja je zračila iz njihovih očiju, govorila mu je sve. Sretna lica pristupio im je i u isti čas ih je oboje zagrlio.

– Djeco moja! Sretan sam što ste se nakon dugog lutanja ipak našli. Sada ste oboje zauvijek presađeni na plodno tlo, na tlo ljubavi. Hella, našla si supruga koji mi se od svih činio najboljim i najpravednijim za tebe. A ti, Ijubljeni sine, koga već u srcu dugo tako nazivam, ti ćeš shvatiti Hellu onako kako je treba shvatiti. Neka se blago njezine duše rascvjeta u punom sjaju.

***

Vjenčanje se po Svenovoj želji održalo već za nekoliko tjedana. Nisu krenuli na svadbeno putovanje, jer je Sven želio u proljeće odvesti Hellu svojim roditeljima u Švedsku.

Mladi je par stanovao u vili Rasmussen, a profesor se smjestio u Svenovoj kućici. Gospođa Liebentrut je naravno ostala u kući. Sven je uredio dražesni kutak za Hellu u svom ateljeu. Tamo bi ona znala sjediti s knjigom ili ručnim radom u ruci. Sven bi pak sretno uzdahnuo kada bi svojim pogledom obavio tu dražesnu sliku. A kada bi ga čežnja ovladala, on bi utažio svoju žeđ za njezinim usnama.

August Brosselt bio je vrlo tužan, što više nije mogao kuhati za Svena. Ali ubrzo se pomirio s time da pomaže gospođi Liebentrut. Za njega je bilo dovoljno posla jer je ubrzo dvoje djece nastanilo vilu Rasmussen.

Ta su djeca predstavljala svu sreću svog djeda. Ljepotu njihovih malih ružičastih glavica on je prikazivao u svim mogućim položajima i prilikama. Sven Andersen stvarao je velika, divna djela. On je postao jedan od najvećih kipara i mogao je svojoj ženi polagati pred noge zlato i lovorike.

U kući Bossneckovih samo bi još ponekad pomišljali na dražesnu i vedru Hellu koja je godinu dana živjela ovdje. No, Franz Bossneck branio se tih sjećanja koliko je god mogao. Nije htio priznati samom sebi, da je njegova prva žena bila mnogo dostojnija ljubavi od druge, iako je nad drugom mogao ižívljavati svoju vlast.